

VIVES-studiegebied sociaal-agogisch werk

Doorniksesteenweg 145 - B-8500 Kortrijk

Tel.: 056 26 41 50 Fax: 056 21 58 03

Schooljaar 2022-2023

Inclusief onderwijs: een ambitieus streven, of een utopie?

Een verkennend onderzoek in de Westhoek.

Naam: Eric Manishime

Opleiding: Bachelor orthopedagogie

Bachelorproefbegeleider: Luk Gheysen

Woord vooraf

Graag stel ik mijn onderzoeksrapport “Inclusie in het onderwijs bij jongeren met een beperking” aan u voor.

Ik ben student binnen de opleiding Bachelor Orthopedagogie aan Vives te Kortrijk. Om mijn opleiding met succes te kunnen afronden heb ik een onderzoeksrapport geschreven in opdracht van het opleidingsonderdeel ‘Bachelorproef’. Ik heb gekozen voor thema Inclusie in het onderwijs van jongeren met beperking omdat dit een actuele thema is die in onze maatschappij heerst. Ik heb zelf in mijn schoolcarrière ook kennisgemaakt met jongeren met beperking die kiezen voor gewoon onderwijs. Van daaruit werd mijn interesse voor dit onderzoek opgewekt. Dankzij dit onderzoek heb ik mijn beeld rondom dit thema verruimd.

Gedurende dit proces heb ik methoden die ik in mijn opleiding (Orthopedagogie) verworven heb, gebruikt om informatie te verzamelen en op een juiste manier te verwerken.

Tijdens dit proces ben ik begeleid door mijn bachelor-proef mentor Luk Gheysen en door Hans Vandenbroucke van het vrije CLB Westhoek. Zij stonden steeds klaar om mijn vragen te beantwoorden en frequent feedback te geven. Via deze weg wil ik hen daarom graag bedanken.

Ook wil ik graag de directrice, adjunct-directrice, pedagogische directrice en de leerkrachten van school Annuntiata Veurne bedanken dat zij mij de kans hebben gegeven om mijn project uit te voeren. Om dezelfde reden bedank ik ook het Lodewijk Makeblijde College Poperinge. Verder wil ik alle ondersteuningsteams bedanken voor het delen van de cijfers, het invullen van mijn enquête en het helpen vinden van jongeren en ouders om te interviewen. Zonder hun hulp kon ik dit rapport niet schrijven.

Ik wil zeker ook de respondenten bedanken die de tijd namen voor mijn interviews. Mijn dank gaat verder uit naar mijn testpubliek en de acteurs van mijn filmpje, omdat ze de tijd genomen hebben om mij te helpen. Tenslotte wil ik de mensen die mij geholpen hebben met nalezen en verbeteren van harte bedanken.

Ik wens u alvast veel leesplezier.

Eric Manishime, januari, schooljaar 2022-2023 te Kortrijk.

Algemene inleiding

Ik begon vooraf met informatie opzoeken omtrent de doelgroep en hun zorgnoden, en op die manier maakte ik de literatuurstudie. Tijdens het verkenningsmoment heb ik informatie opgezocht omtrent heel België/Vlaanderen en ook Europa. Geleidelijk aan heb ik mij gefocust op informatie omtrent de Westhoek.

Aan de hand van de opdracht van de opdrachtgevers (CLB) heb ik doelstellingen geformuleerd waarnaar ik wilde streven. De eerste doelstelling is: inzicht krijgen in hoeveel jongeren met een IAC-verslag zich bevinden in de Westhoeks scholen. De tweede doelstelling is: nagaan hoe het zit met de tevredenheid bij deze jongeren in het regulier onderwijs.

De gegevens voor de eerste doelstelling van dit onderzoek heb ik verzameld door cijfers op te vragen bij verschillende ondersteuningsnetwerken.

Om de gegevens voor mijn tweede doelstelling te verzamelen, heb ik gebruik gemaakt van enquêtes bij ondersteuners, en interviews bij jongeren met een beperking en hun ouders. Het verloop hiervan is terug te vinden in hoofdstuk 3 “Bevraging”. In dit hoofdstuk vinden we ook de onderzoeksvragen terug die mij op weg helpen om gericht op zoek te gaan naar de concrete antwoorden.

Na het verkrijgen van ruwe gegevens van zowel doelstelling 1 (cijfermaterialen) en doelstelling 2 (beleving/meningen), maakte ik van deze volledige verzameling een data-analyse. Deze analyse is terug te vinden onder ‘Resultaten enquête en interviews’ in hoofdstuk 4 “Algemene resultaten”. Hierna heb ik in hoofdstuk 5 een algemene conclusie geformuleerd.

Aan de hand van deze gegevens heb ik in hoofdstuk 6 een infosessie in elkaar gestoken, om dit thema te sensibiliseren bij jongeren van het gewoon middelbaar onderwijs. Dit als eindproduct van mijn bachelor proef.

In hoofdstuk 7 heb ik de conclusie van heel het onderzoek geformuleerd. Hierin heb ik ook aangegeven hoe sommige zaken volgens mij beter kunnen, in de vorm van aanbevelingen.

In hoofdstuk 8 was mijn onderzoeksrapport eindelijk af. Hierin heb ik gereflecteerd op het gehele proces.

Inhoudsopgave

WOORD VOORAF	1
ALGEMENE INLEIDING	2
1. PROBLEEMSTELLING	6
1.1 Aanleiding	7
1.2 Afbakening onderwerp	8
1.3 Opdrachtgever	9
1.4 Doelstellingen	9
1.5 Voor onderzoek.....	9
2. LITERATUURSTUDIE	10
2.1 Definitie	11
2.2 Geschiedenis en evolutie.....	12
2.3 M-decreet.....	13
2.4 Reactie op M-decreet	14
2.4 Vervanging van M-decreet wordt leersteundecreet.....	15
2.5 Reactie op leersteundecreet	17
2.6 Evolutie van buitengewoon onderwijs (Exclusie) in Vlaanderen.	18
2.7 Inclusie in het Vlaamse onderwijs na M-decreet.	21
2.7 Evolutie van buitengewoon onderwijs (Exclusie) in Westhoek.....	22
2.8 Inclusie in Westhoek.....	23
2.9 Inclusie in België tegenover andere Europese landen.	25
2.10 Jongeren met een beperking en met een hoger diploma in België tegenover ons buurland Nederland. .	26
2.11 De mening van de jongeren en ouders die kiezen voor inclusie onderwijs.....	27
2.12 Voordelen en nadelen van een inclusieve school	29
2.13 Besluit	31
3. BEVRAGINGSONDERZOEK.....	34

3.1 Onderzoeksopzet	34
3.1.1 Onderzoeksvragen.....	34
3.1.2 Hypotheses	35
3.1.3 Doelgroepen.....	36
3.1.4 Manier van bevragen	36
3.2 Opstelling Interview	37
3.3 Opstelling enquête	39
4. ALGEMENE RESULTATEN	42
4.1 Analyse cijfergegevens	42
4.2 Resultaten interview	44
4.3 Algemeen besluit interviews	48
4.4 Resultaten enquête	48
4.4 Besluit enquête	57
5.ALGEMENE CONCLUSIE	58
5.1 Algemeen besluit van het onderzoek	64
6. SENSIBILISERING VAN JONGEREN	65
6.1 Uitgewerkt idee	66
6.2 Verloop infosessie	67
6.3 Uitvoering	71
6.4 Besluit	74
7. ALGEMENE CONCLUSIE, AANBEVELINGEN EN EVALUATIE	75
7.1 Suggesties vervolgonderzoek	75
7.2 Aanbevelingen voor praktijk	76
8. EVALUATIE VAN HET ONDERZOEK	79
8.1 Sterke punten	79
8.2 Zwakke punten	80
9. BIBLIOGRAFIE	81

10.BIJLAGEN86

1. Probleemstelling

Iedere jongere in België heeft recht op onderwijs. In België is zowel regulier onderwijs als buitengewoon onderwijs mogelijk voor jongeren met een beperking. De laatste jaren probeert men jongeren met beperkingen de kans te geven om regulier onderwijs te volgen, door verschillende wetten te ontwerpen, maar hoe is dit in de praktijk?

Ondertussen is door de overheid het M-decreet ontworpen (binnenkort vervangen door Leersteundecreet), met de bedoeling om meer jongeren met een beperking te integreren in het regulier onderwijs die als volgt gaat: Als een jongere een beperking heeft, moet die eerst langsgaan bij de CLB en daar gaat men kijken of de jongere aan bepaalde voorwaarden voldoet om onderwijs te volgen. Aan de hand daarvan krijgt de jongere/ krijgen de ouders een verslag. Met dit verslag kunnen ze naar het buitengewoon onderwijs (geen verplichting) of naar het regulier onderwijs. Als men bij het regulier onderwijs inschrijft, kan de school niet weigeren. Ze moeten de leerling inschrijven, maar ze doen dat wel met ontbindende voorwaarden. Dat wil zeggen dat de school de jongere inschrijft, maar dat de jongere 60 dagen heeft om te bewijzen dat hij/zij aan de verwachtingen van de school voldoet. Na 60 dagen wordt er geëvalueerd. Na deze evaluatie kunnen ze beslissen om de jongere volledig in te schrijven of ze kunnen die alsnog afwijzen.

De laatste jaren zien we dat ons buitengewoon onderwijs overbevolkt raakt en er in het regulier onderwijs juist weinig jongeren met een beperking zijn. Wil dit zeggen dat jongeren die inschrijven in het gewoon onderwijs met een verslag, uiteindelijk geen kans krijgen om hun schoolcarrière af te ronden in het gewoon onderwijs?

Jaren na invoering van M-decreet merken we dat onze scholen nog altijd weinig inclusief zijn. In tegendeel zelfs, ons exclusief onderwijs groeit. Hierbij vraag ik mij af: wat zorgt ervoor dat dit nog een probleem blijft?

In het kader van mijn bachelor-proef wil ik nagaan of jongeren met een beperking de kans krijgen om regulier onderwijs te volgen. Ik ga dit onderzoek op meerdere vlakken uitvoeren. Ik ben geïnteresseerd in de mogelijkheden die de overheid biedt zodat deze jongeren les kunnen volgen in het regulier onderwijs, hoe de schoolcarrière loopt van een jongere met een beperking en welke zorgen dit met zich meebrengt.

1.1 Aanleiding

Voor mijn bachelor-proef ben ik eerst gaan brainstormen. Ik kwam op het idee om iets te doen met jongeren met een beperking in het regulier onderwijs. Dit komt mede door mijn ervaring die u hieronder kunt lezen.

Mijn eerste jaar in België moest ik eerst OKAN volgen, dat is een onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers. Tijdens mijn opleiding op deze school kwam een jong meisje met een fysieke beperking. Door haar beperking zat ze in een rolstoel. De rolstoel was het enige middel waarmee zij zich kon verplaatsen. Ik merkte toen dat het voor haar heel moeilijk was om zelfstandig te kunnen doen wat ze wilde. Zij kon zich bijvoorbeeld tijdens de pauze niet zelfstandig verplaatsen naar waar zij wilde. Ze deed niet mee met de turnlessen. Ze had iemand nodig om te helpen bij het toiletbezoek, enzovoorts.

Verplaatsen in het gebouw, bijvoorbeeld van de ene klas naar de andere, was ook moeilijk, want deze school was niet aangepast aan rolstoelgebruikers. De toiletten waren ook niet aangepast voor mensen met een beperking, waardoor zij soms 2 mensen nodig had om haar te ondersteunen tijdens een toiletbezoek.

Ik merkte dat dit meisje veel hulp kreeg van de medeleerlingen. Er was bijvoorbeeld één oudere leerling die haar hielp met het toiletbezoek. Ook om in de rij te staan of naar de eetzaal te gaan moest zij hulp vragen aan de andere leerlingen.

Op een dag was de leerling die haar hielp afwezig. Ze ging die dag niet naar het toilet met een natte broek als gevolg. Op een gegeven moment was ze zelf steeds vaker afwezig en daardoor werden haar schoolresultaten slechter. Terwijl ze cognitief sterk genoeg was. Vanaf het moment dat het meisje bij ons kwam, had ik het gevoel dat leerkrachten geen of weinig rekening hielden met haar beperking en dat zij het werk aan de andere leerlingen overlieten.

Toen ik in het 5de middelbaar zat kwam er ook een leerling met een beperking. Hij was jonger dan ik, waardoor ik hem niet goed kende. Maar hij had wel een begeleider die de hele dag meehielp. Ik denk dat de begeleider tijdens de les zijn boek invulde, en dat zijn toetsen mondeling waren. Ik merkte ook dat als de begeleider afwezig was, dat di jongen ook niet kwam, of zijn moeder kwam mee.

1.2 Afbakening onderwerp

In eerste instantie wist ik wat ik wilde onderzoeken, namelijk: “inclusie in het regulier onderwijs”. Ik had geen idee wat ik ermee moest doen. Ik ben begonnen met mijn onderwerp gericht te verkennen via het internet... Tijdens mijn thema verkenningsmoment ben ik ook langsgedaan bij het vrije CLB Westhoek (in Ieper). Ik heb aan de coördinator mijn thema uitgelegd. Hij vond het een interessant thema, maar er waren ook twijfels. Bijvoorbeeld over het vinden van de doelgroep om te interviewen. Dat merkte ik ook op. Want ik had naar verschillende scholen gemaaild met de vraag of ik met hen kon samenwerken en het antwoord was telkens negatief. Tijdens het gesprek met de coördinator van het CLB vroeg ik of ze iets hadden waarmee ik aan de slag kon gaan, dat ook iets te maken had met mijn onderwerp (inclusie in het onderwijs). Na veel denkwerk zijn we tot de conclusie gekomen dat ze zouden willen weten hoeveel jongeren in het regulier onderwijs zitten met een IAC-verslag (Individueel Aangepast Curriculum - verslag).

Jongeren met een beperking moeten een lange weg van procedures afleggen om te mogen starten in het regulier onderwijs. Zodra ze ingeschreven zijn, moeten ze ook hun uiterste best doen om te bewijzen dat ze mee kunnen draaien met de anderen. Daarnaast worden ze ook geconfronteerd met andere moeilijkheden, zoals veel leerstof verwerken, hun weg vinden in de nieuwe school, vrienden maken, enzovoorts.

De concrete opdracht van het CLB is om na te gaan hoeveel jongeren er met een IAC-verslag in het regulier onderwijs zitten in de Westhoekse scholen per niveau (kleuter, lager en middelbaar) en hen te ordenen per type. Daarnaast moet ik ook nagaan hoe het zit met tevredenheid, rond de ondersteuning van deze jongeren. In de bekomen info hoop ik aanknopingspunten te vinden om het proces van inclusie te verbeteren.

1.3 Opdrachtgever

Zoals ik hierboven schreef is mijn opdrachtgever het Vrij CLB Westhoek, gevestigd in de Bukkersstraat 38 te Ieper. Het CLB (Centrum voor leerlingenbegeleiding) draagt vanuit de signaalfunctie en de consultatieve leerlingenbegeleiding bij tot het gezondheidsbeleid op school. Ze hebben als doel om toe te zien op het verloop van groei en ontwikkeling, tijdige detectie van groei- en ontwikkelingsproblemen en ouders bevestigen en versterken in competent ouderschap en de eigen kracht van jongeren ten aanzien van hun gezondheid. CLB's zijn verbonden met scholen. Door je kind in te schrijven op een bepaalde school, kies je ook voor het CLB waarmee de school samen werkt. Het is ook een laagdrempelige hulpverlening. Dat wil zeggen dat iedereen daar terecht kan. De scholen kunnen ook zelf een bepaald probleem/zorg aangeven en het CLB gaat samen met de betrokkenen op zoek naar een oplossing. Ondanks dat het CLB samenwerkt met de scholen, wil dit niet zeggen dat ze alle informatie over de jongere doerspelen aan de scholen. Met andere woorden: jongeren of de ouders kunnen een gesprek aangaan en vragen om dit geheim te houden (vrij CLB-netwerk, 2022).

1.4 Doelstellingen

Mijn eerste doelstelling en die van mijn opdrachtgevers (CLB) is om meer inzicht te krijgen in hoeveel jongeren met een IAC-verslag zich bevinden in de Westhoekse scholen. De tweede doelstelling is na te gaan hoe het zit met de tevredenheid bij deze jongeren in het regulier onderwijs. De derde doelstelling is om de stem van de ouders en de ondersteuners te horen, om na te gaan waar ze tevreden over zijn en waar ze minder tevreden over zijn. Uiteindelijk hoop ik het proces van aanmelding, de eerste stappen in het regulier onderwijs, de ondersteuning op een of andere manier te kunnen verbeteren.

1.5 Voor onderzoek

Nadat ik de opdracht kreeg van het CLB en concrete doelstellingen had geformuleerd, ben ik specifiek op zoek gegaan naar informatie over mijn onderwerp. Zoals ik eerder schreef, voordat ik naar het CLB ging, had ik eerst dit thema globaal verkend. Hier heb ik specifiek bruikbare informatie gezocht voor mijn onderzoeksrapport. (Die informatie komt aan bod in hoofdstuk 2 de literatuurstudie).

2. Literatuurstudie

Om een goed zicht te kunnen hebben op mijn onderwerp, voerde ik in het begin van het onderzoek eerst een literatuurstudie uit. Ik zocht gericht of er informatie bestaat over het onderwerp. Ik ben nagegaan of de bestaande informatie bruikbaar is. Ook ben ik nagegaan of de maatschappij zich bewust is van dit onderwerp en of dit een probleem is. Ik heb eerst algemene informatie verzamelen op Belgische, Vlaamse en Europese niveaus. Naarmate het onderzoek verliep heb ik mij specifiek in de Westhoek verdiept. Er bestaat veel informatie over mijn onderwerp. Dit maakt dat ik een selectie moest maken van thema's die beter aansluiten op mijn onderwerp en doelgroep om dieper te bekijken. Dat maakt dat ik eerst informatie over de volgende thema's heb opgezocht:

- Definitie: hier ben ik op zoek gegaan naar wat men bedoelt met een beperking
- Geschiedenis en evolutie: hier bekeek ik hoe onderwijs voor mensen met een beperking is ontstaan en hoe dit is geëvolueerd.
- Evolutie van buitengewoon onderwijs (exclusie) in Vlaanderen: hier zocht ik naar cijfers die de evolutie aangeven in Vlaanderen.
- Inclusie in het Vlaams onderwijs: vervolgens ging ik na hoe inclusie een succes is op Vlaams niveau.
- Evolutie van buitengewoon onderwijs (exclusie) in Westhoek: naarmate het onderzoek verliep ben ik op zoek gegaan naar cijfers die de evolutie in het buitengewoon onderwijs aangeven in de Westhoek.
- Inclusie in Westhoek: hier ben ik gaan kijken of inclusie op Westhoekniveau een succes is.
- Inclusie in België tegenover andere Europese landen: hier ben nagegaan ik of België/Vlaanderen het beter doet dan andere Europese landen op het gebied van jongeren met een beperking opnemen in het regulier onderwijs.
- Jongeren met een beperking en met een hoger diploma in België tegenover ons buurland Nederland: hier keek ik hoe het zit op latere leeftijd bij de doelgroep.
- De mening van de jongeren en ouders die kiezen voor inclusief onderwijs: hier ben ik op zoek gegaan naar meningen van de jongeren en ouders die kiezen voor regulier onderwijs.
- Voordelen en nadelen van een inclusieve school: in dit thema ik op zoek gegaan naar de voordelen en/of nadelen van inclusief onderwijs.

Door alle gezochte informatie worden bovenstaande thema's hieronder in details afzonderlijk besproken.

2.1 Definitie

In dit onderdeel ben ik eerst op zoek gegaan naar wat men bedoelt met een beperking. Door eerst brede kennis te verzamelen over wat een beperking inhoudt, heb ik dit gemakkelijker kunnen linken aan mijn gekozen onderwerp.

Beperking wordt gedefinieerd als: iedere vermindering of afwezigheid van de mogelijkheid tot een voor de mens normale activiteit zowel betreft de wijze als de reikwijdte van de uitvoering of wel het onvermogen om een activiteit normaal te verrichten (ntvg, 1990).

Als we deze definitie van dichtbij bekijken, merken we dat het gaat om moeite hebben met het uitvoeren of uitrichten van een activiteit. Als we dit op de jongeren met een beperking en onderwijs toepassen, merken we dat ze moeite hebben om in het onderwijs te participeren op een manier die de samenleving verwacht, omdat ze extra zorgnood nodig hebben. Omdat deze jongeren ook recht hebben op onderwijs en niet allemaal dezelfde beperkingen hebben, heeft de overheid besloten om ze te verdelen in verschillende types, om op die manier hen beter te kunnen begeleiden. De verschillende types zijn:

Type 1: dit is voor kinderen/jongeren met een licht mentale beperking.

Type 2: dit is voor alle kinderen/jongeren met een verstandelijke beperking.

Type 3 dit is voor alle kinderen/jongeren met een emotionele of gedragsstoornis, maar zonder verstandelijke beperking.

Type 4: voor alle jongeren/kinderen met een motorische beperking.

Type 5: voor alle jongeren/ kinderen die (tijdelijk) zijn opgenomen in een ziekenhuis, een preventorium of een residentiële setting: dit type komt bijna nooit voor.

Type 6: voor alle jongeren/kinderen met een visuele beperking.

Type 7: voor alle jongeren/ kinderen met een auditieve beperking of spraak-of taalstoornissen.

Type 8: voor alle jongeren/kinderen met ernstige leerstoornissen.

Type 9: voor jongeren/kinderen met een autismespectrumstoornis, maar zonder verstandelijke beperking.

2.2 Geschiedenis en evolutie

Door de tijd heen was het niet altijd even gemakkelijk voor een jongere met één van de bovenste types beperking om onderwijs te volgen. In dit onderdeel ga ik informatie opzoeken die aantoont hoe dit geëvolueerd is

Zoals ik hierboven bij punt 2.1 schreef, hebben jongeren met een beperking moeite om in het onderwijs te participeren op een manier die de samenleving verwacht, omdat ze extra zorg nodig hebben. Vanaf de jaren 70 bestaat het buitengewoon onderwijs Dit is ontstaan vanuit een zeer vooruitstrevend project, voor leerlingen die niet mee kunnen in het regulier onderwijs. Hier werd gewerkt op maat van de leerling. Volgens het VAPH (Vlaamse Agentschap voor Persoon met Handicap) wordt het buitengewoon onderwijs gekenmerkt door werking op maat. Het doel is de persoonlijkheidsontwikkeling te stimuleren. Kinderen en jongeren worden voorbereid op de maatschappij, het leven en de uitoefening van een beroep (De Bruycker, 2016-2017).

Er kwamen veel reacties op deze gedachte. Toen is een nieuwe groep ontstaan, die zich toelegde op de gelijke rechten voor mensen met een handicap. Deze groep beschouwde deze scholen als sociaal discriminerend, waardoor in 1977 Italië als eerste land een inclusieprogramma in zijn onderwijssysteem organiseerde. Dit werd gevolgd door Spanje, Engeland en Scandinavië. Deze integratie werd zelfs door de wet voorgeschreven. België en Nederland volgden tijdens de jaren '80.

De belangrijkste stap werd gezet in 1993, toen de VN het recht op Geïntegreerd Onderwijs in de Standaardregels van Gelijke Rechten voor Mensen met een handicap opnam. Een jaar later formuleerde UNESCO praktische richtlijnen in de World Conference on Special Needs Education: Access and Equality, die plaatsvond in Salamanca in Spanje. Dit wordt de Salamanca-verklaring genoemd. De Salamanca-verklaring stelt als streefdoel dat alle leerlingen met speciale onderwijsbehoeften toegang hebben tot het regulier onderwijs (De Bruycker & kimbols.be, 2016-2017 & 2015).

Volgens onderzoek van de Universiteit Gent, dat door Jana De Bruycker uitgevoerd werd, kent België een grote stijging in het buitengewoon onderwijs door de jaren heen. Uit dit onderzoek bleek dat tussen 1992 en 2007 het buitengewoon onderwijs liefst 4.1% van de totale leerlingenpopulatie telde, en dat alleen maar in Vlaanderen. Terwijl in het schooljaar 1990-1991 nog maar 2.9% van de leerlingen in het buitengewoon onderwijs zaten. Deze cijfers bleven maar stijgen. Het bleek dat in het schooljaar 2005-2006 opgelopen tot 4.2% van de totale schoolbevolking. Deze cijfers lagen hoger in Vlaanderen dan in andere landen, waardoor België op 30 maart 2007 het VN- verdrag in verband met de rechten van personen met een beperking heeft ondertekend en in 2009 werd dit verdrag door België geratificeerd. Dit betekent dat België ertoe verplicht wordt om personen met een beperking dezelfde rechten te geven als personen zonder beperking. Één van die rechten is de gelijke toegang bieden tot het onderwijs (go-ouders.be).

Besluit

In dit thema merken we dat jongeren met een beperking een lange weg af moeten leggen om onderwijs te kunnen volgen. Vanaf het begin jaar 70 is in heel Europa twee schoolsystemen ontstaan, namelijk buitengewoon en regulier onderwijs. We zien wel dat mensen buitengewoon onderwijs als gediscrimineerde school ervaren, waardoor verschillende acties, wetten en akkoorden zijn ontstaan. Dit heeft gemaakt dat bepaalde Europese landen buitengewoon onderwijs afschaffen hebben en jongeren met beperkingen in het regulier onderwijs integreren zijn. We zien in dit deel dat België ook dezelfde wetten en akkoorden heeft getekend als bijvoorbeeld Portugal, maar als we verder in onderdeel 2.9 kijken, zien we dat Portugal op het vlak van inclusie verder staat dan België. Mijn vraag hierbij is: “Welke acties heeft België/Vlaanderen genomen om een inclusief onderwijs te creëren?”. In het volgende onderdeel ga ik op zoek naar specifieke acties die België/Vlaanderen heeft genomen om inclusief onderwijs te creëren.

2.3 M-decreet

Zoals we in het onderdeel geschiedenis kunnen zien, merken we dat België/Vlaanderen een sterke groei in het buitengewoon onderwijs kent. Tegelijkertijd zien we dat er veel werd gedaan om inclusief onderwijs te creëren, waardoor België verschillende verdragen/akkoorden heeft getekend. In dit onderdeel ga ik op zoek naar welke wetten in België/Vlaanderen ontwikkeld zijn om inclusief onderwijs te creëren. Vervolgens zal ik ook nagaan welke zorgen/kritieken deze wetten met zich meebrengen.

Zoals men hierboven kan lezen kent België/Vlaanderen sinds de jaren '70 een grote groei van twee onderwijssystemen, namelijk het regulier en buitengewoon onderwijs. Ondanks het VN-verdrag blijft het buitengewoon onderwijs stijgen in Vlaanderen. Hier was ook veel kritiek op, niet alleen vanuit de Vlaamse bevolking, maar ook vanuit Europa. Daarom is begin 2014 het M-decreet ontworpen. Dit is een Vlaamse wet die ervoor zorgt dat meer leerlingen met een beperking in Vlaanderen recht hebben op gewoon onderwijs. Dit betekent dat leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften mogen deelnemen aan het gewone onderwijs en meer kans op integratie krijgen. Ondanks alles merken we dat in schooljaar 2016-2017 ongeveer 3.98% van de totale schoolbevolking in het buitengewoon onderwijs ingeschreven was. (OnderwijsVlaanderen .be, z.d).

2.4 Reactie op M-decreet

In principe was het M-decreet een goede gedachte van de overheid met het oog op inclusie, maar dat bracht veel vragen en twijfels bij leerlingen in het gewoon en buitengewoon onderwijs, leerkrachten, ouders enzovoorts. Bijvoorbeeld zijn er voldoende middelen en ondersteuning? Zijn de leerkrachten voldoende opgeleid? Zullen de leerlingen met beperkingen goed opgevangen worden? Enzovoorts.

Door het M-decreet moet elke gewone school een doorgedreven zorgbeleid voeren en aanpassing doen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. Het Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB) stelde een verslag op waarmee de school ondersteuning krijgt vanuit buitengewoon onderwijs. Veel scholen nemen maatregelen over leerlingenopvolging, brede basiszorg en omgaan met leerproblemen. De scholen beschikken over een zorgteam om het zorgbeleid toe te passen. Hier waren de scholen tevreden over de meerwaarde voor leerlingen en leerkrachten en de flexibiliteit van de ondersteuning. Ondanks deze maatregelen zijn de leerkrachten niet overtuigd dat die leerlingen voldoende leerwinst boeken en stellen dat ze soms onvoldoende tijd en aandacht kunnen besteden aan de andere leerlingen (De morgen, 2019).

Op onderstaande foto kunnen we zien hoe de leerkrachten en het ondersteunend personeel van school De Reiger ging protesteren, omdat ze allerlei aanpassingen moeten doorstaan dankzij het M-decreet en hierdoor met de werkdruk kampten.

(Spillebeen, 2019).

Niet alleen de leerkrachten, jongeren of het zorgpersoneel hadden kritiek op deze hervorming. Sinds de invoer kampte men met kritiek vanuit verschillende hoeken. Zo heeft Charles Maymarx het M- decreet een georganiseerde schande genoemd.

Hij zegt dat het M-decreet verkocht wordt als bekommernis om de gehandicapten te integreren in de samenleving. Waar hij toevoegt dat de burger bedrogen wordt en dat het

M-decreet gaat over een operatiebesparing in het onderwijs ten koste van gehandicapten: hij noemt dit schandalig en misdadig.

PVDA-volksvertegenwoordiger Kim De Witte zegt dat het M-decreet op een fiasco uitgedraaid is. Hij zegt dat het M-decreet op papier een mooi idee was, maar in de praktijk bleek dat leerkrachten en scholen zelden voldoende middelen, mensen en tijd hadden om de nodige extra steun te bieden. Hij vindt het basisprincipe heel mooi, maar de uitwerking niet.

Conclusie: uit dit onderzoek blijkt dat zowel de leerkrachten als de jongeren zelf veel hindernissen ondervinden. De leerkrachten ervaren werkdruk. Ik zal dit meenemen in mijn interviews. Ik merk ook dat er bij jongeren veel twijfels zijn over de school, maar ook over de begeleiding. Ik zal dit proberen te toetsen bij mijn onderzoek. In dit artikel kunnen we ook lezen dat de jongeren twijfelen of ze de aansluiting zouden vinden in het regulier onderwijs. In mijn interview zal ik nagaan hoe het zit met hun welbevinden op school.

2.4 Vervanging van M-decreet wordt leersteundecreet

Als we naar het bovenstaande thema kijken, merken we dat het M-decreet sinds zijn bestaan veel kritiek kent, vanuit verschillende hoeken. Als we ook naar onderdeel 2.6 kijken, zien we ook dat exclusie onderwijs (buitengewoon onderwijs) sterk gestegen is, waardoor we kunnen zeggen dat het M-decreet een beetje mislukt is. In dit onderdeel wil ik kijken naar de oplossing die de overheid biedt om toch inclusief onderwijs te creëren.

Het doel van het M-decreet was om alle leerlingen de juiste ondersteuning te bieden. Maar het bleek dat deze doelstellingen vaak op de realiteit botsen. Zo ontstaat er bijvoorbeeld een tekort aan ondersteuning voor gewoon onderwijs, er kwamen veel procedures en administratieve last bij voor scholen. Leerkrachten zijn niet voldoende voorbereid om in te staan voor basiszorg en verhoogde zorg, om leerlingen met een beperking op te vangen in het gewoon onderwijs. Door deze moeilijkheden en vanwege veel kritiek vanuit verschillende hoeken, zoals hierboven beschreven, heeft de Vlaamse regering besloten om het M-decreet te herzien en te vervangen voor het leersteundecreet, dat van start gaat in september 2023. Het basisprincipe blijft hetzelfde als het M-decreet, namelijk: de beste plek zoeken voor elke leerling met welke beperking dan ook. Bij het M-decreet waren leerlingen met een beperking niet meer verplicht om standaard aan te kloppen in het buitengewoon onderwijs, maar konden zij in overleg met het Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB) kijken of ze ook bij een reguliere school terecht konden. Met het leersteundecreet is het de bedoeling dat jongeren met zorgnood nog steeds terecht kunnen in het regulier onderwijs, maar het verschil met het M-decreet is dat de uiteindelijke beslissing bij de klassenraad ligt. Zo kunnen ze aangeven wanneer het echt niet lukt om een bepaalde leerling op te nemen of wanneer de zorg voor een leerling ten koste gaat van andere leerlingen (Schillewaert, 2022).

De doelstellingen van het leersteundecreet zijn:

- Een duidelijk en breed gedragen referentiekader voor kwaliteitsvolle ondersteuning zorgt voor een onderbouwde en gelijkgerichte benadering in het Vlaamse onderwijsveld.
- De onderwijsinspectie monitort doeltreffend de kwaliteit van de leersteun via doorlichting van de leersteuncentra.
- De ondersteuning komt terecht bij de leerlingen, leerkrachten en schoolteams die behoefte hebben aan leersteun voor de uitbreiding van zorg of een individueel aangepast curriculum.
- De leersteuncentra voeren een doeltreffend beleid rondom leersteun-personeel, professionals en financiën.
- De toeleiding van de leersteun naar de scholen voor regulier, onderwijs verloopt via een duidelijk en eenvoudig model. Namelijk van twee naar één spoor-model.
- Het team van leerondersteuners beschikt over voldoende handicap specifieke, onderwijskundige, inclusie en coaching expertise, die ze laagdrempelig netoverschrijdend en regionaal samen uitbouwen.
- De informatiestroom en de samenwerking tussen gewoon onderwijs en het leersteuncentrum, het centrum voor leerlingbegeleiding en de ouders staan in functie van de leersteun.

Om deze doelstellingen te realiseren heeft de Vlaamse regering het onderwijsbudget verhoogd van 160 naar 195 miljoen euro, en wil daarmee investeren in zowel scholen binnen het regulier onderwijs waarin leerlingen met extra zorgnood opgenomen worden, als in extra mensen en extra middelen voor de scholen van het buitengewoon onderwijs. Zoals ik eerder aangaf is één van de kritiekpunten op het M-decreet dat leerkrachten niet voldoende zijn opgeleid om jongeren met extra zorgnood te begeleiden. De Vlaamse overheid heeft hiervoor 47 leersteuncentra opgericht.

Deze expertisecentra zullen alle deskundigheid over soorten zorgnood bundelen en scholen noteren op basis van hun leerlingenaantal en het aantal leerlingen in een verslag welke financiële middelen ze krijgen. Dan kunnen ze kiezen met welk leersteuncentrum ze in zee gaan. Daarnaast worden 3.666 ondersteuners inhoudelijk versterkt. Zij krijgen voor het eerst een vast AMB en een vast statuut.

Er komt ook ruimte om te professionaliseren. Met andere woorden: de taak van de ondersteuner wordt zo aantrekkelijker en er wordt geïnvesteerd in inhoudelijke versterking. Het wordt goed omkaderd en goed opgeleid, met de bedoeling dat deze ondersteuners de onderwijskwaliteit zullen versterken. De leerkrachten zelf kunnen op deze manier beter de basiszorg en de verhoogde zorg aan de leerlingen bieden. Ze zullen kunnen rekenen op extra bijscholing rond dit thema. Ook in de lerarenopleidingen komt er structureel meer aandacht voor speciale zorgnood in de klas. Sinds de start van de regeerperiode van Ben Weyts is er fors geïnvesteerd in buitengewoon onderwijs.

Zo zijn er 5.000 plaatsen bijgekomen. Voor het eerst werd er ook een capaciteitsmonitor gemaakt, specifiek om de behoeftes in het buitengewoon onderwijs in kaart te brengen.

Vervolgens kwam voor het eerst een capaciteitsbudget beschikbaar, specifiek voor het buitengewoon onderwijs. De middelen om extra plaatsen te creëren en nieuw personeel te werven zijn ook fors opgetrokken.

Tenslotte werd het ook gemakkelijker gemaakt om een school voor buitengewoon onderwijs te openen (Weyts, 2022).

2.5 Reactie op leersteundecreet

Als ik het vorige deel (2.4) lees, denk ik dat het leersteundecreet geen meerwaarde zal zijn. In leersteuncentra investeren is een goede zaak, maar men moet dan ook investeren in het buitengewoon onderwijs. Dan kunnen de twee werelden elkaar versterken. Hier geeft men het signaal dat buitengewoon onderwijs beter is in begeleiding. Ik wil in dit onderdeel nagaan hoe andere mensen over deze wet denken. En hoe ziet men de voorwaardelijke wet om het M-decreet te vervangen?

In het algemeen is dit decreet een vooruitgang naar de inclusie in het onderwijs. Hier zijn de meeste mensen tevreden over, maar is ook veel twijfel over deze hervorming. Volgens Kim De Witte, PVDA- volksvertegenwoordiger, komen er met het leersteundecreet enkele verbeteringen aan, zoals het budget dat vrij gemaakt wordt voor extra ondersteuners en de leersteuncentra die over heel Vlaanderen worden opgezet. Maar hij vindt tegelijkertijd dat men beperkt is in hun middelen. De Vlaamse oppositiepartij Groen is ook niet tevreden met dit leersteundecreet. Zij denken dat de kinderen met zorgnood sneller naar het buitengewoon onderwijs doorverwezen zullen worden, terwijl er nu meer dan ooit in het buitengewoon onderwijs zitten.

Femke Houbrechts schreef een opinieartikel waarin ze zegt dat het leersteundecreet een stap vooruit is op het gebied van inclusie in het onderwijs, maar dat het alleen vreemd is dat Vlaanderen tegelijkertijd geld vrijmaakt voor extra scholen voor het buitengewoon onderwijs. Hiermee geeft de regering een dubbelzinnig signaal. Volgens haar vertrekt het decreet vanuit een onbestaande gemiddelde leerling. Het denkt vanuit defecten en beperkingen en door extra plaatsen in het buitengewoon onderwijs te financieren, zet men gewoonweg een stap terug voor de rechten van de mens (Houbrechts & De Witte, 2022).

Ouders voor Inclusie (vrijwilligersorganisatie van, voor en door ouders van kinderen met specifieke noden) en Steunpunt voor Inclusie hebben ook het leersteundecreet onder de loep genomen. Uit deze analyse concluderen ze dat er stappen achteruit worden gezet in verband met de inclusie, namelijk dat men terug naar een integratiegedachte gaat, in plaats van een inclusiegedachte (ouders voor Inclusie, 2022).

2.6 Evolutie van buitengewoon onderwijs (Exclusie) in Vlaanderen.

In de vorige thema's ben ik vooral op zoek gegaan naar de weg die deze thema door opzoek te gaan naar evolutie die men kent, naar de oplossingen die men geboden wordt. In het vorige thema merkte ik dat vanuit de overheid men tracht om naar inclusief onderwijs te gaan, maar dat dit nog een lange weg is. Zoals we zagen in onderdeel 2.2 is buitengewoon onderwijs door jaren heen overbevolkt geraakt, totdat België in 2009 het VN-verdrag in verband met de rechten van personen met een beperking heeft geratificeerd. In dit onderdeel zal ik nagaan hoe het exclusief onderwijs zich heeft geëvolueerd. Dit wil ik doen door cijfers door de heen jaren van het buitengewoon onderwijs op te zoeken.

Vlaanderen werd in 2018 op de vingers getikt door Europa, omdat men geen inclusief onderwijs aanbiedt voor alle kinderen. In 2014 heeft de Europese ngo Visibility, samen met mensenrechtenorganisatie Grip, (Gelijke Rechten voor Iedere persoon met Handicap) een klacht ingediend dat het M-decreet blijft uitgaan van twee aparte schoolsystemen. Volgens hen is er geen verschil voor en na het M-decreet. In tegendeel: de cijfers blijven maar stijgen. Dit zal ik illustreren met de volgende cijfers.

Evolutie van het percentage leerlingen in het buitengewoon onderwijs per onderwijsniveau.

Schooljaar	Kleuter	Lager	Secundair	Totaal
2011-2012	0,75	6,88	4,50	12,13
2012-2013	0,75	6,77	4,60	12,12
2013-2014	0,75	6,45	4,68	11,88
2014-2015	0,73	6,27	4,72	11,72
2015-2016	0,73	5,70	4,64	11,07
2016-2017	0,73	5,39	4,58	10,7
2017-2018	0,75	5,26	4,59	10,6
2018-2019	0,81	5,30	4,59	10,7
2019-2020	0,81	5,46	4,63	10,9
2020-2021	0,93	5,60	4,72	11,25
2021-2022	1,02	5,75	4,81	11,58

(Vlaams onderwijs in cijfers, schooljaar 2021-2022).

Als we kijken naar deze bovenstaande cijfers merken we dat in schooljaar 2011-2012 het buitengewoon onderwijs 0,75% van de kleuters telde, 6,88% in het lager onderwijs en 4,5% in het secundair onderwijs van totale schooljongeren. Deze aantallen zijn in het schooljaar 2012-2013 bij de kleuters stabiel gebleven, maar in het lager en secundair onderwijs zijn deze gestegen. Deze cijfers bleven stijgen, waardoor er veel kritiek ontstond dat de Vlaamse regering I weinig doet. Daarom is in 2015 het M-decreet ontworpen.

Deze hervorming werd positief ervaren en dat kunnen we ook zien in de cijfers tussen schooljaar 2014-2015 tot en met schooljaar 2016-2017. Hierin zien we een daling, maar vanaf 2017-2018 tot en met schooljaar 2018-2019 zien we plots een grote stijging, vooral bij de kleuters en het secundair onderwijs.

Deze cijfers blijven stijgen, dat kunnen we zien dat in schooljaar 2020-2021 waren 0,93% in de kleuter, 5,92% in het lager en 4,96% in het secundair onderwijs.

In het schooljaar 2021-2022 zien we een grote stijging, vooral bij de kleuters: dat percentage steeg van 0,93% naar 1,02%, wat behoorlijk veel is voor deze jonge groep. Bij het lager onderwijs is dit ook gestegen, van 5,60% naar 5,75%. In het secundair onderwijs blijven deze cijfers ook groeien. We zien een kleine stijging van 0,09% (van 4,72% naar 4,81%) van de totale schoolbevolking.

Als we naar de onderstaande tabel kijken, zien we dat voor de invoering van het M-decreet de cijfers behoorlijk hoog lagen. Bijvoorbeeld bij het type 2 in schooljaar 2013-2014 (voor M-decreet) lag dit aantal op 1.171 bij kleuters en 4.018 in het lager onderwijs. In het schooljaar 2015-2016 (na invoering van het M-decreet) lagen deze aantallen op 1.134 bij de kleuters en 3.713 bij het lager onderwijs. Op het eerste gezicht kunnen we zeggen dat er vermindering is ontstaan na de invoering van het M-decreet. Maar dat is niet helemaal zo. Het lijkt er sterk op dat na de invoering van het M-decreet er extra types zijn ontstaan en ook sterk groeiden, namelijk type 9 en BA.

Als we nu terugkijken naar de evolutie bij type 2 bij de kleuters, merken we dat er een daling t/m schooljaar 2019-2020 was. In het huidige schooljaar zijn deze cijfers wel fors gestegen tot 1.253 kleuters, terwijl er in het schooljaar ervoor in totaal 1.095 kleuters waren. Dat is een stijging van 158 kleuters, wat behoorlijk veel is in een samenleving die streeft naar inclusief onderwijs. We merken ook dat type 9 in het schooljaar 2015-2016 is ontstaan, met 199 kleuters en 1.663 lager onderwijs kinderen. In het schooljaar daarna zien we meer dan het dubbele aantal leerlingen voor zowel kleuters als lager onderwijs. Deze cijfers blijven stijgen tot ze in schooljaar 2021-2022 liggen op 859 bij de kleuters en 5.881 in het lager onderwijs.

In het secundair onderwijs zien we dat de cijfers over het algemeen stabiel blijven, maar ook hier is ook een grote stijging te zien bij type 9 en type BA. Bij de start van deze vormen waren er 1.093 leerlingen die type 9 volgden en 1.495 die Type BA volgden. Als we naar de cijfers van het vorige schooljaar 2021-2021 kijken, merken we dat ze gestegen zijn tot 7.089 die type 9 volgen en 6.761 die type BA vlogen.

Deze toename van het aantal kleuters in het buitengewoon onderwijs komt omdat de criteria om tot type 2 te worden gerekend zijn veranderd. Volgens de voorzitter van de vrije CLB's Stefan Grielens, is de groep die in aanmerking komt groter geworden. Een andere verklaring volgens Stefan Grielens is dat door de coronacrisis mogelijk meer kinderen sneller naar het buitengewoon onderwijs worden doorverwezen (Santens, 2022).

De stijging is ook te wijten aan de overheid, die meer geld geïnvesteerd heeft in het buitengewoon onderwijs, vooral in het type 9 en BA, maar ook aan de scholen die jongeren met een beperking sneller weigerden of doorverwezen naar het buitengewoon onderwijs, zodra ze de gevraagde aanpassing niet konden bewerkstelligen.

De oorzaak ligt ook bij de ouders die bang zijn om hun leerlingen in te schrijven in het regulier onderwijs, omdat ze bang zijn dat ze daar minder/geen aangepaste begeleiding zouden krijgen en om die reden wordt er sneller gekozen voor het buitengewoon onderwijs, omdat ze denken dat daar betere begeleiding mogelijk is voor hun kinderen.

Evolutie van leerlingen in het buitengewoon onderwijs per type en per onderwijsniveau.

Schooljaar	Onderwijsniveau	Type 1	Type 2	Type 3	Type 4	Type 6	Type 7	Type 8	Type 9	Type BA
2012-2013	Kleuter:	0	1.142	218	323	29	311	0	0	0
	Lager:	9.112	3.971	2.439	1.404	129	1.261	10.165	0	0
	Secundair:	9.048	5.454	2.452	1.995	238	990	0	0	0
2013-2014	Kleuter:	0	1.171	220	314	30	307	0	0	0
	Lager:	8.578	4.018	2.468	1.406	120	1.295	10.422	0	0
	Secundair:	9.016	5.518	2.569	2.146	237	1.009	0	0	0
2014-2015	Kleuter:	0	1.161	195	296	25	323	0	0	0
	Lager:	7.814	3.935	2.445	1.406	114	1.333	10.483	0	0
	Secundair:	8.906	5.644	2.594	2.215	249	1.053	0	0	0
2015-2016	Kleuter:	0	1.134	132	247	27	245	0	199	0
	Lager:	5.706	3.713	2.021	1.281	103	1.287	7.604	1.663	2.200
	Secundair:	6.901	5.563	2.245	1.950	259	827	0	1.093	1.495
2016-2017	Kleuter:	0	1.051	104	225	12	224	0	351	0
	Lager:	3.925	3.588	1.838	1.180	116	1.222	5.452	2.591	4.733
	Secundair:	4.939	5.515	2.009	1.752	252	654	0	2.145	2.864
	Totaal:									

2017-2018	Kleuter:	0	974	90	204	13	218	0	489	0
	Lager:	2.460	3.604	1.740	1.133	119	1.143	3.508	3.483	7.190
	Secundair:	3.335	5.547	1.829	1.587	256	517	0	3.232	4.028
2018-2019	Kleuter:	0	969	112	213	21	207	0	618	0
	Lager:	1.407	3.704	1.734	1.050	115	1.159	1.933	4.317	9.365
	Secundair:	1.928	5.497	1.721	1.409	249	423	0	4.382	4.935
2019-2020	Kleuter:	0	1.084	121	224	17	192	0	687	0
	Lager:	681	3.858	1.800	995	118	1.139	879	4.994	11.103
	Secundair:	807	5.445	1.680	1.300	253	348	0	5.370	5.892
2020-2021	Kleuter:	0	1.095	101	239	22	170	0	779	0
	Lager:	211	4.090	1.774	973	124	1.119	284	5.487	12.048
	Secundair:	215	5.558	1.662	1.226	257	332	0	6.252	6.569
2021-2022	Kleuter:	0	1.253	105	242	28	163	0	859	0
	Lager:	1	4.246	1.697	993	126	1.127	4	5.881	12.596
	Secundair:	40	5.518	1.673	1.139	265	334	0	7.089	6.761

woorden Nederlands (België) Tekstvoorspelling: aan Toegankelijkheid: onderzoeken

(Vlaams onderwijs in cijfers, schooljaar 2021-2022).

Conclusie: uit deze literatuurstudie merk ik dat jongeren met een beperking vooral in België een lange weg hebben afgelegd. Eerst hadden ze recht op onderwijs, maar wel op buitengewoon onderwijs. Om hen ook de kans te bieden om zich te integreren in de maatschappij, heeft de overheid besloten om aan inclusief onderwijs te werken door het M-decreet te ontwerpen. Dit om de inclusie te vorderen. Maar dit decreet is nog altijd gebaseerd op twee aparte schoolsystemen. Uit deze literatuurstudie merk ik zelf, 7 jaar na het M-decreet, dat apart onderwijs nog zeer aanwezig is in het Vlaamse onderwijssysteem in vergelijking met andere Europese landen. Bovenstaande en onderstaande cijfers roepen veel vragen op. Ik vraag mij af of mensen echt in de inclusie geloven. Dit is ook wat ik wil vragen aan de mensen, of zij echt geloven dat hun kind het kan maken in het regulier onderwijs. Deze cijfers roepen ook veel vraagtekens bij mij op. Ik vraag mij eerlijk af of er kinderen zijn die de kans krijgen om zich te integreren in het regulier onderwijs. Of staat dit gewoon op papier, maar in de praktijk worden deze jongeren nergens geaccepteerd?

2.7 Inclusie in het Vlaamse onderwijs na M-decreet.

We merkten in het vorige onderdeel dat buitengewoon onderwijs voor het M-decreet sterk gegroeid was. We zien wel een kleine daling bij de invoering van het M-decreet, maar plotseling zien we opnieuw een grote stijging. Maar hoe zit het met inclusie? Met andere woorden: hoe zit het met jongeren met een beperking in het gewoon onderwijs? In dit onderdeel ga ik informatie opzoeken die de evolutie van jongeren met een beperking in het regulier onderwijs aantoont.

Uit onderzoek dat het Agentschap voor Onderwijs en CREON in 2021 uitgevoerd heeft, blijkt dat na de invoer van het M-decreet er een kleine positieve evolutie is ontstaan bij het aantal inschrijvingen van leerlingen met een verslag in het regulier onderwijs. In onderstaande tabel kunnen we zien dat in het schooljaar 2017-2018, het schooljaar na de invoering van het M-decreet, 0,09% leerlingen aanwezig waren in het basisonderwijs en 0,10% in het secundair onderwijs. We kunnen ook zien dat ervan af dan een positieve stijging was, maar zoals we eerder zagen in vorige tabellen, stijgen de cijfers in het buitengewoon onderwijs ook.

In het schooljaar 2020-2021 zien we bij het basisonderwijs plots een daling van 0,02% is. Dat wil zeggen dat veel meer mensen met een verslag kiezen voor of doorverwezen worden naar het buitengewoon onderwijs. De cijfers van het schooljaar 2021-2022 en 2022-2023 zijn er nog niet, maar als we zien dat de cijfers van het buitengewoon onderwijs zowel in schooljaar 2021-2022 als 2022-2023 fors gestegen zijn, vermoed ik dat de cijfers van jongeren met een verslag in het regulier onderwijs gedaald is.

Aantal leerlingen met IAC in Vlaanderen vanaf schooljaar 2017-2018 t/m 2020-2021.

Schooljaar	Totaal basisonderwijs	Basisonderwijs met verslag	% basisonderwijs met verslag	Totaal secundair	Secundair onderwijs met verslag	% secundair met verslag
2017-2018	702.568	659	0,09%	421.975	411	0,10%
2018-2019	704.710	1.022	0,15%	427.456	767	0,18%
2019-2020	704.153	1.403	0,20%	434.435	1.059	0,24%
2020-2021	698.651	1.266	0,18%	445.153	1.263	0,28%

(Agentschap voor onderwijsdiensten en Creon).

2.7 Evolutie van buitengewoon onderwijs (Exclusie) in Westhoek

In de vorige thema's had ik het over cijfers in heel Vlaanderen of België, maar hoe het zit met de Westhoek? In dit onderdeel zal ik de cijfers specifiek in de Westhoek van dichtbij gaan bekijken. Hier wil ik nagaan welke evolutie heeft plaatsgevonden in het buitengewoon onderwijs specifiek in Westhoek.

In onderstaande tabel zien we dat de cijfers hoog lagen voor het M-decreet. Hier merken we dat het buitengewoon onderwijs in het schooljaar 2012-2013 in totaal 977 leerlingen telde, waarvan 28 kleuters, 567 lager en 367 secundaire. Als we naar de volgende schooljaren kijken, tot het schooljaar 2015-2016 (het schooljaar dat het M-decreet van start ging), merken we dat deze cijfers redelijk hoog waren. Vanaf het schooljaar 2015-2016 zien we wel dat er een daling begint te ontstaan.

Deze daling is zeker te merken in het schooljaar 2016-2017, één jaar na invoering van het M-decreet. Dit merken we vooral bij de kleuters. In dit schooljaar waren er 14 kleuters, 446 lager en 373 secundair.

Jammer genoeg zien we wel dat sinds het schooljaar 2017-2018 deze cijfers fors gestegen zijn. Als we bijvoorbeeld bij de kleuters kijken, zien we dat er in het schooljaar 2017-2018 maar liefst 22 kleuters waren tegenover 14 kleuters in het schooljaar daarvoor (2016-2017). Dit is bijna de helft van het aantal dat erbij kwam in één jaar tijd.

Als we naar het totaal kijken, merken we wel dat er een daling ontstaat. Dit komt omdat er bij zowel het lager als secundair onderwijs een daling te zien was.

We zien dat sinds het schooljaar (2017-2018) deze cijfers vooral in de kleuterklas fors gestegen zijn. In alle andere leeftijdscategorieën is er ook een stijging te zien, maar dit gaat trager tot schooljaar 2020-2021.

In het schooljaar 2021-2022 merken we wel bij alle leeftijdscategorieën een forse stijging. Hier zien we dat er in de kleuterklassen maar liefst 60 kleuters zijn, tegenover 51 in het schooljaar ervoor. In het lager onderwijs zijn dit 468 leerlingen tegenover 436 in het jaar ervoor. Cijfers van het huidige schooljaar (2022-2023) zijn er niet, maar als ik de ontwikkeling bekijk, kan ik vermoeden dat er dit jaar ook een stijging zal zijn.

Conclusie: cijfers in het buitengewoon onderwijs waren aan de hoge kant in de Westhoek voor de invoering van het M-decreet. Na invoering van het M-decreet zagen we één positieve daling, vooral bij de kleuters. Vanaf het schooljaar 2017-2018 t/m het schooljaar 2021-2021 zien we een zeer negatieve stijging, dit is ook sterk te merken bij de kleuters. Hieruit kunnen we concluderen dat het onderwijs in de Westhoek voor het M-decreet meer inclusief was dan na de invoering van M-decreet. Vanaf het schooljaar 2017-2018 t/m 2021-2022 is de inclusie zeer sterk gedaald.

Evolutie van leerlingen in het buitengewoon onderwijs per type en per onderwijsniveau.

Schooljaar	Kleuter	Lager	Secundair	Totaal
2012-2013	28	567	382	977
2013-2014	30	535	367	932
2014-2015	23	503	362	888
2015-2016	20	462	382	864
2016-2017	14	446	373	833
2017-2018	22	408	362	792
2018-2019	32	441	406	879
2019-2020	37	433	441	911
2020-2021	51	436	466	953
2021-2022	60	468	482	10.10

(Dataloop-publiek.vlaanderen.be).

2.8 Inclusie in Westhoek.

In dit onderdeel wil ik nagaan of de scholen in de Westhoek aan inclusie doen. Dit zal ik doen door te kijken hoeveel leerlingen in het onderwijs zitten met een IAC- verslag en hoe dit is geëvolueerd door de jaren heen. Mijn eerste doelstelling is meer inzicht verkrijgen in hoeveel jongeren met een IAC-verslag zich bevinden in de Westhoek scholen. Daarom is het belangrijk om in dit onderdeel na te gaan of er al cijfermaterialen bestaan. Dit is ook belangrijk in mijn volgende hoofdstuk, als ik begin met mijn onderzoeksvragen op te stellen.

In de onderstaande cijfers die ik van het departement Vrij CLB Westhoek (onderstaande tabel) gekregen heb, zien we dat door de jaren heen een positieve evolutie bij leerlingen met speciale zorgnoden in gewoon onderwijs.

2.9 Inclusie in België tegenover andere Europese landen.

Als we de voorgaande thema's gezien hebben, scoort België/Vlaanderen slecht op het vlak van inclusie, ondanks allerlei oplossingen die ze proberen te bieden. Dat maakt dat ik in dit onderdeel ga kijken hoe andere Europese landen het doen op het vlak van inclusie.

Ondanks dat de Vlaamse overheid middelen geïnvesteerd heeft in het inclusief onderwijs, vindt Europa dit niet voldoende om elke leerling een inclusief onderwijs te bieden. Ook is er volgens Het Europees comité voor Sociale Rechten, dat deel uitmaakt van de Raad van Europa, voor ouders geen verweer mogelijk tegen een weigering tot inschrijving en er zijn geen gevolgen voor scholen die jongeren met een beperking weigeren.

België is één van de landen die sterk inzet op twee onderwijssystemen, namelijk het buitengewoon onderwijs en het regulier onderwijs. Uit onderzoek van UNIA bleek dat Italië de voorloper op inclusief onderwijs is. Sinds 1971 zijn daar de instellingen voor kinderen met een handicap afgeschaft. In plaats daarvan werd ervoor gekozen om kinderen met een handicap in het regulier onderwijs op te nemen.

In Portugal zijn sinds 2019 speciale scholen (BWO) omgebouwd tot Resource Centres For Inclusion. Deze CRI's bieden gespecialiseerde ondersteuning aan scholen, leerkrachten, gezinnen en studenten. Er is ook een nationaal netwerk van 25 informatie-en communicatietechnologiecentra opgericht ter ondersteuning van reguliere scholen.

Deze beoordelen de behoeften van de leerlingen op verzoek van scholen, met het oog op het verlenen van de hulpmiddelen om toegang te krijgen tot het curriculum. Ik kan deze aanpak van Portugal vergelijken met het nieuwe decreet van de Vlaamse overheid. Maar Portugal heeft in 2018 het onderwijssysteem opnieuw grondig aangepast, om een effectieve universele toegang tot onderwijs en inclusie voor iedereen te waarborgen. Ook Schotland heeft geen apart onderwijssysteem (UNIA, 2019).

Katrien Van den Bosch is een ouder van een twintiger met ASS. De eerste negen jaar van zijn leven bracht haar zoon in België door, waarvan bijna zeven jaar in het buitengewoon onderwijs. Door toeval kwam ze in Spanje terecht, waar hun zoon onmiddellijk in het inclusief onderwijs terechtkwam. Dit een mooi voorbeeld dat aantoont dat de Vlaamse school nog een grote inhaalbeweging moeten doen om goed inclusief onderwijs aan te kunnen bieden (GRIP). Uit het onderzoek dat het Europees Comité voor Sociale Rechten in 2018 deed, bleek dat er op dat moment in België 6% van de leerlingen in een aparte buitengewone school zat. Dit percentage lag ver boven het Europees gemiddelde van 1,4%.

2.10 Jongeren met een beperking en met een hoger diploma in België tegenover ons buurland Nederland.

In dit onderdeel wil ik nagaan of jongeren met een beperking hogere diploma's halen. Dit is een thema dat ik niet diepgaand zal bespreken, maar het lijkt me interessant om na te gaan hoe het met inclusie in onze hogescholen staat. Ik heb dit thema ook aangehaald, omdat het iets te maken heeft met het thema dat ik wel in de diepte zal bespreken. Namelijk als de jongeren vanaf jonge leeftijd de kans krijgen om het regulier onderwijs te volgen, hoe meer gemotiveerd ze worden om een hogere studie te volgen. Enerzijds omdat ze een hele hoop ervaringen meekrijgen en hierdoor in zichzelf kunnen geloven. Anderzijds omdat zij op jonge leeftijd hun talenten ontwikkelen en weten waar ze goed in zijn. Met andere woorden, hoe meer jongeren met specifieke noden in basis en secundair onderwijs hoe groter de kans is dat deze doelgroep ook later een hoger diploma behalen.

Uit onderzoek van GRIP vzw (organisatie voor Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met handicap) blijkt dat mensen met een beperking steeds ondervertegenwoordigd zijn in het hoger onderwijs. Uit dit onderzoek blijkt dat in 2006 18% van de personen met een beperking een diploma in het hoger onderwijs had, tegenover 37% bij personen zonder beperkingen. Deze cijfers liggen in 2014 op 21% bij mensen met een beperking en 41% bij mensen zonder beperkingen (Knack, 2021). Uit andere cijfers blijkt dat het aantal studenten met een beperking die zich inschrijven in het hoger onderwijs, steeds hoger wordt. Dit aantal is van 293 in academiejaar 2012-2013 naar 408 in het academiejaar 2016-2017 gestegen. En bij de universiteit werd een stijging van 87 naar 168 geregistreerd (Kinmols, z.d).

Tine Soens (sp.a) wil een intensievere begeleiding voor studenten met een handicap in het hoger onderwijs. Zo wil ze de drempels voor deze studenten wegwerken. Ze vraagt de Vlaamse Minister van Onderwijs Hilde Crevits om een nieuw ondersteuningsmodel.

Uit cijfers van de databank van het hoger onderwijs blijkt dat gemiddeld 20% van de studenten met een beperking in 2015 -2016 een diploma haalde binnen de voorzien 3 jaar. En dat zijn alarmerende cijfers volgens Soens. Dit bevestigt dat deze studenten structurele problemen ondervinden. Volgens haar moeten jongeren met een handicap niet alleen beter begeleid worden richting hogere studies, maar ook tijdens de studies (Actua-Tv, 2017).

Als we deze cijfers bekijken, merken we inderdaad dat in onze hogere scholen weinig jongeren met beperkingen zijn. Zeker als we ze vergelijken met ons buurland Nederland.

Nederland kampt ook met een probleem, namelijk dat er weinig jongeren met een beperking in de hogere school zitten. Daar blijkt dat 48% van de mensen met een beperking die beginnen met een opleiding in hogere studies, maar liefst 36% uiteindelijk hun diploma behalen. Dit tegenover 54% bij mensen zonder een beperking die ook beginnen met studeren en 41% die een diploma behalen (Versteeg, 2022).

2.11 De mening van de jongeren en ouders die kiezen voor inclusie onderwijs.

Vlaanderen heeft allerlei wetten ontworpen om inclusief onderwijs te bevorderen. We zagen in vorige thema's dat men het M-decreet ontworpen heeft. Na de mislukking van dit decreet hebben ze het leersteundecreet geïntroduceerd. We merken dat deze twee wetten veel kritiek kennen. Mensen die kritiek op deze wetten hebben, zijn mensen die zich in het werkveld bevinden, of politici. Maar wat vinden de jongeren en hun ouders van deze wetten?

In dit onderdeel ga ik onderzoeken hoe jongeren en ouders die kiezen voor inclusief onderwijs hierover denken. Dat doe ik door via internet op zoek te gaan naar de bestaande bronnen van ouders en jongeren die hun ervaringen delen.

Het verhaal van een moeder: "In 2013 zijn we vanuit Zuid-Afrika naar België verhuisd met onze twee zonen, waarvan de jongste het Downsyndroom heeft. In België startte onze oudere zoon in de lokale gemeenteschool. We hebben een lang proces van overleg met de school doorlopen om te vragen of onze jongste zoon ook daar naar school kon gaan. Ondanks het feit dat de school nooit een leerling met het syndroom van Down heeft gehad, heeft de school goed nagedacht over hun vermogen om in zijn behoeften te voorzien en werd hij geaccepteerd door de instap-klas. Het M-decreet ondersteunt de inclusie voor kinderen met speciale behoeften in België, maar komt helaas zonder financiële steun, wat het uitdagend maakt voor scholen" (Ouders voor ouders, 2020).

Het verhaal van Pieter (19 jaar): "Ondanks mijn autisme koos ik tijdens de middelbareschooltijd voor een inclusieve school" zegt hij "Ik voelde mij er een vreemde eend in de bijt. Leerkrachten pasten de lessen speciaal aan voor mij. Alleen voor mij, omdat ik dingen niet kon die anderen wel lukten. Mijn leerkrachten en klasgenoten zagen helemaal niet waar ik goed in was. Toch deed ik het prima op mijn stage in het magazijn. Voor mijn ouders was het zwaar. Ze kwamen mij helpen in de klas omdat het mij alleen niet lukte." (Houbrechts, 2022).

Het verhaal van Tuur: hij is een jongen van 20 jaar die in zijn 2de jaar Toegepaste Informatica studeert in Vives Kortrijk. Tuur krijgt de hulp van een assistent, die dankzij een persoonsgebonden budget betaald kan worden, anders zou het voor hem onmogelijk zijn om hogere studies te kunnen volgen. (Terzake, 2022).

Op de vraag of het moeilijk is, antwoordt Tuur: "Ik zat vanaf het eerste tot en met het vijfde leerjaar in het buitengewoon onderwijs, maar het is niet uitdagend genoeg voor mij omdat ze daar kine, logo en ergo tijdens de uren geven. Het busvervoer van en naar school duurde anderhalf uur voor een enkele rit. In het gewoon onderwijs zijn de lessen uitdagender. Mijn traject maakt dat ik IT kan doen, wat mij interesseert".

Voor de hogeschool is het ook puzzelen om een inclusief onderwijs te kunnen bieden. Het vraagt niet alleen absolute toewijding van Tuur zelf, maar ook van zijn ouders en van zijn hele team. Tuur kan de gegeven leerstof verwerken op zijn tempo, dankzij voorleessoftware. Zijn opdrachten maakt hij door ze op een letterkaart aan zijn assistent te dicteren.

“Iedereen moet de kans krijgen om te studeren wat zij of hij wil. Mensen zonder budget laat je in de kou staan. Hun talenten laat je onbenut. Stel je voor dat Stephen Hawking geen budget had voor ondersteuning. Ik heb niet veel mensen gezien tijdens mijn studies, door mee te werken aan deze reportage wil ik aantonen dat het kan ”zegt Tuur”.

Het verhaal van Rune: hij is een jongen van 6 jaar en staat ondertussen al 3 jaar op de wachtlijst voor een PAB (Persoonlijk Assistentiebudget). Door een hersenletsel heeft Rune motorische problemen en kan hij niet praten. Hij communiceert met gebaren en via een tablet met spraaksoftware. En hoewel hij niet in een rolstoel zit, heeft hij voor bepaalde handelingen hulp nodig. (Terzake,2022).

“Rune begrijpt alles en leert veel van andere kinderen in de klas. We zijn van mening dat deze school op dit moment voor Rune de beste plek is om onderwijs te volgen. Op deze manier tonen we ook aan de andere kinderen dat kinderen met een beperking met extra zorg en ondersteuning gewoon deel uit kunnen maken van de samenleving. Er komen voorlopig veel kosten op onze schouders terecht en we zijn er ons ook bewust van dat de school veel extra inspanningen moet leveren: zij moeten creatieve oplossingen zoeken, zoals het inschakelen van de families stagairs en vrijwilligers, omdat er vanuit het hoger beleid weinig ondersteuning aan de school wordt gegeven” zegt zijn vader.

Conclusie: door beperkte tijd heb ik in dit onderdeel slechts een paar getuigenissen aan bod laten komen. Uit deze getuigenis merk ik dat veel jongeren en ouders positief staan tegenover inclusief onderwijs, maar ik merk wel dat hier het budget een groot probleem is om de jongeren goed te begeleiden. Niet alleen de ouders kampen met dit probleem, maar ook de scholen ondervinden dit. Ze moeten veel doorstaan en moeten veel opgeven, omdat ze een tekort aan ondersteuning hebben vanuit de overheid. Ik wil nagaan hoe dit bij mijn doelgroep staat en of er voor hen voldoende ondersteuning is. Een van de jongeren vertelt ook dat het regulier onderwijs beter en meer uitdagender is dan buitengewoon onderwijs. In mijn interview met de jongeren zal ik nagaan welke positieve elementen er zijn in het gewoon onderwijs. Maar ook welke negatieve elementen ze mee worden geconfronteerd. Ik weet ik niet hoe de werking in het buitengewoon onderwijs helemaal in elkaar zit. Daarom wil ik bovenstaande zaken afdtoetsen in mijn interviews.

Toen ik vakantiewerk deed in de Lovie Poperinge, kwam ik in gesprek met leerkrachten van het buitengewoon onderwijs. Ik merkte dat hun eindtermen helemaal anders zijn dan die van het regulier onderwijs. Bijvoorbeeld: een jongere moet na een schooljaar zijn jas aan de kapstok kunnen hangen, of een jongere moet na een schooljaar zijn veters kunnen binden.

Mijn gedachte hierbij is dat buitengewoon onderwijs minder uitdagend is, waardoor jongeren het moeilijk kunnen krijgen als ze ouder worden en wanneer ze moeten participeren in de maatschappij. Bijvoorbeeld als ze op de leeftijd komen waar ze moeten gaan werken.

2.12 Voordelen en nadelen van een inclusieve school

Ik ben vanaf het begin bezig met hoe de inclusie in het onderwijs in zijn werk gaat, maar waarom is inclusie echt zo belangrijk? Is het niet beter dat iemand met een beperking in het buitengewoon onderwijs zit, waar alle kinderen een beperking hebben, zodat hij/zij zich kan ontwikkelen zonder dat hij/zij zich anders voelt?

Een school waar iedereen zich thuis voelt, is een belangrijke stap naar een samenleving waar iedereen meetelt. Doordat jongeren samen les volgen op inclusieve scholen, zullen ze ook in hun latere leven goed met elkaar om gaan. Zo ontstaat een samenleving die gebaseerd is op verdraagzaamheid, inclusie en sociale rechtvaardigheid. Inclusief onderwijs voorkomt ook dat jongeren met een beperking uit de samenleving gesloten worden. Want uit onderzoek blijkt dat les volgen in een apart schoolsysteem de sociale inclusie van jongeren met een beperking in de weg staat. En dat zowel tijdens hun schoolloopbaan als erna. Dit komt omdat de vriendenkring van iemand uit het regulier onderwijs meer divers is. Terwijl jongeren met een beperking in het buitengewoon onderwijs vaak bevriend zijn met kinderen die ook een beperking hebben. Dan is het moeilijker voor hen om vriendschappen buiten school te onderhouden, omdat vrienden op school vaak niet in de buurt wonen en er door de lange reistijd naar school weinig tijd en energie overblijft.

Inclusief onderwijs is ook belangrijk voor jongeren met een beperking, omdat het een stap is naar onafhankelijkheid, want hier ontwikkelen ze betere sociale vaardigheden en krijgen ze meer mogelijkheden om deel te nemen aan de economie en de samenleving als geheel (UNIA, z.d).

Laten we terugkeren naar het verhaal van Tuur. Deze jongen zat in het buitengewoon onderwijs vanaf zijn eerste tot zijn vijfde leerjaar. Hij vond het daar niet uitdagend genoeg, waardoor hij een traject in het regulier onderwijs ging volgen. Na zijn middelbare school kon hij hogere studies volgen bij de reguliere school. Na zijn opleiding veronderstel ik dat hij in het werkveld terecht komt, wat maakt dat hij gemakkelijk kan meedoen met de maatschappij. Voor Tuur was het mogelijk om dit proces te doorlopen.

Stel dat hij hier geen middelen voor zou hebben gehad, dan was hij daar gebleven, waardoor hij de mogelijkheid niet had gehad om zich te ontwikkelen. Dat is één van de redenen waarom inclusief onderwijs belangrijk is. Door deze jongeren die extra zorg nodig hebben te ondersteunen, bouwen we aan een samenleving waar iedereen de kans krijgt om zijn talenten te ontwikkelen. Een ander voordeel van inclusief onderwijs is dat op het moment dat de jongeren op school zitten, zij andere jongeren leren kennen.

Ze maken vrienden en als ze de school verlaten en het werkveld betreden, zullen ze zich altijd omringen met anderen.

Op school krijgen deze jongeren tegenslagen. Ze worden bijvoorbeeld soms gepest, omdat ze in eerste instantie afhankelijk van anderen zijn. Dit zijn heel slechte gebeurtenissen, maar het is tegelijkertijd ook een goede zaak voor deze jongeren, want hierdoor moeten ze leren functioneren in de samenleving, met vallen en opstaan. Zo ook bij Bert, een jongen met een motorische beperking die aan het Koninklijk Atheneum in Hasselt studeert.

Op de basisschool werd hij gepest, maar hij bleef erin geloven dat hij in het regulier onderwijs zou blijven. Vanaf het moment dat hij naar de middelbare school ging, maakte hij daar vrienden die hem begrepen en voor hem klaar stonden. Dat is een mooi verhaal dat aantoont dat jongeren met een beperking een doorzettingsvermogen kunnen ontwikkelen dankzij een inclusieve school. Ik denk dat als Bert later gaat werken en op de werkvloer komt, en misschien wel ergere dingen meemaakt, dat hij niet direct zal opgeven. Terwijl hij dit in het buitengewoon onderwijs misschien niet zo sterk ontwikkeld had, waar hij nooit discriminatie op basis van zijn beperking meegemaakt heeft. Dan zou het moeilijk zijn om door te blijven zetten op zijn werk.

Inclusief onderwijs heeft ook een positieve invloed op onderwijsresultaten. Er worden in veel gevallen hogere onderwijsresultaten behaald in de inclusieve klassen in vergelijking met de klassen in het buitengewoon onderwijs. Jongeren met een beperking in een inclusieve klas boeken betere resultaten op het gebied van geheugencapaciteit, vertonen hogere denkniveaus en kunnen zich verbaal en schriftelijk uitgebreider uitdrukken (Hart voor Kinderrechten, z.d).

Een inclusieve school is niet alleen voordelig voor mensen met een beperking, maar ook voor jongeren zonder een beperking. Jongeren (vooral pubers) zijn voortdurend op zoek naar hun identiteit. Maar als in de klas een jongere met een beperking zit, wordt dit door andere jongeren als een soort voorbeeld gezien. Bijvoorbeeld: een klasgenoot van Bert, Maikel, zegt: "Vroeger stond Bert niet sterk in zijn schoenen, maar nu trekt hij zich niks aan van wat anderen zeggen of denken en dat heb ik geleerd van hem. Je moet gewoon doen waar je je goed bij voelt en niet veel zitten met wat anderen denken." Een inclusieve klas helpt jongeren ook met het leren over de verschillen tussen mensen terwijl ze nog jong zijn en ze blootgesteld worden aan diversiteit. Hierdoor zijn ze in staat om te werken en te spelen samen met jongeren die anders zijn. Uit onderzoek blijkt dat leerlingen zonder beperkingen over het algemeen ook beter presteren in een inclusieve klas. Dat is het positieve effect dat wordt veroorzaakt doordat er meer rekening gehouden wordt met individuele behoeften in de klas en er hiervoor specifieke lesmethoden en strategieën toegepast worden (Hart voor Kinderrechten). Maar elk voordeel heeft ook een nadeel. Als we uitgaan van de bovenstaande tekst en mening kunnen we concluderen dat inclusief onderwijs een groot voordeel voor jongeren met een beperking biedt, maar welke moeilijkheid ervaren deze jongeren in een gewone school?

Volgens Bert is het vermoeiend om steeds opnieuw je verhaal te moeten doen en dat veel mensen denken dat hij ook een mentale beperking heeft. Dat je altijd moet uitleggen welke beperking je hebt, is een van de moeilijkheden waarmee deze jongeren geconfronteerd worden.

Zoals ik eerder schreef, ervaren veel jongeren discriminatie. Dat is een negatieve ervaring die jongeren ervaren, ze vinden geen aansluiting bij andere jongeren.

Naar mijn mening is inclusief onderwijs een begin van een samenleving waarin iedereen zich welkom voelt en waarin iedereen leert omgaan met anderen. Bijvoorbeeld: deze zomer heb ik vakantiewerk gedaan in de voorziening voor mensen met een mentale beperking. Vanuit mijn studie zou je kunnen zeggen dat ik hier goed mee om zou kunnen gaan. Maar dat is niet zo. In het begin was het voor mij nog zoeken, ik wist niet hoe ik moest omgaan met deze mensen. Ik denk dat als ik eerder in contact geweest was met iemand met een beperking, dat ik eerder zou weten hoe ik om moet gaan met deze mensen.

2.13 Besluit

Ik heb deze literatuurstudies verkend, zodat ik meer informatie kon verzamelen die mij later in het onderzoek zou kunnen helpen met antwoorden te formuleren op mijn onderzoeksvragen, die ik opgesteld heb in hoofdstuk 3.

Na alle informatie verzameld te hebben, geef ik in dit onderdeel een kort besluit van alle verzamelde informatie. Verder begin ik in hoofdstuk 3 met zelf informatie verzamelen die samen met deze bestaande informatie zal helpen om antwoorden te vinden voor mijn onderzoeksvragen.

Uit de literatuurstudie kunnen we concluderen dat jongeren met een beperking een lange weg moeten afleggen om hun rechten op onderwijs te vrijwaren. Zodra ze dat recht hadden, werden ze ook apart gezet, namelijk in het buitengewoon onderwijs. Veel mensen waren niet tevreden over deze aanpak, omdat ze buitengewoon onderwijs als discriminerend beschouwden. Daarom hebben deze mensen ook inclusie in de maatschappij geïntegreerd. Sommige landen hebben inclusie effectief geïntegreerd in het onderwijs. Dit initiatief was niet voldoende, waardoor de VN in 1993 het recht op geïntegreerd onderwijs in de standaardregels van gelijke rechten voor mensen met een beperking opnam en één jaar later de praktische richtlijnen werden geformuleerd in de World Conference on Special Needs Education, die plaatsvond in Salamanca.

Veel landen hebben deze verklaring ondertekend en dit wordt ook wel het Salamanca akkoord genoemd.

Sinds dit akkoord zien we dat in België het buitengewoon onderwijs bleef stijgen. De cijfers waren verontrustend, waardoor België op 30 maart 2007 het VN-verdrag in verband met de rechten van personen met een beperking heeft ondertekend en in 2009 werd dit verdrag door België geratificeerd.

Dit betekent dat België ertoe verplicht wordt om personen met een beperking dezelfde rechten te geven als die zonder. Één van die rechten is gelijke toegang bieden tot het onderwijs.

Vanaf toen moest men op zoek gaan naar een oplossing om de stijging van het buitengewoon onderwijs tegen te gaan. Hiervoor heeft men het M-decreet ontworpen. Het M-decreet had als doel om zoveel mogelijk jongeren met een beperking kans te bieden in het regulier onderwijs.

Deze wet is in 2015 van start gegaan, maar niet iedereen stond open voor deze wet. Door alle kritiek uit verschillende hoeken heeft men besloten om het M-decreet te vervangen door het leersteundecreet.

Het leersteundecreet gaat van start in 2023. Het basisprincipe is hetzelfde als bij het M-decreet, maar het verschil is dat bij het leersteundecreet de beslissing om een jongere met een beperking op te nemen in het gewoon onderwijs, bij de klasraad ligt.

De overheid investeert ook in ondersteuners, zoals voor het eerst een vast AMB en een vast statuut. Er komt er ook ruimte om te professionaliseren, enzovoorts. Ondanks dat dit decreet veelbelovend is, zien we ook dat niet het gespaard wordt van kritiek.

Ondanks deze decreten zien we dat Vlaanderen een grote stijging kent in het buitengewoon onderwijs. Dit kunnen we zowel merken voor als na de invoering van het M-decreet. Ik zou zeggen: laten we afwachten tot 2023 om te zien of het leersteundecreet een betere invloed zal hebben. We zien wel dat na invoering van het M-decreet de inclusie een beetje is toegenomen, maar als we naar de cijfers kijken merken we dat de evolutie van leerlingen met een beperking in het gewoon onderwijs heel traag gaat, terwijl dit in het buitengewoon onderwijs heel snel gaat. Als we specifiek inzoomen op de Westhoek, merken we dat de Westhoek over het algemeen beter scoort in vergelijking met Vlaanderen, maar hier is ook het probleem dat er ook een grote stijging is in het buitengewoon onderwijs.

In deze literatuurstudie ben ik ook nagegaan hoe het zit in andere Europese landen. Ik merk dat België/Vlaanderen nog slecht scoort tegenover andere landen zoals Portugal, Spanje enzovoorts. Ik merkte dat er bijvoorbeeld acties zijn die men hier nog moet nemen, terwijl Portugal daar al 5 jaar mee bezig is. Hierdoor ben ik dan gaan kijken hoe onze hogescholen scoren op het vlak van inclusie. Ik merkte dat niet alleen basisonderwijs en middelbaar die lange weg moeten afleggen, maar dat bij de hogescholen men ook dringend actie moet ondernemen, want daar is inclusie ook niet bekend. Dit heb ik ook afgetoetst in mijn interview. Één van de respondenten gaf aan dat zij ook merkt dat inclusie in het hoger onderwijs moeilijker is.

Ik heb verder nog onderzocht hoe jongeren en ouders die kiezen voor inclusie zelf hierover denken. Hier merk ik dat ouders tevreden zijn dat hun kinderen inclusief onderwijs kunnen volgen en de jongeren zelf geven ook aan dat inclusief onderwijs een meerwaarde is voor hun ontwikkeling, omdat dit ook iets uitdagender is in vergelijking met buitengewoon onderwijs.

We merken dat ondanks alles, zowel de mensen als de overheid in de inclusie geloven, maar wat is eigenlijk de meerwaarde van inclusie? Uit de literatuurstudie merken we dat inclusief onderwijs een positief element voor jongeren met een beperking in hun jongere jaren vormt, maar ook naar later toe. Bijvoorbeeld: jongeren leren beter omgaan met tegenslagen. Dit positieve element is niet alleen goed voor deze jongeren, maar ook voor iedereen die geen beperking heeft.

Inclusief onderwijs is een belangrijke stap naar een samenleving waar iedereen meetelt. Door inclusief onderwijs leert men goed met elkaar om te gaan. Zo ontstaat een samenleving die gebaseerd is op verdraagzaamheid. Jammer genoeg ondervinden jongeren met beperkingen ook nadelen in het gewoon onderwijs. Sommigen worden geconfronteerd met pestgedrag, maar dat is niet altijd negatief, want door deze handelingen staan ze sterker in het leven.

Ik heb dit geprobeerd af te toetsen via interviews. De geïnterviewden geven aan dat ze zien dat er begrip ontstaat bij andere kinderen als ze van jongs af aan samen in de klas zitten. Maar ze geven ook aan dat ze soms met ongepast gedrag/pestgedrag geconfronteerd worden en dat dit hun sterker maakt in het leven, want door deze handeling ontwikkelen ze een manier om ermee om te kunnen gaan.

3. Bevragingsonderzoek

Zoals ik eerder schreef is de doelstelling om meer inzicht te krijgen in hoeveel jongeren met een IAC-verslag zich bevinden in de Westhoek scholen en hoe het zit met de tevredenheid bij deze jongeren in het regulier onderwijs. Na mijn literatuurstudie doorgenomen te hebben en meer kennis verworven te hebben, kan ik aan de slag gaan met deze doelstelling.

3.1 Onderzoeksopzet

Mijn onderzoek bestaat uit twee delen, namelijk een cijfermatig deel. Hier ga ik op zoek naar het aantal leerlingen die dit schooljaar met een IAC-verslag in de Westhoek scholen zaten. Bij dit deel zal ik gebruik maken van klein kwantitatief onderzoek. Het tweede deel is meer inhoudelijk, hier ga ik op zoek naar de tevredenheid van de jongeren en hun ouders die kiezen voor inclusief onderwijs. Hieronder formuleer ik eerst onderzoeksvragen die mij zullen helpen om concreet informatie op te zoeken.

3.1.1 Onderzoeksvragen

Centrale onderzoeksvragen:

“Hoeveel leerlingen met een IAC-verslag studeren in de Westhoek scholen?”

“Hoe tevreden zijn deze jongeren, hun ouders en ondersteuners over de ondersteuning?”

In het literatuuroverzicht heb ik een aantal thema's besproken, zoals inclusie in Vlaanderen en in de Westhoek, de mening van de jongeren en ouders die voor inclusief onderwijs kiezen, enzovoorts. Daaruit heb ik een aantal thema's afgebakend waar het onderzoek verder over zal gaan. Zoals je uit de centrale onderzoeksvraag kan afleiden, zullen de hoofdthema's zijn: jongeren met een beperking in het regulier onderwijs, aanpassing van de school (infrastructuur, manier van lesgeven) voor jongeren met een beperking, zorgvragen bij zowel jongeren met bij de ouders en leerkrachten/scholen. In deze hoofdthema's wil ik me meer verdiepen. Hiervoor heb ik de volgende deelvragen opgesteld. De eerste deelvraag hoort bij mijn eerste centrale onderzoeksvraag, omdat het hier specifiek gaat over cijfermaterialen. De rest van de deelvragen gaan over inhoud/mening wat maakt dat ze passen bij de tweede onderzoeksvraag.

- Hoeveel leerlingen met een IAC- verslag studeren in de Westhoek scholen?
- Hoe tevreden zijn deze jongeren, hun ouders en ondersteuners over de ondersteuning?
- Hoe verloopt de procedure bij het opmaken van dit verslag?
- Wie zijn de betrokkenen bij het opmaken van dit verslag?
- Hoe ervaren de betrokkenen de procedure (welke sfeer)?
- Zijn ouders op de hoogte welke begeleiding hun kinderen krijgen?
- Hoe passen scholen zich aan om de jongeren met dit verslag beter te begeleiden?
- Kunnen jongeren met dit verslag gemakkelijk aansluiting op school vinden?

- Hebben de leerkrachten kennis over hoe ze beter moeten omgaan met jongeren met dit verslag?
- Vinden de ondersteuners en ouders dat de overheid genoeg steun biedt om deze jongeren beter te kunnen begeleiden?
- Welke factoren belemmeren de jongeren en de ondersteuners bij de begeleiding?
- Hoe staan leerkrachten tegenover de jongeren met dit verslag?
- Zijn de jongeren of ouders en ondersteuners in het algemeen tevreden?

3.1.2 Hypotheses

De weg om jongeren met een beperking te laten starten in het regulier onderwijs is erg lang. Voordat ze de kans krijgen om zich in te schrijven, worden ze eerst geconfronteerd met veel administratief werk. En als ze toch de kans krijgen om uiteindelijk in te schrijven, ondervinden ze verschillende moeilijkheden in het regulier onderwijs, o.a. op het vlak van welbevinden, vrienden maken, les volgen, en persoonlijke behoeften zoals fysieke activiteiten, enzovoorts. Uit de bovenstaande onderzoeksvragen heb ik een aantal hypothesen opgesteld die mij zouden kunnen helpen om antwoorden te vinden op mijn hoofdonderzoeksvragen.

- Dit schooljaar zitten meer jongeren met een IAC-verslag in Westhoek scholen dan vorig jaar.
- De betrokkenen, voornamelijk aan de kant van de jongere, zijn tevreden over de procedure bij de opmaak van een IAC-verslag.
- Als de jongeren uiteindelijk in het regulier onderwijs mogen inschrijven, worden de ouders altijd betrokken bij de begeleiding van hun kind.
- De scholen houden rekening met jongeren met een IAC-verslag bij hun richtingsaanbod.
- Jongeren met dit verslag ondervinden moeilijkheden, waardoor ze geen aansluiting kunnen vinden met anderen op school. Dat heeft invloed op hun welbevinden.
- De leerkrachten voelen zich genoeg opgeleid om jongeren met IAC te begeleiden
- Alle partijen zijn tevreden met de ondersteuningsmiddelen vanuit de overheid.
- Er zijn negatieve/positieve elementen die deze jongeren en ondersteuners belemmeren bij ondersteuners.
- De leerkrachten vinden het lastiger om een klas met een jongere met dit verslag te begeleiden, dan een klas zonder jongere met dit verslag.
- Ouders en de jongeren zijn meer tevreden dan de ondersteuners.

3.1.3 Doelgroepen

Tijdens mijn literatuurstudie heb ik vooral informatie gezocht over alle jongeren met een beperking in het onderwijs vanaf kleuter t/m hoger onderwijs. Hier heb ik de ouders en andere experts opgenomen. Deze doelgroep is niet afgebakend in leeftijd, omdat ik brede informatie wilde verzamelen om later in mijn onderzoek gemakkelijker te kunnen focussen op een bepaalde doelgroep.

Vanuit de literatuurstudie en de doelstellingen heb ik besloten om in het verdere onderzoek te focussen op jongeren met een beperking die in het regulier onderwijs zitten (alleen in kleuter, lager en het middelbare), wat betekent dat ik voor mijn eerste onderzoeksvraag “Hoeveel leerlingen met een IAC-verslag studeren in de Westhoek scholen? Cijfers zal verzamelen van de doelgroep die een leeftijd heeft van 4 jaar (kleuterklas) t/m 20 jaar (middelbare school).

Voor mijn tweede onderzoeksvraag “Hoe tevreden zijn deze jongeren, hun ouders en ondersteuners over de ondersteuning?” zal ik mijn onderzoek uitvoeren in alle scholen van de Westhoek, zoals mijn opdrachtgever heeft gevraagd. Zo heb ik voldoende respondenten om een representatief onderzoek uit te kunnen voeren. Dit maakt dat volgende doelgroepen bestaan uit jongeren, ouders van de jongeren, en de ondersteuners. Tijdens mijn interviewmoment heb ik één respondent die in het hoger onderwijs zit geïnterviewd. Het was de bedoeling dat het onderzoek alleen zou focussen op lager, kleuter en middelbaar onderwijs, maar omdat ik in de literatuurstudie gezien had dat inclusie in hogescholen niet bekend is, heb ik ook bij deze respondent afgetoetst hoe zij het ervaart. Wat maakt dat jongeren in de hogeschool ook deel uitmaken van mijn doelgroep.

3.1.4 Manier van bevragen

Om een antwoord te krijgen op mijn eerste onderzoeksvraag: “Hoeveel leerlingen met een IAC-verslag studeren in de Westhoek scholen?”, zal ik gebruik maken van bestaande cijfers en materialen die ik bij de ondersteunersnetwerken zal opvragen.

Voor dit onderzoek focus ik mij op jongeren met speciale zorgnoden die les volgen in het onderwijs, en hun ouders. Eerst wil ik deze doelgroep in beeld brengen door na te gaan hoeveel jongeren met speciale zorgnoden les volgen in het regulier onderwijs. Om een beter overzicht te geven van hoeveel leerlingen er in het regulier onderwijs zijn met speciale zorgnoden, ga ik eerst de gegevens verzamelen via verschillende ondersteuningsnetwerken. Daarna breng ik deze gegevens samen in een tabel om een overzicht te creëren. Ik maak ook gebruik van gegevens van andere jaren uit literatuurstudie, om de evolutie weer te geven. Voor mijn tweede “Hoe tevreden zijn deze jongeren, hun ouders en ondersteuners over de ondersteuning?” zal ik gebruik maken van face-to-face interviews voor meer diepgaande gesprekken en inzichten en een enquête voor ondersteuners voor meer input. Zodra ik deze doelgroep via mijn eerste onderzoeksvraag ken, zal ik ze contacteren via ondersteuningsnetwerken om na te gaan hoe het staat met hun tevredenheid. Om de tevredenheid na te kunnen gaan, zal ik de ouders en de ondersteuners hierbij betrekken.

Ik heb gekozen voor een interview en enquête, om een voldoende en representatieve doelgroep te kunnen bereiken. Aangezien dit een delicaat onderwerp is, heb ik ervoor gekozen om deze doelgroep te bereiken via CLB Westhoek en het ondersteuningsteam. Ik zal twee brieven opstellen: één brief voor ouders (zie bijlage 1) en een andere voor ondersteuners (zie bijlage 2). Deze zal ik sturen naar het ondersteuningsteam coördinatoren, met de vraag of ik bij hun ondersteuners een enquête mag afnemen en of ze de tweede brief aan de ouders en jongeren kunnen geven.

3.2 Opstelling Interview

Om antwoorden te kunnen krijgen op mijn tweede onderzoeksvraag “Hoe tevreden jongeren/ouders met een IAC in het gewoon onderwijs zijn met de ondersteuning die ze krijgen” maak ik gebruik van diepte-interviews. Ik zal ook gebruik maken van interviewvragen, maar het is niet de bedoeling daaraan vast te houden, want het is de bedoeling dat mensen hun mening kunnen geven en dit kunnen ze beter doen bij een open gesprek. Met andere woorden: deze vragen zijn tijdens het interview enkel richtinggevend.

Verloop interview

Wie: zoals ik eerder schreef, zal ik interviews afnemen bij jongeren en ouders. Het is de bedoeling dat dit interview samen plaatsvindt. Met andere woorden: bij de interviews zullen ik, de jongere en zijn/haar ouder(s) aanwezig zijn. Ik heb gekozen voor deze methode om ook een kans te geven aan bijvoorbeeld jongere kinderen of aan jongeren die moeite hebben met verbale communicatie. Ik betrek de ouders om na te gaan hoe zij het hele proces ervaren, want ik kan mij voorstellen dat ouders niet hetzelfde ervaren als de jongeren.

Ik heb gekozen om een interview af te nemen bij 5 kleuters, 3 lagere en 4 secundaire leerlingen. Ik heb gekozen voor de eerste groep, zodat mijn onderzoek representatief is. Voor de tweede doelgroep heb ik gekozen om gebruik te maken van een enquête. Deze enquête zal afgenomen worden bij zoveel mogelijk ondersteuners die in contact komen met jongeren met specifieke zorgnoden. Ik kies alleen voor deze ondersteuners omdat ze beter inzicht hebben in de ondersteuning rondom deze zorgnoden.

Waar: Ik zal proberen variatie te brengen in mijn doelgroep. Dat betekent dat ik zal proberen om respondenten van verschillende scholen en steden te bereiken. Op deze manier krijg ik verschillende inzichten waardoor ik de resultaten kan veralgemenen. Ik zal interviews afnemen op de gewenste locatie van de doelgroep. Dit kan op de school van de kinderen, bij CLB of in hun eigen omgeving (bij hen thuis).

Hoe kan ik de respondenten bereiken: omdat dit een delicaat onderwerp is en niet iedereen staat te springen om een interview af te leggen, hiervoor zal ik twee brieven maken, één voor ouders met de vraag of ze willen deelnemen aan mijn onderzoek en andere om de ondersteuners aan te spreken.

Als ik de gewenste mensen vind, zal ik met hen afspreken voor een interview op hun gewenste plaats. Tijdens het interview zal ik vragen om het gesprek met de gsm op te nemen, zodat ik naderhand minder werk heb en tijdens het interview meer aandacht en tijd heb voor het gesprek.

Bij de enquête zal alles online gebeuren. De ondersteuners krijgen een link, ze hoeven alleen de vragenlijst in te vullen.

Interview vragen voor ouders/jongeren.

Uit mijn literatuurstudie heb ik besloten om de volgende vragen op te stellen. Deze vragen zullen mij helpen om een gesprek aan te gaan met als doel om antwoord te vinden op mijn tweede onderzoeksvraag. De vragen gaan over de tevredenheid van jongeren met een IAC-verslag in het regulier onderwijs en hun ouders. Het interview is in twee delen gedeeld, namelijk voordat de jongeren starten met school, en daarna. Dit omdat ik in de literatuurstudie zag dat jongeren een lange weg moeten afleggen om uiteindelijk in te kunnen schrijven in het gewoon onderwijs. Via dit interview wil ik nagaan welke weg deze jongeren vooraf moeten doorlopen. Het tweede deel gaat over het moment dat jongeren effectief al gestart zijn, omdat uit de literatuurstudie bleek dat jongeren met veel zaken geconfronteerd worden zoals welbevinden, moeilijkheden met leerstof en ondersteuningsmiddelen van de overheid, enzovoorts. Hieronder heb ik het interview opgesteld. Ik heb dit interview in twee delen opgesteld, namelijk voor en na de inschrijving in het gewoon onderwijs. Dit omdat ik te weten wil komen welke weg deze jongeren/ouders moeten afleggen om zich te kunnen inschrijven. Ik wil onderzoeken of deze jongeren zelf een school mogen kiezen en zomaar mogen inschrijven, of dat zij bepaalde speciale procedures moeten doorlopen.

Het tweede deel van het interview gaat over de begeleiding, samenwerking tussen verschillende mensen en de zaken die ze meemaken als ze al effectief les volgen in het gewoon onderwijs.

Voor de inschrijving in het gewoon onderwijs.

Welk weg hebben jullie afgelegd om uiteindelijk te mogen inschrijven in het regulier onderwijs en wat heeft jullie geholpen om de weg af te leggen, of wat belemmerde jullie?

Hoe verliep het opmaken van het verslag?

Wat vond je positief?

Wat vond je dat er anders kon?

Motivatie: Ik stel deze vragen omdat ik antwoord wil krijgen op mijn onderzoeksvragen 2, 3 en 4. Door boven genoemde vragen te stellen start ik een gesprek en daaruit haal ik antwoorden die van toepassing kunnen zijn op mijn onderzoeksvragen.

Na inschrijving

- Waarom hebben jullie uiteindelijk voor het regulier onderwijs gekozen en niet voor bijvoorbeeld buitengewoon onderwijs?
- Vind je dat de school alles doet om je kind te begeleiden zodat hij/zij beter mee kan draaien met andere kinderen/jongeren?
- Ben je in het algemeen tevreden over de samenwerking met de ondersteuners?
- Welke positieve/ negatieve elementen ervaar je in het gewoon onderwijs?
- Merk je dat je kind anders is sinds hij/zij in het regulier onderwijs is gestart?
- Vind je/ vindt je kind aansluiting met andere kinderen/jongeren?
Voelt je kind zich goed op school?
Ja, waarom
Nee, waarom. (Welbevinden op school)?
- Worden jullie betrokken bij de begeleiding van uw kind, bijvoorbeeld welke ondersteuning hij/zij krijgt.
- Er zijn voldoende middelen vanuit de overheid om kinderen/jongeren te begeleiden?
- Hoe tevreden ben je met de ondersteuning die je/je kind krijgt?

Motivatie: om antwoord te krijgen op onderzoeksvragen 5 t/m 11 heb ik bovenstaande vragen gesteld. Ik heb deze vragen ook gesteld aan de hand van de literatuurstudie die ik eerder gelezen heb.

- Is er iets dat je wilt meedelen?

3.3 Opstelling enquête

Ik wil ook de ondersteuners een stem geven, maar om ook met hen een interview af te nemen, zal te veel tijd kosten. Hierdoor heb ik gekozen om voor hen een kleine enquête te maken.

Ik heb gekozen om onderstaande vragen op te stellen in mijn enquête om mijn onderzoeksvragen en hypotheses te beantwoorden. Deze vragen heb ik ook gesteld zodat ik een vergelijking kan maken met het interview. Bijvoorbeeld vraag 10, deze vraag heb ik ook gesteld bij het interview, maar daar gaat het over de ondersteuning. Zo kan ik zien of de samenwerking van beide kanten als positief ervaren wordt. Ik heb ook zowel bij het interview als bij de enquête gevraagd wat de positieve en negatieve elementen hierbij zijn. Hierdoor wil ik de gevoelens van deze twee groepen ontdekken. Ik heb vraag 12 ook aan beide groepen gesteld om de gevoelens te kunnen vergelijken. Door een vergelijking kan ik een mooi beeld krijgen en daaruit een conclusie formuleren voor beide groepen. Met andere woorden: ik heb deze vragen gesteld om de meningen van de ondersteuners te vergelijken met die van jongeren/ouders.

Ik heb vragen in deze enquête opgenomen om eerst na te gaan hoe de ondersteuners de sfeer tussen jongeren die ze begeleiden en jongeren zonder beperking ervaren. Ik besef dat deze vragen eerder voor de leerkrachten bestemd zijn, maar ik denk dat de ondersteuners hier meer kennis over hebben, omdat een ondersteuner meestal 5 uur per week met het kind doorbrengt.

Verder heb ik vragen gesteld over hoe de samenwerking tussen verschillende organisaties en mensen verloopt. Ik heb ook vragen gesteld over de middelen van de overheid.

Ik heb deze categorieën gemaakt om hun mening te vergelijken met die van de interviews.

Verloop enquête

Zoals ik eerder schreef ik maak ik twee brieven en één van de brieven is gericht aan de ondersteuners, met de vraag of ze de enquête willen invullen. Deze brief bevat een link waar de ondersteuners online hun mening kunnen geven.

Vragenlijsten voor enquête

Hallo, mijn naam is Eric Manishime uit de richting Orthopedagogie Vives Kortrijk. Samen met CLB Westhoek doen we onderzoek naar hoe jongeren met speciale zorgnood in het onderwijs tevreden zijn met ondersteuning die ze krijgen. Om een correct en representatief onderzoek te kunnen uitvoeren willen we aan de leerkrachten ook een stem geven. We zijn heel benieuwd naar jullie mening!

Alvast bedankt. De enquête duurt ongeveer 6 minuten om te voltooien. Deze is volledig anoniem.

1. Voor welk type buitengewoon onderwijs begeleid je leerlingen met een (Gemotiveerd) Verslag?

Noteer hier het type: BA, 2, 3, 4, 5, 6, 7,

2. Ik merk dat jongeren met specifieke zorgnoden in de klas steun krijgen van hun klasgenoten die geen beperking hebben.
 - Ja
 - Nee
3. Als je lesgeeft in de kleuterschool: ik merk dat kinderen die ondersteuning krijgen in de kleuterklas met succes doorstromen naar de lagere school.
 - Ja: met de nodige ondersteuning maken deze jongeren hun middelbaaronderwijs af.
 - Nee: deze jongeren komen uiteindelijk in het buitengewoon onderwijs terecht.
 - Niet van toepassing

4. Als je lesgeeft in de lagere school: ik merk dat leerlingen die ondersteuning krijgen met succes hun lagere school afronden.
- Ja: met de nodige ondersteuning maken deze jongeren hun middelbare onderwijs af.
 - Nee: deze jongeren komen uiteindelijk in het buitengewoon onderwijs terecht.
 - Niet van toepassing
5. Als je lesgeeft in SO: ik merk dat jongeren die ondersteuning krijgen met succes hun middelbare school afronden.
- Ja: met de nodige ondersteuning maken deze jongeren hun middelbare onderwijs af.
 - Nee: deze jongeren komen uiteindelijk in het buitengewoon onderwijs terecht.
 - Niet van toepassing
6. Begeleiding van leerling met Verslag (IAC): welke negatieve elementen belemmeren jullie bij het begeleiden?
- Typ hier:
7. Begeleiding van leerling met Verslag (IAC) Welke positieve elementen ervaren jullie bij de begeleiding?
- Typ hier:
8. Er zijn voldoende middelen vanuit de overheid om kinderen/jongeren met speciale zorgnood te ondersteunen.
- Ja, genoeg
 - Ja, maar niet genoeg
 - Nee
9. Ben je in het algemeen tevreden over de samenwerking met leerkrachten en school?
- Ja:
 - Nee
10. Ben je in het algemeen tevreden met de samenwerking met de ouders?
- Ja
 - Nee
 -
11. Ik ben tevreden hoe de ondersteuning bij jongeren met een beperking verloopt.
- Ja: ik vind dat alle betrokkenen (overheid, ouders en school) voldoende doen voor deze jongeren.
 - Nee: er moet veel gebeuren.

12. Hoe tevreden ben je over de manier waarop de ondersteuning van jongeren met speciale zorgnood verloopt?

- Heel erg tevreden - tevreden – minder tevreden

13. Ik wil iets mededelen.

- Type hier:

4. Algemene resultaten

In dit hoofdstuk ga ik de verzamelde informatie verwerken. Hier probeer ik concreet antwoord te geven op mijn onderzoeksvragen. Hier ga ik ook de verzamelde informatie vergelijken met bestaande informatie, zoals informatie uit de literatuurstudie.

4.1 Analyse cijfergegevens

Zoals ik eerder schreef heb ik via ondersteuningsnetwerken deze cijfers verzameld. Ik heb cijfers van het aantal leerlingen met een IAC-verslag in Westhoek scholen verzameld. Tijdens het verzamelen van deze cijfers wilde ik ook kennis vergaren over het aantal leerlingen met een IAC-verslag in West-Vlaanderen, omdat het mij belangrijk lijkt om overzicht te hebben.

Om een antwoord te kunnen formuleren op mijn eerste onderzoeksvraag: “Hoeveel leerlingen met een IAC-verslag studeren in de Westhoek scholen?”, heb ik gebruik gemaakt van verzamelde informatie vanuit de literatuurstudie en nieuwe gegevens die ik zelf via de ondersteuningsteams van alle onderwijstypes verzameld heb. Om een duidelijk overzicht weer te geven, heb ik alle gegevens die ik verzameld heb in een tabel gegoten.

In onderstaande tabel merken we dat dit schooljaar het aantal leerlingen met een IAC-verslag in de Westhoek fors gedaald is. In totaal telt de Westhoek dit schooljaar 68 leerlingen met een IAC-verslag tegenover 92 leerlingen in het schooljaar 2021-2022. Dat is een daling van 24 leerlingen.

Als we per type kijken zien we dat de meerderheid van deze leerlingen zich in het type 2 en type BA bevindt. Uit de gegevens die ik kreeg, merk ik dat er veel leerlingen met een gemotiveerd verslag zijn in het onderwijs. Volgens de tea coördinator van type 2 West-Vlaanderen is wel te merken dat 95% van jongeren met een gemotiveerd verslag (jongeren hebben recht om ondersteund te worden) het jaar erop in het buitengewoon onderwijs terecht komt. Met andere woorden: de school accepteert jongeren met een gemotiveerd verslag (dit vraagt minder ondersteuning), maar door het jaar heen merken ze dat het moeilijk gaat. In plaats kans te bieden op een IAC-verslag, verwezen ze de jongeren direct naar het buitengewoon onderwijs.

Als we naar de cijfers kijken op West-Vlaams niveau, merken we ook daar dat het aantal leerlingen met een IAC-verslag aan de lage kant zit. We tellen hier 182 leerlingen. Hier merken we ook dat bij type 2 vooral het aantal kleuters eruit springt.

We kunnen deze tabellen vergelijken met de tabellen van de evolutie in het buitengewoon onderwijs (in de literatuurstudie), zowel op Vlaams niveau als op Westhoek niveau. We merken direct dat het aantal kleuters in het buitengewoon onderwijs gestegen is. Maar we merken ook dat er veel kleuters zijn die kiezen voor inclusief onderwijs.

Ten tweede kunnen we zien dat het inclusief onderwijs telkens daalt, terwijl buitengewoon onderwijs telkens stijgt. Met andere woorden: de stijging is niet evenredig en dit maakt dat inclusie een probleem wordt.

Antal leerlingen met een IAC per type en per niveau in Westhoek schooljaar 2022-2023 volgens de telling op 23/10/2022.

Onderwijsniveau	Type 2	Type 3	Type 4	Type 6	Type 7	Type 9	Type BA	Totaal
Kleuter	24	0	4	0	0	0	0	28
Lager	7	0	1	0	9	0	5	13
Secundair	2	0	0	0	1	9	7	19
Totaal	33	0	5	0	9	9	12	68

(Manishime, 2022).

Antal leerlingen met een IAC per type en per niveau in West-Vlaanderen schooljaar 2022-2023 volgens de telling op 23/10/2022.

Onderwijsniveau	Type 2	Type 3	Type 4	Type 6	Type 7	Type 9	Type BA	Total
Kleuter	87	0	9	3	6	1	0	106
Lager	25	1	16	1	52	13	40	148
Secundair	6	14	4	0	5	41	42	112
Totaal	118	15	29	4	63	55	82	366

(Manishime, 2022).

Om tot een conclusie te komen zal ik eerst terugkomen op de hypothese over deze onderzoeksvraag, namelijk: “Dit schooljaar zitten meer jongeren met een IAC-verslag in Westhoek scholen dan vorig jaar”

Uit de literatuurstudie zagen we dat de Westhoek een positieve evolutie kent bij leerlingen met speciale zorgnoden in het regulier onderwijs. We zagen bijvoorbeeld dat er in het schooljaar 2021-2022 in Westhoek 92 leerlingen waren met een IAC-verslag. Als we kijken naar de cijfers van dit jaar, zien we dat dit 68 jongeren zijn. We merken dat het aantal verminderd is met 24 leerlingen. Dus we kunnen aan de hand van verzamelde informatie concluderen dat het aantal inschrijvingen dit jaar gedaald is, wat een probleem vormt. Want dat wil ook zeggen dat het aantal leerlingen in het buitengewoon onderwijs in de Westhoek stijgt.

Voor mijn tweede onderzoeksvraag: “Hoe tevreden zijn deze jongeren, hun ouders en ondersteuners over de ondersteuning?”, zal ik algemene resultaten, de resultaten van de enquêtes en de interviews verwerken. Als eerste analyseer ik de resultaten van de enquête en bekijk ik uit een objectief opzicht wat de resultaten inhouden, dit vraag per vraag. De resultaten van de interviews worden eerst voluit getypt (zie bijlagen voor de getypte interviews), daarna analyseer ik de resultaten opnieuw en formuleer ik dit per thema.

4.2 Resultaten interview

Zoals ik eerder schreef heb ik eerst een brief naar het ondersteuningsnetwerk gestuurd om respondenten te kunnen vinden. Als de jongeren/ouders open stonden voor een interview, konden ze mij vrijwillig contacteren. Na één week heeft één persoon mij gecontacteerd en we hebben een datum afgesproken waarop het interview plaatsvond. Hiervoor heb ik op voorhand een vragenlijst met topics opgesteld. Ik maakte gebruik van een semi-gestructureerd interview. Dit wil zeggen dat ik een lijst met vragen had. Dat zorgde voor een houvast, maar ook om zelf te kunnen doorvragen. In totaal heb ik de mening gehoord van 5 personen, waarvan 1 ouder met kind die in het 4de middelbare zit, 1 jongere die de middelbare afgewerkt heeft en nu in het 2de hoger onderwijs zit, 1 ouder van een kind die in de peuterklas zit en 1 ouder met kind die in de kleuterklas zit en een ouder met kind die in het 2de middelbare.

Tijdens het interview konden deze mensen veel vertellen. Er was ook ruimte om door te vragen, waarop ik met hen in gesprek ging.

Om een interactie te creëren, heb ik het gesprek opgenomen met mijn GSM. Ik heb deze interviews ook helemaal uitgeschreven, deze uitgeschreven interviews zijn terug te vinden in de bijlagen. Tenslotte heb ik de interviews samengelegd en ben zo tot een objectieve samenvatting gekomen. Om de resultaten van deze interviews te verwerken, maak ik gebruik van bestaande structuur van de interviewvragen.

Algemene indruk.

Voordat we hieronder beginnen met deze interviews te verwerken, wil ik eerst mijn kijk op deze interviews weergeven.

Zoals ik al schreef, vond ik dat deze mensen veel te vertellen hadden. Ik vind, ondanks dat het aantal beperkt is, dat ik waardevolle informatie heb kunnen verzamelen. Door deze interviews ben ik bijvoorbeeld te weten gekomen hoe de samenwerking tussen verschillende organisaties zoals CLB en school verloopt.

Ik had ook het gevoel dat ondanks de moeilijke weg die deze mensen moeten afleggen, bijvoorbeeld bij de inschrijving, dat ze toch blij zijn met het feit dat ze voor inclusief onderwijs gekozen hebben. Hieronder zal ik meer op de details ingaan.

Verwerking interview

Welk weg hebben jullie afgelegd om uiteindelijk te mogen inschrijven in het regulier onderwijs en wat heeft jullie geholpen om de weg af te leggen, of wat belemmerde jullie?

Uit de interviews merk ik dat gezinnen met een kind met een beperking geen speciale weg moeten afleggen om zich te kunnen inschrijven in het gewoon onderwijs. Ze kiezen een school die aan hun wensen voldoet en schrijven zich in. Wat ze allemaal gemeenschappelijk hebben, is dat ze altijd hun verhaal moeten gaan doen om de school te overtuigen, omdat sommige scholen niet vertrouwd zijn met inclusie. Ik merk wel dat vooral jongeren met een persoonlijke assistent zeker hun best moeten doen om de leerkrachten te overtuigen, want de leerkrachten voelen zich bekeken als een volwassene in de klas zit. Maar zodra de leerkrachten en de scholen meegaan met het verhaal, merkt men dat ze enthousiast worden en open staan voor inclusie. Hier merken ze ook dat er een relatie ontstaat tussen beide partijen.

Buiten de school en de leerkrachten overtuigen, zijn er geen andere hindernissen die mensen ervaren bij de inschrijving. Na de inschrijving neemt de school contact op met CLB en die gaan samen met de ouders kijken welk verslag van toepassing is voor het kind. Hier ervaren de meeste mensen wel hindernissen bij sommige CLB-medewerkers. Een van de geïnterviewden zegt dat ze vanaf het moment dat ze contact hadden met CLB, alles minder begon te gaan. Zij hadden het gevoel dat de medewerker alles probeerde te doen om hun kind naar het buitengewoon onderwijs te laten gaan.

Conclusie: ouders hebben de vrijheid om hun kind waar dan ook in te schrijven. Uit het interview merk ik wel dat ouders zelf in de inclusie moeten geloven. Want ze moeten ook veel inleveren, bijvoorbeeld door de school en leerkrachten te gaan overtuigen en dat kost tijd en moeite. Als er ook tegenslagen zijn, is het belangrijk om er te blijven in geloven, bijvoorbeeld bij B en P, die te maken kregen met een CLB-medewerker die niet in de inclusie geloofde. Maar ze zijn blijven geloven en hebben doorgezet en uiteindelijk heeft hun dochter kunnen starten in het gewoon onderwijs.

Waarom hebben jullie uiteindelijk voor het regulier onderwijs gekozen en niet voor bijvoorbeeld buitengewoon onderwijs?

Voor deze vraag merk ik dat de mensen het vooral belangrijk vinden dat hun kind opgroeit in een eigen omgeving waar hij/zij vriendjes maakt. Want als een kind naar het buitengewoon onderwijs gaat, is het meestal meer dan 30 minuten rijden, dus de klasgenootjes komen ook van ver en er is geen ruimte voor vriendschap tussen de kinderen. Tegelijkertijd hebben de kinderen geen vrienden in de eigen buurt, omdat ze niet samen opgegroeid zijn. Terwijl als ze samen opgroeien op school, leren ze elkaar kennen en ontstaat er wederzijds respect en begrip. Een andere reden die ouders aangeven, is dat het gewoon onderwijs uitdagender is dan buitengewoon onderwijs. Ze vinden dat de kinderen hun talenten in het gewoon onderwijs beter kunnen ontwikkelen dan in het buitengewoon onderwijs. Tenslotte merk ik dat jongeren die vanaf basisonderwijs al het gewoon onderwijs volgen, ook in het middelbaar meestal kiezen voor gewoon onderwijs.

Conclusie: ik merk dat ouders kiezen voor regulier onderwijs, omdat ze willen dat het sociale-emotionele aspect van hun kind zich in positieve zin ontwikkelt. De ouders willen ook dat de talenten van hun kind niet verwaarloosd worden en dat hun kind uitgedaagd wordt.

Vind je dat de school alles doet om je kind te begeleiden zodat hij/zij beter mee kan draaien met andere kinderen/jongeren?

Alle geïnterviewden zijn positief over hoe de scholen, specifiek basis en middelbare scholen, hun begeleiding organiseren. Zodra men gestart, staat de school open voor veel, zoals het aanpassen van de infrastructuur, lesgebeuren, enzovoorts. Met andere woorden: deze mensen zijn hier heel positief over. Ik merk wel dat dit anders gaat zodra de jongere de stap zet om naar het hoger onderwijs te gaan. Hoger onderwijs heeft van nature een afstand tussen leerkrachten en studenten. Hier ondervinden mensen met een beperking veel hindernissen, bijvoorbeeld: een van de geïnterviewden die in het hoger onderwijs zit, moest bepaalde documenten aanvragen voor pedagogische begeleiding bij het VAP. Ze wist niet hoe ze dit moest doen en dit heeft zij aan het opleidingshoofd gevraagd. Die heeft lang niets laten weten en als zij hem nog eens aansprak, kreeg ze antwoord van: "Ik weet het niet, je zal zelf moeten kijken".

Conclusie: basis en middelbare scholen die aan de inclusie doen, halen alles uit de kast om de jongeren beter te begeleiden. De scholen geven de jongeren alle opties. Als we kijken naar het hoger onderwijs, zien we dat daar de leerkrachten/school niet weten hoe ze de jongere moeten begeleiden. Daar is het van "Hoe kunnen we je begeleiden?", terwijl in het basisonderwijs en middelbare is "Deze begeleiding kunnen we je geven".

Ben je in het algemeen tevreden met de samenwerking met de ondersteuners?

Ik merk dat samenwerking tussen deze partijen vlot gaat. De ouders geven aan dat er open communicatie is. De ondersteuners zijn altijd beschikbaar voor zowel de jongeren als ouders.

Conclusie: de samenwerking tussen deze partijen verloopt goed. In de antwoorden die ondersteuners ook gaven in de enquête, blijkt dat ze deze samenwerking ook als positief ervaren.

Welke positieve/ negatieve elementen ervaar je in het gewoon onderwijs?

Uit interviews merk ik dat regulier onderwijs een groot deel uitmaakt van het welbevinden van jongeren. De geïnterviewden geven aan dat in het gewoon onderwijs blijvende vriendengroepen gemaakt worden. De school daagt de jongeren uit om hun talenten te ontwikkelen en het feit dat jongeren geen urenlang op bus moet zitten is ook een positieve eigenschap van gewoon onderwijs. Gewoon onderwijs maakt ook mogelijk dat kinderen met speciale nood waardevolle leerstof krijgen, rekening houdend met beperkingen.

Het negatieve aan onderwijs is dat alles om de punten draait. Het kind moet steeds harder en harder werken om zich te kunnen bewijzen. In combinatie met andere zorgen, zoals voortdurend naar het ziekenhuis, naar kinesisten of andere zorgverleners en tegelijkertijd moeten presteren, wordt op de duur mentaal belastend voor het kind.

Conclusie: in het algemeen wordt het gewoon onderwijs als positief ervaren door jongeren met een beperking, maar hier moet men voorzichtiger zijn met wat er te verwachten valt van kinderen met een beperking, want niet iedere beperking is hetzelfde.

Worden jullie betrokken bij de begeleiding van uw kind, bijvoorbeeld welke ondersteuning hij/zij krijgt?

Ik merk dat zodra de school open staat om jongeren met een beperking op te nemen, dat ook effectief de gehele omgeving samenwerkt. De ouders die geïnterviewd zijn geven aan dat er een open communicatie is tussen hen en de school. De ouders mogen zelf input brengen, er worden overlegmomenten georganiseerd waarbij zowel ouders, school en ondersteuners aanwezig zijn.

Conclusie: op het moment dat school het kind met een beperking opneemt, betrekken ze de ouders bij alles wat er gebeurt rondom het kind.

Er zijn voldoende middelen vanuit de overheid om kinderen/jongeren te begeleiden?

Bij de interviews werd aangegeven dat er vanuit de overheid wel ondersteuningsmiddelen beschikbaar zijn, maar dat dat er niet genoeg zijn. Maar waar ze veel mee geconfronteerd worden, is de weg om de middelen te ontvangen. De meeste hebben recht op bepaalde middelen, maar om die te krijgen moeten ze eerst de administratieve weg afleggen. Bijvoorbeeld: één van de ouders moet 3 maanden van tevoren al het papierwerk in orde brengen en ze moeten anderhalf jaar wachten op goedkeuring om ondersteuningsmiddelen te krijgen. Lange wachtlijsten is ook één van de obstakels waarop mensen stuiten.

Conclusie: op het vlak van tegemoetkomingen en ondersteuning is er veel aanwezig, maar dit verkrijgen is niet gemakkelijk. En de enorme wachtlijsten maken het ook moeilijk voor de jongeren met een beperking.

Is er iets wat je wil mededelen?

Ouders zeggen dat inclusie een voortdurende strijd is voor iemand met een beperking. Maar dat de mensen de strijd aan moeten durven gaan. Een andere zorg die mensen graag opgelost zien worden is dat de overheid een manier moet zoeken om alles vlotter te laten verlopen. Dat mensen niet jarenlang moeten wachten om ondersteuningsmiddelen te verkrijgen. Op vlak van sociaal-emotioneel welzijn is het namelijk ook niet altijd gemakkelijk voor iemand met een beperking om naar het regulier onderwijs te gaan. Hier worden ze bijvoorbeeld geconfronteerd met pestgedrag, ongepaste opmerkingen, enzovoorts.

4.3 Algemeen besluit interviews.

Uit interviews merk ik dat ouders kiezen voor regulier onderwijs, omdat ze willen dat het sociale-emotionele aspect van hun kind zich in positieve zin ontwikkelt. De ouders willen ook dat de talenten van hun kind niet verwaarloosd worden en dat hun kind uitgedaagd wordt.

Ik merk ook dat mensen een enorme weg moet afleggen in de procedures, om uiteindelijk ondersteuningsmiddelen te krijgen van de overheid. Mensen worden geconfronteerd met procedures, wachtlijsten enzovoorts.

Mensen die kiezen voor inclusief onderwijs zijn wel tevreden op de manier waarop zij begeleiding krijgen. Ze worden telkens betrokken in de begeleiding en er is altijd open communicatie tussen alle partijen.

Jammer genoeg worden jongeren die kiezen voor inclusief onderwijs nog altijd geconfronteerd met ongepaste opmerkingen van anderen, waardoor hun welbevinden zich in negatieve zin kan ontwikkelen.

Zoals ik eerder geschreven heb, is het aantal geïnterviewden beperkt. Dit maakt dat ik deze resultaten niet mag veralgemenen.

4.4 Resultaten enquête

Zoals ik eerder schreef, heb ik ondersteuners ook als doelgroep opgenomen in mijn onderzoek. Ik heb deze mensen ook bevraagd om een algemeen beeld te krijgen op de tevredenheid. Hoe meer variatie er zit in de verzamelde informatie, hoe beter ik een antwoord kan formuleren op mijn tweede onderzoeksvraag. Zoals ik eerder schreef, heb ik de mening van deze mensen verzameld via een enquête.

Ik heb twee brieven opgesteld. Eén van deze brieven was gericht aan de ondersteuners met de vraag of ze de enquête wilden invullen. Dit heb ik gedaan door een e-mail naar de ondersteunersnetwerk coördinatoren van type 2, 3, 4, 6, 7, 9 en BA te sturen, met de vraag of ze de brief met de link van de enquête wilden verspreiden bij hun ondersteuners. Na 3 weken zijn er 26 ondersteuners die deze enquête ingevuld hebben.

Hieronder verwerk ik de resultaten van de enquête. Hierbij gebruik ik de bestaande structuur van de enquête vragen/stellingen. De open vragen heb ik in een tekst verwerkt. De andere vragen/stellingen via een grafiek en een tekst voor verdere verklaring. Daarnaast heb ik ook gewerkt met een frequentietabel. Dit omdat ik het aantal geturfd heb.

Verwerking enquête

1. Voor welk type Buitengewoon onderwijs begeleid je leerlingen met een (Gemotiveerd) Verslag?

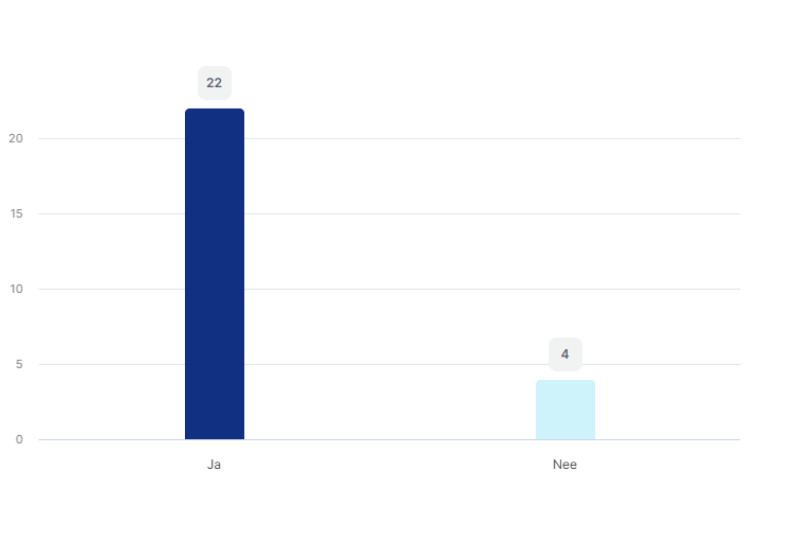
	Type 2	Type 3	Type 4	Type 6	Type 7	Type 9	Type BA
Aantal	7	3	11	4	0	3	3

Deze tabel heb ik kunnen opstellen door alle enquêtes afzonderlijk te overlopen handmatig te turven hoeveel ondersteuners de enquête hebben ingevuld. Ik heb ervoor gekozen om de ondersteuners op te delen per type, omdat dit een beter overzicht geeft bij welk type ik het meest bereikt heb.

We zien dat type 4 het meest voorkomende type is, met 11 ondersteuners. Dit wil zeggen dat ongeveer de helft van de ondervraagden ondersteuning geeft aan jongeren van type 4. De ondersteuners die ik niet bereikt heb zijn van type 7, hier staan 0 respondenten. De oorzaak hiervan is niet bekend, want er was geen reactie op mijn e-mail of telefoon. Ondanks herhaaldelijke herinneringen via e-mail en telefoon kreeg ik geen reactie.

Deze resultaten zijn niet representatief voor de gehele populatie. Want als we terugkijken naar de gegevens van onderzoeksvraag 1, merken we dat daar de meeste jongeren in type 2 zitten. Dat wil zeggen dat de omvang bij de ondersteuners ook hier hoger moet liggen.

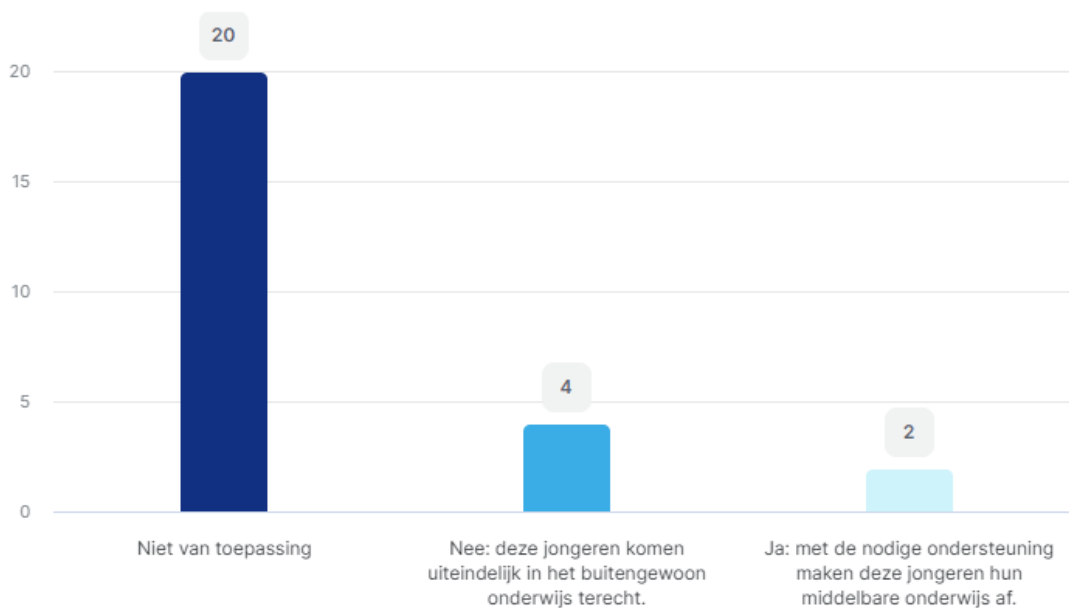
2. Ik merk dat jongeren met specifieke zorgnoden in de klas steun krijgen van hun klasgenoten die geen beperking hebben.

We zien dat het grootste deel van de van de ondersteuners merken dat jongeren met speciale zorgnoden steun krijgen van klasgenoten. Dit wil zeggen dat deze jongeren zonder beperking open staan om contact te hebben met jongeren met speciale zorgnoden. We merken ook dat bij sommige plaatsen dit nog een probleem is. Dat kunnen we terugzien in de grafiek:

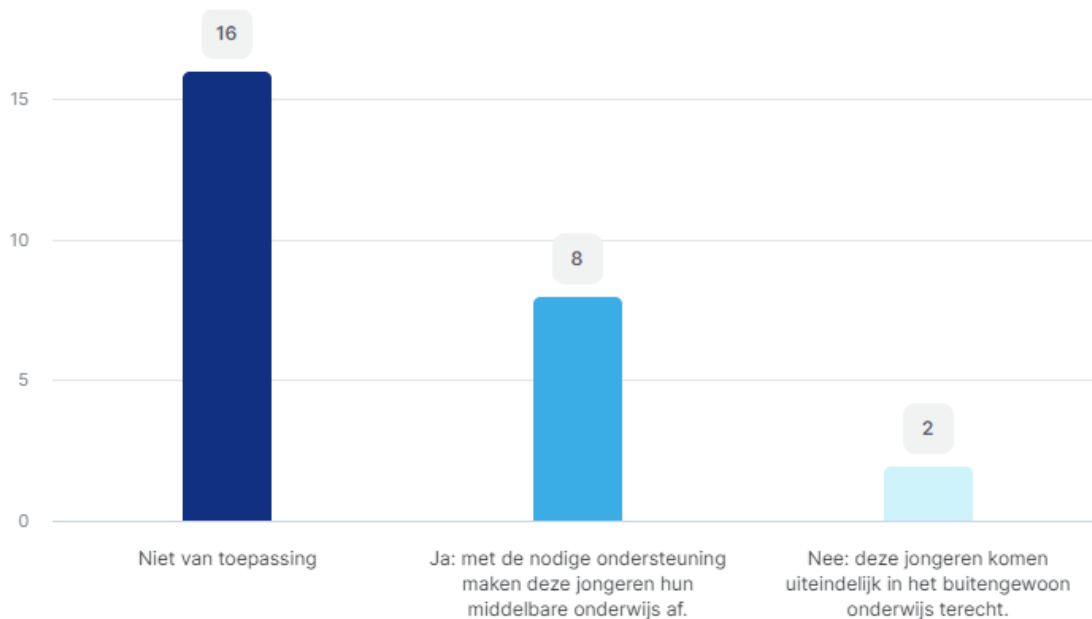
4 van de 26 ondersteuners vinden dat jongeren met speciale zorgzoden geen steun krijgen van hun klasgenoten.

3. Als je lesgeeft in de kleuterschool: ik merk dat kinderen die ondersteuning krijgen in de kleuterklas met succes doorstromen naar de lagere school.

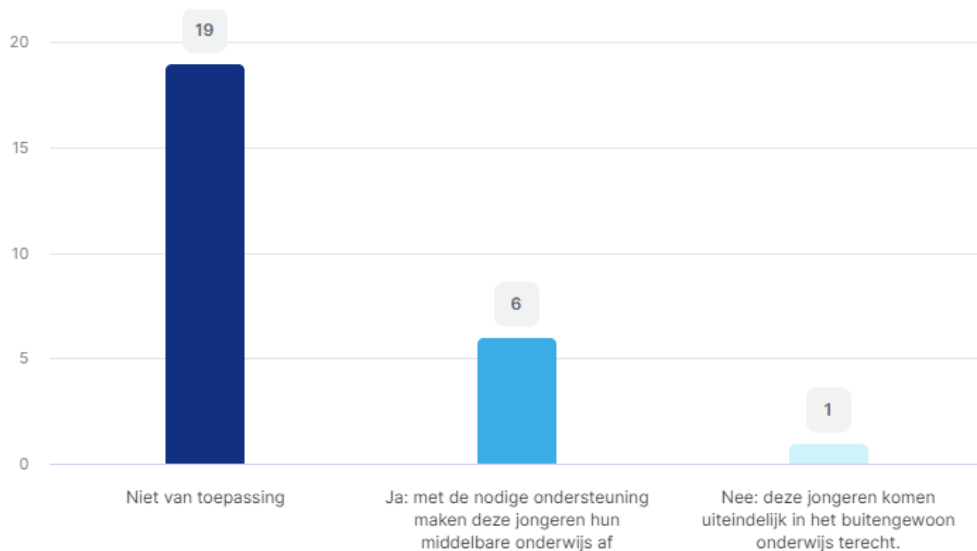
In deze tabel zien we eerst dat er 6 mensen van de bevroagden ondersteuners zijn in de kleuterklas. Van die 6 mensen zijn er maar 2 mensen die zien dat als kinderen uit de kleuterklas ondersteund worden, dat die kinderen ook de kleuterklas met succes kunnen afwerken en dat de kans ook groot is dat deze kinderen hun middelbare school ook afwerken. Maar we zien wel dat meer dan de helft, namelijk 4 van de 6 ondersteuners, merkt dat ondanks de ondersteuning vanaf de kleuterklas, dat deze jongeren uiteindelijk in het buitengewoon onderwijs terechtkomen. Deze cijfers tonen aan wat we eerder zagen in de literatuurstudie: namelijk dat veel kleuters in het buitengewoon onderwijs zitten.

4. Als je lesgeeft in de lagere school: ik merk dat leerlingen die ondersteuning krijgen met succes hun lagere school afronden.

In deze tabel lezen we af dat van de 26 mensen die deze bevraging ingevuld hebben, dat er 10 mensen in het lager onderwijs ondersteunen. Van deze 10 zijn er 8 ondersteuners die overtuigd zijn dat als jongeren in het lager onderwijs goed ondersteund worden, dat ze met succes de lagere school afwerken en zelfs nog hun middelbare. Helaas merken we dat niet iedereen overtuigd is, want er zijn 2 van de 10 ondersteuners die merken dat ondanks de ondersteuning deze jongeren in het buitengewoon onderwijs terecht komen. Als conclusie kunnen we zeggen dat bij deze leeftijdsgroep de kans groot is dat jongeren met ondersteuning kunnen doorstromen naar de middelbare school.

5. Als je lesgeeft in SO: Ik merk dat jongeren die ondersteuning krijgen met succes hun middelbare school afronden.

Hier merken we dat 6 van de 26 bevroegde jongeren vanuit het secundaire onderwijs ondersteund worden. Bij deze doelgroep zien we ook positieve cijfers. We zien dat 6 van de 7 ondersteuners merkt dat als deze jongeren in het middelbaargoed ondersteund worden, dat ze effectief zullen slagen in hun schoolcarrière. Jammer genoeg zien we wel een kleine groep ondersteuners die merkt dat ondanks de ondersteuning in het middelbaar, dat deze jongeren in het buitengewoon onderwijs terecht komen.

6. Begeleiding van leerling met verslag (IAC): welke negatieve elementen belemmeren jullie bij het begeleiden?

Ik heb deze open vraag gesteld om meer inzicht te creëren. Deze vraag was verplicht om in te vullen. Ik merk dat iedereen deze vraag ook heeft ingevuld met inhoudelijk relevante gegevens.

11 van 26 ondersteuners vindt dat de samenwerking met verschillende instanties, zoals leerkrachten, school en CLB, een belemmering vormt. Er zijn mensen bijvoorbeeld die zeggen "Leerkrachten hebben soms te hoge verwachtingen, ze minimaliseren de problematiek van de leerling door de school, gemaakte afspraken die vergeten worden door de school en dat is niet altijd evident om een open communicatie te creëren. Het idee van leerkrachten dat deze leerlingen mee moeten met de leerinhoud en tempo van de klas, en infrastructuur op school wat niet aangepast is". Dit voorbeeld toont welke belemmering ondersteuners, school en de leerkrachten uiten.

Andere mensen vinden dat ze te lang moeten wachten op onderzoeksresultaten van de Reva en/of CLB omtrent de juiste problematiek van de leerlingen om de specifieke ondersteuning te kunnen bieden, en dat dit een belemmering vormt in het ondersteunen.

Deze mensen vinden ook dat de manier om ondersteuningsnoden aan te melden via het CLB te ingewikkeld is. Dat de inclusie ook als in vraag gesteld wordt door verschillende instanties zoals (CLB, Reva, de leerkrachten...) en daardoor het inclusieve traject van de leerling moeilijker wordt, maakt ook deel uit van de belemmering die deze ondersteuners ondervinden.

Als ouders ook nog in het aanvaardingsproces zitten zorgt dit voor een belemmering. Als ouders nog niet geaccepteerd hebben dat hun kind anders behandeld wordt dan anderen, en dat zijn schoolcarrière er anders zal uitzien, maakt het moeilijk voor de ondersteuners om het kind beter te begeleiden.

Voor 10 ondersteuners is tijd één van de negatieve belemmeringen om jongeren met een IAC-verslag beter te kunnen begeleiden. Deze ondersteuners vinden dat de tijd die ze krijgen te kort is om jongeren te begeleiden en daarnaast ook administratief werk uit te voeren, terwijl men de tijd kan gebruiken voor de begeleiding. Met andere woorden: deze mensen ervaren een grote werkdruk.

5 van de 26 ondersteuners vinden dat de beperking van de jongeren ook een belemmering vormt in de begeleiding. De fysieke beperking is soms te groot om bepaalde vaardigheden te kunnen uitvoeren. Ook ontwikkelen andere kinderen zich sneller, waardoor het ontwikkelingsniveau tussen de leeftijdsgenoten en de leerling te groot wordt. Dit heeft een invloed op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind, wat op zijn beurt een belemmering bij de ondersteuning zal vormen.

7. Begeleiding van leerling met verslag (IAC): welke positieve elementen ervaren jullie bij de begeleiding?

Ik heb deze vraag opgenomen in mijn enquête om na te gaan wat maakt dat deze ondersteuners hun werk blijven doen. Met andere woorden: welke voldoening halen ze hier zelf uit?

14 van 26 bevroegden geven aan dat ze positieve elementen ervaren, en dat zijn:

- School die open staat voor de ondersteuning en dat de leerkrachten ook openstaan.
- De samenwerking met de omgeving zoals leerkrachten, ouders, zorgcoördinatoren.
- Het zien dat ze niet alleen staan, maar dat de klasgenoten ook steun bieden aan jongeren met speciale zorgnoden.
- De blik van de leerkrachten die verandert door het schooljaar heen. Van 'Oh nee, dit zal niet lukken.' naar weten hoe ze bepaalde opdrachten kunnen aanpassen voor anderen. De kinderen met een beperking horen erbij.
- Dat de kinderen met een beperking vrienden maken dicht bij hen thuis.

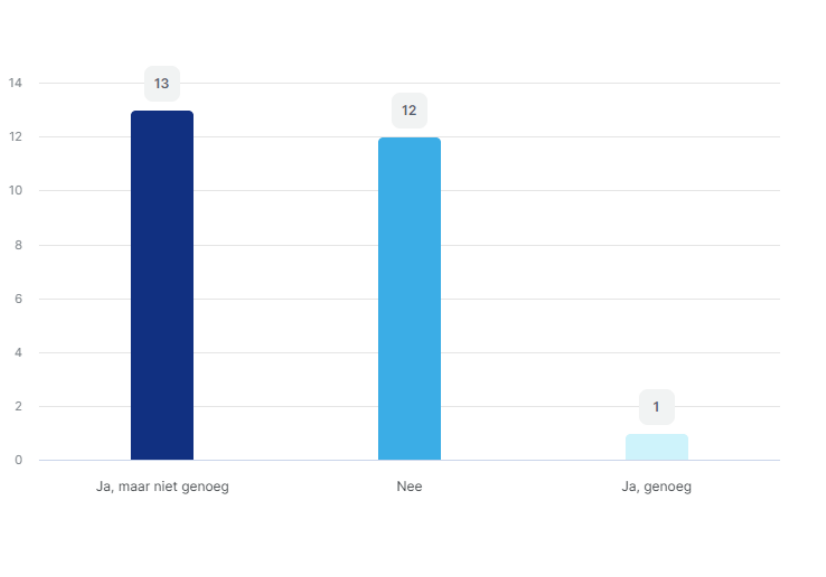
- Zien dat leerlingen groeien en bloeien wanneer de inclusieve visie aanwezig is bij de verschillende betrokken partijen en iedereen in het traject van de leerling zijn steentje bijdraagt.

6 van de 26 bevraagden geven aan dat ze dankbaarheid van de ouders en betrokken leerkrachten als positief ervaren. De dankbaarheid van de leerlingen dat ze mee kunnen draaien in het gewoon onderwijs is ook één van de positieve elementen die de ondersteuners ervaren.

Uit de enquête blijkt dat 4 van de 22 respondenten ervaren dat jongeren met speciale zorgnoden die ondersteuning krijgen een enorme wilskracht en veel doorzettingsvermogen hebben. Een van de ondersteuners schreef: “De beste ervaringen heb ik met leerlingen basisaanbod (dat is dan een gemotiveerd verslag), leerlingen die cognitief niet sterk zijn, maar wel de wil hebben om een diploma te behalen in het beroepsonderwijs”. Hier kunnen we concluderen dat inzet en doorzettingsvermogen van de leerlingen zelf ondanks de beperking als positief element ervaren wordt door de ondersteuners.

Uit de enquête blijkt ook dat 6 van 26 respondenten het als positief ervaren wanneer een leerling voldoening voelt, als ze stapje voor stapje vooruitkomen. Het 1 op 1 contact tussen de jongeren en ondersteuners wordt ook als positief element ervaren. Want hier ontstaat een goede band. Niet alleen tussen jongeren en de ondersteuners, maar door de jongere te ondersteunen ontstaat een goede band tussen de jongere en de leerkracht/juf. De ondersteuners zien dat als jongeren ondersteund worden, dat hun welbevinden zich in positieve zin ontwikkelt.

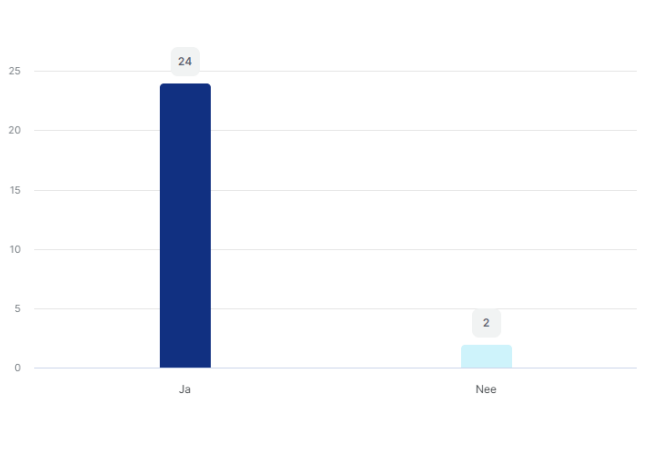
8. Er zijn voldoende middelen vanuit de overheid om kinderen/jongeren met speciale zorgnood te ondersteunen.

Als we deze tabel analyseren merken we dat de meest ondersteuners vinden dat er vanuit de overheid ondersteuningsmiddelen zijn om de inclusie te laten slagen. Namelijk de helft van de 26 bevraagden, 13 respondenten, vindt dat er ondersteuningsmiddelen zijn, maar dat deze niet voldoende zijn om jongeren met speciale zorgnoden te ondersteunen.

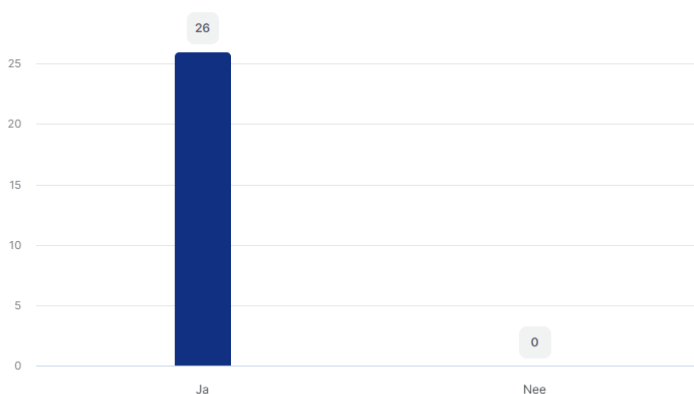
12 van de 26 ondersteuners vindt zelfs dat de overheid geen ondersteuningsmiddelen biedt om jongeren met speciale zorgnoden te begeleiden. Amper 1 van de 26 respondenten is

tevreden met de middelen van overheid.**9. Ben je in het algemeen tevreden over de samenwerking met leerkrachten en school?**

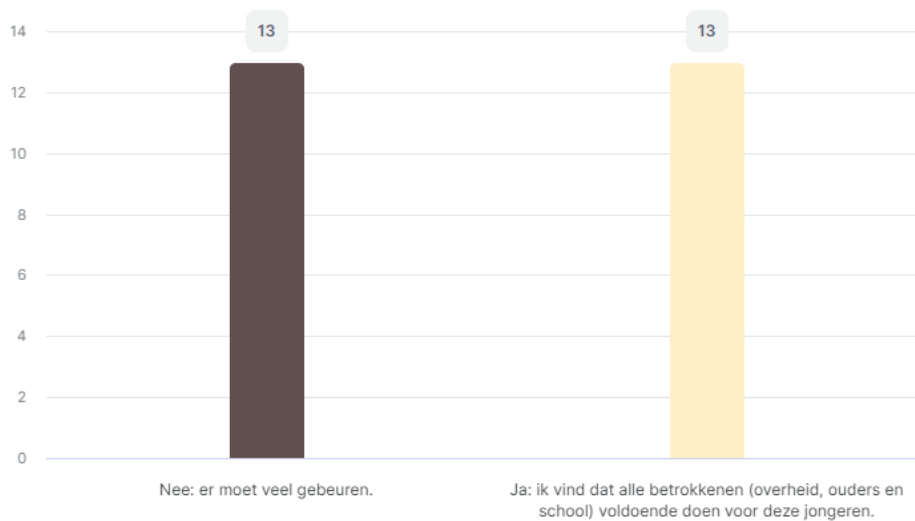
24 van de 26 ondersteuners die deze enquête ingevuld hebben, zijn tevreden over de samenwerking met leerkrachten en school. 2 van de 26 is niet tevreden over de samenwerking. Als we deze vraag vergelijken met vraag 6, waar ze zeggen dat de samenwerking met school en leerkrachten een belemmering kan opleveren, kunnen we concluderen dat ondersteuners over het algemeen tevreden zijn met de samenwerking, maar dat ze ook vinden dat deze samenwerking een belemmering kan vormen, bijvoorbeeld als de leerkrachten/school hoge verwachtingen hebben of als ze de problematiek van de jongeren beginnen te minimaliseren.

10. Ben je in het algemeen tevreden met de samenwerking met de ouders?

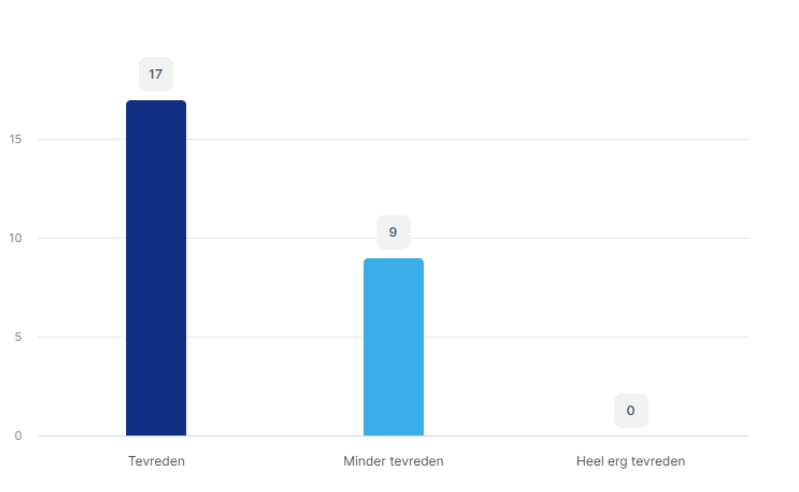
Bij deze vraag waren alle ondersteuners het eens met elkaar. De samenwerking met ouders wordt als goed ervaren. Ik heb deze vraag ook gesteld bij de interviews, daaruit blijkt ook dat ouders tevreden zijn met de samenwerking.

11. Ik ben tevreden hoe de ondersteuning bij jongeren met een beperking verloopt.

Hier merken we dat de helft, 13 van de 26 ondersteuners die deze enquête ingevuld hebben, tevreden zijn met hoe de ondersteuning bij de jongeren met een beperking verloopt. Ze vinden dat alle betrokkenen, zoals leerkrachten/ ouders en de overheid, hun best doen om deze jongeren beter te begeleiden. De andere helft is niet tevreden met de manier waarop die ondersteuning verloopt. Volgens hen moet er nog veel gebeuren om een goede ondersteuning te kunnen organiseren.

12. Hoe tevreden ben je over de manier waarop de ondersteuning van jongeren met speciale zorgnood verloopt?

14 van de 26 ondersteuners zijn tevreden met de manier waarop de ondersteuning van jongeren met speciale zorgnood verloopt. 9 van de 26 respondenten zijn niet tevreden. Opmerkelijk is dat geen enkele ondersteuner heel erg tevreden is. Dit wil zeggen dat de meeste van de ondersteuners tevreden zijn, maar dat men ook vindt dat er iets moet gebeuren om een goede begeleiding te organiseren.

13. Ik wil iets mededelen

Ik heb deze vraag gesteld met de bedoeling dat mensen gingen nadenken. Hierop zeggen mensen dat de inclusieve gedachte stilaan de scholen binnendringt, maar dat er nog een lange weg te gaan is. Men vindt ook dat de samenwerking met alle partijen heel belangrijk is om inclusief onderwijs de kans te geven om te slagen, want enkel ondersteuning van 5 uren is zeker en vast niet genoeg om het kind beter te begeleiden waardoor partijen als school, ouders enzovoorts nodig zijn. Samenwerken betekent openheid tegenover elkaar, eerlijkheid, respect voor elkaars mening, ideeën. Daarnaast is het nodig om de draagkracht van het kind, de ouders en de school te bewaken, enzovoorts.

Men vindt ook dat niet elk kind dezelfde kansen krijgt. Het verschilt vaak van school/CLB/zorgcoördinator of het kind al dan niet ondersteuning krijgt, op welke manier, hoe ernaar gekeken wordt, om een IAC-verslag te doen slagen.

Volgens de ondersteuners is inclusie in het onderwijs iets heel moois in theorie, maar is het voor leerkrachten niet eenvoudig: om een klas te sturen en ervoor te zorgen dat iedereen op het einde van het schooljaar de nodige kennis/vaardigheden bezit, en dat terwijl er heel wat kinderen met verschillende diagnoses samen zitten. Doordat inclusie bestaat, kunnen ouders ook wel veeleisend zijn naar de leerkracht toe. Er zouden veel meer middelen ingezet moeten worden vanuit de overheid, zodat leerkrachten en leerlingen meer ondersteund worden. Tenslotte vindt men dat we op weg zijn naar iets waardevols, maar dat er vooral vanuit de organisatie (overheid) nog veel moet gebeuren.

4.4 Besluit enquête

De meeste belemmering die de ondersteuners ondervinden, bevinden zich rondom de samenwerking met school, leerkrachten, en ouders, CLB enzovoorts. De werkdruk van de ondersteuners vormt ook een belemmering en het feit dat een jongere een beperking heeft, weegt ook op zijn leven, waardoor zijn welbevinden minder/in negatieve zin ontwikkelt. Deze aspecten vormen ook een negatieve belemmering bij ondersteuning.

De ondersteuningsmiddelen die ondersteuners krijgen om het kind te begeleiden, is ook volgens de ondersteuners niet genoeg om het kind beter te begeleiden. Want naast het begeleidingsmoment moeten ze ook nog administratief werk uitvoeren.

De relatie tussen het kind en de ondersteuner zelf wordt als een positief element ervaren door zowel het kind als de jongeren.

Uit deze enquête merken we wel dat de ondersteuners positief zijn over de begeleiding. Ze geven bijvoorbeeld aan dat als een jongere voldoende begeleid wordt, de kans groter is dat de jongere zijn onderwijs/opleiding afrondt.

Ze geven ook aan dat leerkrachten altijd negatief zijn als er een jongere met een beperking in de klas komt, maar dat op termijn de negatieve gevoelens omgevormd worden naar positieve gevoelens.

5. Algemene conclusie.

Aan de hand van verzamelde gegevens via de enquêtes, interviews en de informatie vanuit de literatuurstudie zal ik een algemene conclusie opstellen.

Mijn centrale onderzoeksvragen zijn:

- Hoeveel leerlingen met een IAC- verslag studeren in de Westhoek scholen?
- Hoe tevreden zijn deze jongeren, hun ouders en ondersteuners over de ondersteuning?
- Hoeveel jongeren met een IAC-verslag hebben zich ingeschreven in het regulier onderwijs?
- Hoe verloopt de procedure bij het opmaken van dit verslag?
- Wie zijn de betrokkenen bij het opmaken van dit verslag?
- Hoe ervaren de betrokkenen de procedure (welke sfeer)?
- Zijn ouders op de hoogte welke begeleiding hun kinderen krijgen?
- Hoe passen scholen zich aan om de jongeren met dit verslag beter te begeleiden?
- Kunnen jongeren met dit verslag gemakkelijk aansluiting op school vinden?
- Hebben de leerkrachten kennis over hoe ze beter moeten omgaan met jongeren met dit verslag?
- Vinden de ondersteuners en ouders dat de overheid genoeg steun biedt om deze jongeren beter te kunnen begeleiden?
- Welk factoren belemmeren de jongeren en de ondersteuners bij de begeleiding?
- Hoe staan leerkrachten tegenover de jongeren met dit verslag?
- Zijn de jongeren of ouders en ondersteuners in het algemeen tevreden?

Tijdens deze conclusie zal ik de onderstaande hypotheses toetsen aan de hand van verkregen resultaten.

- Dit schooljaar zitten meer jongeren met een IAC-verslag in de Westhoek scholen dan vorig jaar.
- De betrokkenen, voornamelijk aan de kant van de jongere, zijn tevreden over de procedure bij de opmaak van een IAC-verslag.
- Als de jongeren uiteindelijk in het regulier onderwijs mogen inschrijven, worden de ouders altijd betrokken bij de begeleiding van hun kind.
- De scholen houden rekening met jongeren met een IAC-verslag bij hun richtingsaanbod.
- Jongeren met dit verslag ondervinden moeilijkheden, waardoor ze geen aansluiting kunnen vinden met anderen op school. Dat heeft invloed op hun welbevinden.
- De leerkrachten voelen zich genoeg opgeleid om jongeren met IAC te begeleiden
- Alle partijen zijn tevreden met de ondersteuningsmiddelen vanuit de overheid.
- Er zijn negatieve/positieve elementen die deze jongeren en ondersteuners belemmeren bij ondersteuners.
- De leerkrachten vinden het lastiger om een klas met een jongere met dit verslag te begeleiden, dan een klas zonder jongere met dit verslag.
- Ouders en de jongeren zijn meer tevreden dan de ondersteuners

Hieronder geef ik een conclusie met behulp van de literatuurstudie, interviews en enquêtes op elk van deze deelvraag.

Hoeveel leerlingen met een IAC- verslag studeren in de Westhoek scholen?

- Hypothese: Dit schooljaar zitten meer jongeren met een IAC-verslag in de Westhoek scholen dan vorig jaar.

Volgens de gegevens die ik kreeg van CLB en ondersteuners, merk ik dat er dit schooljaar minder jongeren met een verslag in de Westhoek scholen zitten. Volgens de telling die het departement op 1 februari 2022 uitgevoerd heeft, waren toen 92 leerlingen in het gewoon onderwijs met een IAC-verslag. Maar volgens de telling die ik zelf gedaan heb op 23 oktober 2022, zijn er op dat moment 68 leerlingen die in Westhoekscholen zitten met een IAC-verslag. Met andere woorden: mijn hypothese klopt niet, want volgens mijn onderzoek zijn er dit schooljaar 24 minder jongeren in het regulier onderwijs met een IAC-verslag, ten opzichte van vorig schooljaar.

Zoals sommige ondersteuners aangeven via mijn enquête, kan deze vermindering te wijten zijn aan dat steeds meer jongeren met een verslag uiteindelijk in het buitengewoon onderwijs terechtkomen. Een andere reden kan zijn dat de manier die ik gebruikt heb om deze cijfers te verzamelen niet de ideale manier was en daardoor sommige cijfers verloren zijn gegaan.

Hoe verloopt de procedure bij het opmaken van dit verslag?

- Hypothese: De betrokkenen, voornamelijk aan de kant van de jongere, zijn tevreden over de procedure bij opmaak van een IAC-verslag.

Uit interviews blijkt dat ouders heel tevreden zijn over de manier waarop de school hen opneemt en hen bijstaat bij de inschrijving. De ouders zijn niet tevreden over de samenwerking met CLB, ze hebben het gevoel dat CLB-medewerkers geen voorstanders zijn van inclusief onderwijs, want ze geven aan bij het maken van een IAC-verslag dat CLB-medewerkers alles doen (saboteren) zodat deze ouders voor buitengewoon onderwijs moeten kiezen, ondanks dat de school en andere hulpverleners overtuigd zijn dat gewoon onderwijs mogelijk is voor het kind.

Naar mijn mening is het moeilijk om inclusief onderwijs te organiseren als men van hogerop niet erin gelooft. Bijvoorbeeld als CLB-medewerkers niet in inclusie geloven, terwijl het van hen afhangt of een jongere met een beperking naar gewoon onderwijs of buitengewoon onderwijs gaat. Dan denk ik dat er minder jongeren met een beperking in het regulier onderwijs zullen terechtkomen in eerste instantie. Niet omdat ze het niet aan kunnen, maar omdat ze geen kans krijgen van CLB.

Zijn ouders op de hoogte welke begeleiding hun kinderen krijgen?

- Hypothese: Als de jongeren uiteindelijk in het regulier onderwijs mogen inschrijven, worden de ouders altijd betrokken bij de begeleiding van hun kind.

Ik heb tijdens het interview aan ouders gevraagd of ze betrokken worden bij de begeleiding van hun kind. Iedereen gaf aan dat ze de samenwerking zowel met de school als met de ondersteuners als positief ervaren. Volgens hen is er een open en transparante communicatie, de ouders mogen ook mee beslissen welke begeleiding hun kind wel dan niet mag krijgen. Als de ouders of het kind ook bepaalde ideeën hebben over bepaalde begeleiding, mogen ze dit ook voorleggen aan zowel de school als aan de ondersteuners en volgens hen wordt er ook naar geluisterd.

In de enquête heb ik ook gevraagd hoe tevreden de ondersteuners zijn over de samenwerking met de ouders en school. Daar geven ze ook aan dat ze deze samenwerking als positief ervaren, er is een positieve vorm van communicatie en contact met ouders. Hierdoor merk ik ook dat de ondersteuners de ouders bij de ondersteuning betrekken.

Hoe passen scholen zich aan om de jongeren met dit verslag beter te begeleiden?

- Hypothese: de scholen houden rekening met jongeren met een IAC- verslag bij hun richtingsaanbod.

Voor deze deelvraag heb ik geen diepteonderzoek gedaan. Ik heb gekeken naar het richtingsaanbod van verschillende scholen in de Westhoek en ik merk dat er daar geen aandacht geschonken wordt aan mensen met een beperking. Tijdens het interview zeiden mensen ook dat ze gewoon een school kiezen en zich gaan inschrijven. Het is niet dat scholen iets moeten doen om jongeren met een beperking aan te trekken.

Mijn mening: zoals scholen reclame maken voor hun lesaanbod, bijvoorbeeld op opendeur dag. Volgens mij moet er dan ook aandacht geschonken worden aan jongeren met een beperking. Op deze manier voelen ze zich ook uitgenodigd om de stap te zetten in het regulier onderwijs. Ik vind dat op dit moment jongeren met een beperking in het gewoon onderwijs minder aandacht krijgen. Met andere woorden: inclusie wordt meer op achtergrond gehouden in plaats van dat men in de kijker gezet wordt.

Kunnen jongeren met dit verslag gemakkelijk aansluiting op school vinden?

- Hypothese: Jongeren met dit verslag ondervinden moeilijkheden, waardoor ze geen aansluiting kunnen vinden met anderen op school. Dat heeft invloed op hun welbevinden.

Uit de literatuurstudie blijkt dat jongeren met een beperking wel een aansluiting vinden met anderen. Hieruit kunnen we concluderen dat jongeren met en zonder beperking het met elkaar kunnen vinden. Er ontstaan blijvende vriendschappen.

Uit de enquête blijkt ook dat jongeren met beperking steun krijgen van jongeren zonder beperking. In mijn interview heb ik ook diezelfde vraag gesteld. Ik merk dat jongeren met een beperking gemakkelijk vriendschappen maken en dat deze vriendschappen blijvend zijn.

Ondanks dat deze jongeren gemakkelijk aansluiting vinden, zijn er jongeren die te maken krijgen met een onaangename situatie, zoals pestgedrag of ongepaste opmerkingen.

Hebben de leerkrachten kennis over hoe ze beter moeten omgaan met jongeren met dit verslag?

- Hypothese: de leerkrachten voelen zich genoeg opgeleid om jongeren met IAC te begeleiden.

Uit de literatuurstudie blijkt dat leerkrachten zich niet genoeg opgeleid voelen om jongeren met een beperking te begeleiden. Hierdoor ondervinden ze ook werkdruk.

Uit de enquête blijkt dat leerkrachten altijd bang zijn, omdat ze niet weten hoe ze deze jongeren moeten ondersteunen. Hiervoor is er ook een ondersteuningsnetwerk dat zowel de leerkrachten als de leerlingen ondersteunt. Uit deze enquête blijkt wel dat als de leerkrachten ondersteund worden, dat ze ook kennis op doen om deze jongeren beter te kunnen ondersteunen.

Hoe staan leerkrachten tegenover de jongeren met een verslag?

- Hypothese: de leerkrachten vinden het lastiger om een klas met een jongere met dit verslag te begeleiden, dan een klas zonder jongere met dit verslag

Uit de literatuurstudie blijkt dat leerkrachten niet altijd open staan om jongeren met een beperking op te nemen in het regulier onderwijs. Dat kunnen we zien door de protesten die toen ontstaan zijn bij het M-decreet. Leerkrachten beschouwden dit als extra werk.

In de enquête geven de ondersteuners aan dat leerkrachten niet altijd openstaan om jongeren met een beperking op te nemen in de klas en dat dit ook als belemmering kan worden gezien tijdens de begeleiding van de jongere.

Uit interviews merk ik ook dat ouders die kiezen voor het inclusief onderwijs moeten doorzetten en hun best moeten doen om de leerkrachten te overtuigen. Maar zodra ze de kans aan de jongere geven en een beroep kunnen doen op hulp van de ondersteuners, verandert door de jaren heen hun blik van negatief naar positief. We kunnen concluderen dat leerkrachten over het algemeen minder voorstander zijn van inclusie, want ze ervaren dit als werklast, maar als ze genoeg overtuigd worden gaan ze positief kijken naar inclusie.

Vinden de ondersteuners en ouders dat de overheid genoeg steun biedt om deze jongeren beter te kunnen begeleiden?

- Hypothese: Alle partijen zijn tevreden met de ondersteuningsmiddelen vanuit de overheid.

Uit de literatuurstudies heb ik gemerkt dat de overheid veel kritiek krijgt over hun ondersteuning/organiseren van inclusief onderwijs. Deze kritiek komt niet alleen vanuit ouders of jongeren, maar ook van de politici en wetenschappers. Uit de enquête merk ik ook dat ondersteuners niet tevreden zijn met de ondersteuningsmiddelen die ze krijgen om jongeren beter te kunnen begeleiden. In mijn interview heb ook deze vraag proberen te toetsen. Hier zijn ze wel middelmatig tevreden over de ondersteuningsmiddelen, maar ze ondervinden wel grote obstakels om de middelen te krijgen. Bijvoorbeeld: ze kampen met lange wachtlijsten, veel administratiewerk, enzovoorts. Mensen geven ook aan dat ze blij zijn dat ze toch iets krijgen, maar dat in hun omgeving andere jongeren met een beperking zijn die helemaal niks krijgen.

Hieruit kunnen we concluderen dat de overheid op het vlak van ondersteuningsmiddelen nog inspanningen moet verrichten om dit beter te verdelen en dat ze dit ook op tijd verdelen. Want als een ouder met minder vermogen anderhalf jaar moet wachten is dat niet ideaal.

Welk factoren belemmeren de jongeren en de ondersteuners bij de begeleiding?

- Hypothese: Er zijn negatieve elementen die deze jongeren en ondersteuners belemmeren bij ondersteuners. En er zijn positieve elementen.

De ondersteuners geven aan dat het feit dat leerkrachten niet openstaan voor inclusie een belemmering kan zijn bij de ondersteuning. Met andere woorden: de school wil het probleem minimaliseren. Bij de leerstof houden ze geen rekening met jongeren met een beperking, enzovoorts. Andere zaken die de ondersteuners als belemmering ervaren, is het ontkeningsproces van de ouders als de ouders niet accepteren dat hun kind anders behandeld kan worden. Dat maakt het moeilijk om jongeren beter te ondersteunen. Dat jongeren zelf met sociaal-emotionele problemen kampen is ook een van de negatieve elementen.

Elementen die de ouders als negatief ervaren, zijn de werking van de overheid en bij sommige de samenwerking met CLB.

Ondanks dat de jongeren blijvende vriendschappen kunnen maken, ervaren ze dat dit op het vlak van sociaal-emotioneel welzijn niet altijd gemakkelijk is. Ze kampen met pestgedrag of ongepaste opmerkingen, wat ervoor kan zorgen dat ze zich in negatieve zin ontwikkelen op het vlak van sociaal-emotionele ontwikkeling.

De ondersteuners geven aan dat als een jongere stap voor stap vooruitgaat, open bloeit en hij/zij mee kan draaien met anderen dankzij de ondersteuning, dit één van de positieve elementen is. Ze geven ook aan dat wanneer de blik van de leerkracht verandert van “Nee nee, het gaat niet lukken” naar “Wauw het lukt zonder enige belemmering”, dit als positief ervaren wordt.

Doorzettingsvermogen van de jongeren die alles geven ondanks de beperking, is één van de positieve elementen die ondersteuners motiveren om zich te blijven inzetten voor hun job.

Ouders die kiezen voor inclusie geven aan dat het feit dat hun kinderen naar de school gaan waar ze blijvende vriendschappen kunnen opbouwen een positief element is. Ook dat het kind geen uren in de bus moet zitten om naar school/huis te gaan is positief, en dat heeft een grote invloed op hun sociaal-emotionele ontwikkeling. En dat regulier onderwijs een stuk uitdagender is dan buitengewoon onderwijs, wordt ook als positief ervaren. Want ze vinden dat meer uitdaging een positieve impact heeft op het ontwikkelen van de talenten van hun kinderen.

Zijn de jongeren of ouders en ondersteuners in het algemeen tevreden?

- Hypothese: Ouders en de jongeren zijn meer tevreden dan de ondersteuners.

Als we kijken naar de literatuurstudie merken we dat ouders die kiezen voor regulier onderwijs, zeggen dat het naar het regulier onderwijs laten gaan van een kind met een beperking naar in België veel moeilijker is dan in andere Europese landen. Maar we kunnen ook zien dat als de school het aandurft het kind op te nemen, dat de ouders wel tevreden zijn met de begeleiding. Want de school doet dan wel alles om de inclusie te laten slagen. Dit is ook bevestigd in mijn interviews. Hier merkte ik dat ouders veel over moeten hebben om hun kind in het regulier onderwijs te laten inschrijven. Maar hier zeggen ze ook, zodra de school overtuigd is en het kind opneemt, dat de school ook alles doet om het kind een betere begeleiding te geven, bijvoorbeeld door infrastructuur aanpassing. De communicatie verloopt heel goed. De ouders geven ook aan dat de samenwerking met CLB beter kan. Dus hier kunnen we concluderen dat ouders minder tevreden zijn met het proces om het kind te laten starten met het regulier onderwijs, zoals de manier waarop CLB werkt. Ook moeten ze altijd eerst hun best doen om de school te overtuigen om hun kind op te nemen. Maar zodra hun kind gestart is, zijn ze wel tevreden over de begeleiding die de school biedt en de communicatie, maar ook dat school hen zoveel mogelijk betreft bij de begeleiding van hun kinderen. De ondersteuners zijn over het algemeen tevreden over de samenwerking met zowel school/leerkrachten en ouders. Ondanks dat er belemmerende elementen zijn, ondervinden ze veel positieve elementen.

5.1 Algemeen besluit van het onderzoek.

In het algemeen kunnen we concluderen dat de ondersteuners tevreden zijn over de samenwerking tussen ouders. We zien wel dat zowel de ondersteuners als de ouders van de jongeren met een beperking de samenwerking tussen verschillende organisatie (zoals CLB) als een belemmering ervaren.

Zowel ouders als ondersteuners zijn ook niet tevreden met de overheid. De ondersteuners vinden dat overheidsmiddelen beter kunnen. De ouders zijn wel min of meer tevreden over deze middelen, maar ze zijn zeer ontevreden over de weg die ze moeten afleggen en de tijd die ze moeten wachten om de middelen te kunnen krijgen.

Uit interviews met de ouders kan ik concluderen dat op het vlak van tegemoetkomingen en ondersteuning er veel aanwezig is, maar om dit te verkrijgen is het geen gemakkelijke weg door allerlei administratiewerk en wachtlijsten.

Uit de interviews en enquête is gebleken dat de leerkrachten en de school altijd bang zijn om een jongere met een beperking op te nemen, waardoor de ouders eerst hun best moeten doen om de school te overtuigen om hun kind in te schrijven en als het kind ingeschreven is, moeten de ondersteuners de leerkrachten bijstaan om te overtuigen. Hier merkten men dat na de overtuiging er een positief beeld ontstaat.

We zien ook dat als een school openstaat om een jongere met beperking op te nemen, dat ze ook alles doen om de jongere beter te begeleiden. Er ontstaat ook een open en transparante communicatie tussen ouders en school.

Het is ook jammer dat scholen geen aandacht schenken aan hun richting aanbod om jongeren met een beperking aan te trekken. Met andere woorden: er wordt geen reclame gemaakt voor inclusie. Bijvoorbeeld als we naar de website van een school gaan, wordt nergens vermeld dat ze inclusief onderwijs organiseren. Wat maakt dat jongeren met een beperking zich niet aangesproken voelen en minder welkom voelen.

We kunnen ook zeggen dat de inclusie na het M-decreet gedaald is. In de literatuurstudie merkten we dat er een forse stijging is in het buitengewoon onderwijs. Dit heb ik afgetoetst door cijfers van leerlingen met een IAC-verslag in Westhoek van dit schooljaar op te vragen en te vergelijken met vorig schooljaar. Ik merkte dat dit gedaald is met 24 leerlingen. Dit wil zeggen dat ook dit schooljaar de inclusie gedaald is en exclusie (buitengewoon onderwijs) gestegen is.

Uit enkele getuigenissen van de literatuurstudie zagen we dat jongeren/ouders die kiezen voor inclusief onderwijs hier ook positief tegenover staan. Dit heb ik afgetoetst in mijn interviews en enquête en ik merk dat jongeren met een beperking in het regulier onderwijs over het algemeen tevreden zijn over de manier waarop ze ondersteuning krijgen van zowel ondersteuners als hun klasgenoten. Op het vlak van sociaal-emotioneel welzijn is het namelijk niet altijd gemakkelijk om als jongere met een beperking naar het regulier onderwijs te gaan, zo worden ze soms geconfronteerd met pestgedrag of ongepaste opmerkingen.

Op vlak van tegemoetkomingen en ondersteuningsmiddelen is dit de taak van de overheid. Hier kan ik zelf niet veel aan veranderen. Daarom heb ik besloten om mij te focussen op de sociaal-emotionele ontwikkeling van deze jongeren. Gezien dat ze op dit vlak nog altijd moeite hebben, heb ik besloten om een project te maken om jongeren zonder beperkingen bewust te maken dat er andere jongeren zijn die een beetje anders zijn, maar die ook dezelfde behoeften hebben als zij. In het volgende hoofdstuk ga ik dit project ook als eindproduct van mijn bachelor proef verder toelichten.

6. Sensibilisering van jongeren

Zoals ik eerder schreef in het algemeen merk ik dat zowel jongeren/ouders en de ondersteuners niet tevreden zijn op het vlak van overheid ondersteuningsmiddelen. Volgens ondersteuners zijn ze wel aanwezig, maar dit is nog niet genoeg. Volgens de jongeren/ouders is de weg om de aanwezige middelen te verkrijgen niet gemakkelijk. Er zijn bijvoorbeeld lange wachtlijsten, veel administratie en er ontstaat extra werkdruk. Dit zijn taken die de overheid moet aanpakken.

Jongeren met een beperking geven aan dat het in het regulier onderwijs niet altijd gemakkelijk is op sociaal-emotioneel vlak. Zoals ik eerder schreef: deze jongeren worden nog altijd geconfronteerd met pestgedrag, ongepaste opmerkingen, enzovoorts. Hierdoor heb ik gekozen om in mijn bachelor-proef op deze problematiek in te zetten. Ik wil kijken hoe ik de jongeren zonder beperkingen bewust kan maken dat jongeren met een beperking evenveel recht hebben op regulier onderwijs, dat pestgedrag vooral bij jongeren met een beperking zwaar kan wegen en ik wil ook deze jongeren bewust maken dat een opmerking anders aankomt bij ieder mens. Want soms is een opmerking als grapje bedoeld, maar iemand anders ervaart dit niet als grapje.

Brainstormen

Om een product samen te stellen ben ik eerst nagegaan of er bestaande projecten zijn. Hiervoor heb ik ook contact opgenomen met Grip, met de vraag of zij een project hebben waar ik gebruik van kan maken. Ik kreeg antwoord dat het voor hen geen gepast moment was, omdat er een hoge werkdruk was. Maar ze raadden mij aan om hun website te bekijken. Ik heb hun website bekeken en ik merkte dat ze vooral mensen proberen bewust te maken met korte video's. Nadat ik op het internet had rondgeneusd ben ik op volgende ideeën gekomen:

Website: deze methode zou handig zijn, want hiermee bereik ik een grote groep jongeren. Alle jongeren die het willen, kunnen op elk moment op de website terecht. Het nadeel van deze methode is dat hiermee ook minder mensen bereikt worden, want alleen jongeren die geïnteresseerd zijn zullen de website bezoeken. Maar de kans bestaat dat de meerderheid van de jongeren dit niet zou doen.

Folder: hier zou ik een folder maken met allerlei informatie. Ik zou deze folders op verschillende scholen in de Westhoek uitdelen. Ik zou om 16u bij de poort gaan staan en deze folders uitdelen op het moment dat jongeren naar huis gaan. Hiermee bereik ik veel jongeren. Het nadeel aan deze methode is dat deze jongeren de folder niet altijd zouden lezen. De kans is groot dat ze het niet gaan lezen en in de vuilnisbak zullen gooien.

Combinatie folder en website: ik kan zowel een folder als een website maken. Ik kan een folder maken die ik aan de schoolpoort uitdeel met daarin een beetje informatie en een link, zodat ze op website kunnen. Nadeel is hier nog steeds dat jongeren de folder kunnen lezen en weggooien.

Instagram account maken: met Instagram bereik ik veel jongeren omdat tegenwoordig veel jongeren dit sociale medium gebruiken. Hier bereik ik niet alleen jongeren uit de Westhoek, maar gewoon iedereen. Het probleem hierbij is echter dat alleen jongeren die aangesproken worden mij zullen gaan volgen. Jongeren die niet geïnteresseerd zijn zullen mij niet volgen. Op die manier zal de bereikte doelgroep iets kleiner zijn. Een ander probleem is ook dat het geen zekerheid is dat mijn volgers de geposte video's en foto's zullen bekijken.

Zelf infosessie in Westhoek scholen organiseren: door zelf informatie in elkaar te steken in de vorm van een quiz of spel. Op zijn beurt de scholen in Westhoek contacteren om dit bij hen in de klas te geven. Hier bereik ik een kleine groep jongeren, maar diegene die ik bereik krijgen ook de juiste boodschap. Deze jongeren gaan het onderwerp inclusie op een originele manier ontdekken, wat maakt dat ze er ook iets van onthouden. Het nadeel is dat ik wel weinig jongeren bereik via deze methode. De scholen kunnen ook gebruikt worden als er iemand met een beperking in de klas komt, om groepscohesie te versterken tussen de jongeren.

6.1 Uitgewerkt idee

Door alle voordelen en nadelen naast elkaar te leggen heb ik gekozen om zelf een infosessie te organiseren. Ik heb gekozen voor deze methode omdat dit volgens mij meer bij zal blijven bij de jongeren. Ik ben wel bewust dat de omvang van de jongeren die ik hiermee bereik klein is. Andere methoden zijn ook goed, maar het initiatief moet hierbij wel van de jongeren zelf komen en volgens mij is het is altijd een grote stap voor jongeren om vrijwillige informatie door te nemen/lezen. Daarom heb ik gekozen om informatie aan hen te bieden in de vorm van een infosessie tijdens de schooluren waardoor deze jongeren geen inspanning moeten doen om zelf de informatie te gaan opzoeken.

Samenwerking school.

Nadat ik had gekozen om een infosessie te organiseren, heb ik eerst mogelijke scholen in Westhoek gecontacteerd met de vraag of ik in één van hun klassen deze infosessie mocht geven (zie e-mail in de bijlage).

Ik heb gekozen om dit aan te bieden op twee scholen, namelijk Annuntiata in Veurne en Lodewijk Makeblijde College Poperinge, omdat dit twee scholen zijn waar ik goede contacten mee heb.

Van Annuntiata Veurne heb ik snel een antwoord gekregen. Ik moest eerst naar hen toe gaan voor een mondelinge toelichting. Na dat antwoord ben ik begonnen mijn idee beter uit te werken. Van Lodewijk Makeblijde College heb ik geen antwoord gekregen, waardoor ik na één week moest bellen. Toen ik belde, zeiden ze dat ze de e-mail al gezien hadden en dat ze het moesten bespreken. Een paar dagen later kreeg ik een positief antwoord.

6.2 Verloop infosessie

Ik heb gekozen om mijn infosessie in vraagvorm te geven. Ik zal beginnen met de jongeren vragen te stellen om eerst met hen in discussie te gaan, en achteraf geef ik de uitleg. Hiervoor maak ook gebruik van PowerPoint (zie bijlage PowerPoint), zodat ik niet altijd de vragen hoeft voor te lezen. Ik zal deze PowerPoint ook aan de school geven, zodat ze deze in de toekomst ook kunnen gebruiken. Tijdens de infosessie stel ik de vraag en iedereen mag antwoorden, maar alleen door zijn/haar vinger in de lucht te steken. Ik heb wel één vraag die ik via Kahoot zal stellen, omdat ik hier de actie van de jongeren wil achterhalen en om sociaal wenselijke antwoorden te vermijden. Via Kahoot kan iedereen anoniem antwoorden door een nickname te gebruiken in plaats van zijn/haar echte naam.

Ik noteer ook alle antwoorden in de PowerPoint zelf, zodat als iemand dit wil gebruiken, diegene maar een paar aanpassingen hoeft te verrichten.

In mijn infosessie begin ik met jongeren te informeren wat inclusie betekent, wat ik eerder heb beschreven. Ik heb eerder contact gehad met Grip. In dit gesprek zeiden ze dat ze merken dat de meeste mensen niet weten wat inclusie is. Toen ik nog op de middelbare school zat, wist ik zelf ook niet wat het verschil is tussen buitengewoon onderwijs en regulier onderwijs. Daarom zal ik deze twee typen onderwijs eerst uitleggen. Vervolgens zal ik de positieve elementen van inclusie uitleggen, om deze jongeren bewust te maken dat het een meerwaarde is dat jongeren met een beperking ook in het gewoon onderwijs zitten.

Ik zal ook de negatieve elementen benoemen die jongeren met een beperking ervaren, want mijn bedoeling is deze jongeren bewust maken dat dit negatieve element zwaar kan wegen op jongeren met een beperking. Vervolgens probeer ik de jongeren te stimuleren om waakzaam te blijven voor negatieve elementen in hun vriendengroep en op te komen voor anderen.

In deze infosessie zal ik ook werken met afbeeldingen en een zelfgemaakte video. Ik maak gebruik van deze materialen, omdat ik in mijn opleiding heb gezien dat iemand beter leert via beelden. Hierdoor hoop ik dat de video en afbeeldingen in hun geheugen blijven, ook naar later toe. Om een overzichtelijke PowerPoint te maken heb ik eerst mijn idee hieronder concreet uitgewerkt. Dit idee heb ik uitgewerkt specifiek voor Annuntiata Veurne maar ik zal het ook als basisidee gebruiken om iets uit te werken voor andere scholen.

Inhoud vorming

Dia 1 INTRODUCTIE: Hallo iedereen, ik ben Eric. Ik ben student orthopedagogie. (Uitleggen wat dat is) Ik zit nu in het laatste jaar. In het laatste jaar moeten wij een bachelor proef maken. Dat is een soort eindwerk waarbij je een onderwerp mag kiezen en rond dat onderwerp moeten wij dan onderzoeken uitvoeren. Ik heb gekozen voor het onderwerp 'Inclusie in het onderwijs bij jongeren met een beperking.'

Deze introductie is specifiek voor mij. Als iemand anders gebruik maakt van dit project zal zijn/haar introductie er anders uitzien.

Dia 2: Is er iemand van jullie die weet wat inclusie betekent? Aan de hand van deze afbeelding kunnen jullie het eigenlijk al een beetje raden. Een tip

Inclusie betekent eigenlijk dat mensen uit de minderheidsgroepen zoals mensen met een beperking, arme mensen, mensen met een andere huidskleur betrokken worden in de maatschappij en niet uitgesloten worden. Ik onderzoek specifiek inclusie bij mensen met een beperking maar dan in het gewoon onderwijs.

Dia 3: Zoals jullie weten, hebben we in Vlaanderen twee schoolsystemen. Namelijk buitengewoon onderwijs en regulier onderwijs.

Wie kent het verschil tussen buitengewoon onderwijs en gewoon onderwijs?

Afhankelijk van de antwoorden start je met 'inderdaad' of 'dus'.

Inderdaad/dus buitengewoon onderwijs is onderwijs voor kinderen of jongeren met één of verschillende beperkingen die het gewone onderwijs niet kunnen volgen. In het buitengewoon onderwijs wordt gewerkt op maat van de leerling. Misschien kennen jullie t'Brugje in Veurne. Dat is dus een voorbeeld van buitengewoon onderwijs en jullie school is regulier onderwijs. Dit voorbeeld is specifiek voor Veurne. Voor Poperinge zal het een ander voorbeeld zijn, namelijk De Ast in Poperinge en Lodewijk Makeblijde College Poperinge.

Dus jongeren met een beperking worden doorgestuurd naar buitengewoon onderwijs, maar er zijn jongeren met een beperking die het gewoon onderwijs aan kunnen. Deze jongeren krijgen ook de kans om effectief les te volgen in het gewoon onderwijs, met of zonder extra ondersteuning en dat is wat we inclusie noemen.

Dia 5: Wat is er positief aan dat deze jongeren met een beperking ook gewoon onderwijs volgen?

Ik ga eerst zeggen hoe het zit in het buitengewoon onderwijs. Dus buitengewoon onderwijs wordt georganiseerd speciaal voor jongeren met een beperking, dus dat wil zeggen dat deze jongeren niet in contact komen met jongeren zonder een beperking.

Meestal moeten deze jongeren ook urenlang in de bus zitten van en naar school, omdat deze scholen ver van huis zijn. Dat wil ook zeggen dat alle leerlingen vanuit verschillende hoeken komen. Als men vrienden maakt, zijn dit ook geen blijvende vriendschappen, omdat ze meestal ver van elkaar wonen.

Omdat deze jongeren altijd alleen maar omgaan met jongeren met een beperking, wordt het ook moeilijk naar later toe, als ze op de leeftijd komen om te participeren in de samenleving, zoals gaan werken.

Dus de meerwaarde van gewoon onderwijs is dat jongeren met een beperking blijvende vriendschappen kunnen ontwikkelen, ze worden beter voorbereid naar later toe en ze blijven in hun eigen omgeving, waardoor ze niet urenlang in de bus moeten zitten, waardoor ze ook beter gemotiveerd blijven.

Dia 6: jammer genoeg als jongere met een beperking in een gewone school zoals deze zitten is het niet altijd even gemakkelijk omdat ze zich vaak anders voelen dan de rest en daar zou ik het vandaag eens met jullie willen over hebben.

Is er iemand die kan bedenken waarmee deze jongeren het soms moeilijk mee zouden kunnen hebben in het gewoon onderwijs?

- De leerstof is te moeilijk
- Uitsluiting
- Pestgedrag
- Aanpassingen
- Ongepaste opmerkingen
- Niet deel kunnen nemen aan bepaalde activiteiten zoals bv. sportles, uitstapjes....

Dia 7: FILMPJE

Ik heb een filmpje in elkaar gezet. We gaan eerst naar kijken.

Ik heb dit filmpje in elkaar gezet, hiervoor heb ik de foto's van internet samengevoegd. Ik heb de tekst ook gemaakt die ingesproken wordt. Ik heb dit filmpje gemaakt om jongeren een visueel beeld te geven hoe dit probleem voorkomen kan worden. Ik heb tijdens mijn opleiding geleerd dat mensen zaken beter onthouden door visuele ondersteuning. Daarom heb ik gekozen om in mijn infosessie een concrete situatie na te bootsen. Door deze jongeren een concrete situatie te tonen, denk ik dat ze het ook beter zullen onthouden.

Dit filmpje kan gebruikt worden in een andere context, bijvoorbeeld als er in de klas een negatieve sfeer is, kan men dit filmpje gebruiken om de jongeren bewust te maken van hun daden.

Dia 8: Welke moeilijkheden die we daarnet hebben opgesomd hebben jullie teruggevonden in het filmpje?

Ik heb dus interviews gedaan met jongeren met een beperking en hun ouders en hieruit bleek dus dat deze problemen nog steeds aanwezig zijn.

Dia 9: Dus stel dat je dergelijke opmerkingen, pesterijen of andere negatieve zaken in jouw vriendengroep zou opmerken hoe zou je daarmee omgaan? Je mag echt eerlijk zijn.... het is anoniem.

Welke

- A. Ik zou er iets op zeggen
- B. Ik zou meelachen
- C. Ik zou niks durven doen uit schrik ook gepest te worden
- D. Ik zou ermee naar een vertrouwenspersoon gaan (leerkracht, opvoeder)

Modus kiezen – Kahoot!

Ik heb deze vraag via Kahoot gesteld om een sociaal wenselijk antwoord te vermijden. Ik denk als jongeren zich hier vrijer voelen om te antwoorden dan als ze hun hand moeten opsteken in de klas.

Zoals jullie zagen in het filmpje kwam er niemand op voor de persoon en lachte iedereen mee maar voor Ward komt dat heel kwetsend over waardoor Ward elke avond huilend naar huis kwam en naar school gaan een hele opgave werd.

Kern.

Dia 10: Dus als boodschap wil ik jullie meegeven dat iedereen gelijk is ook al ziet iemand er anders uit en sommige opmerkingen heel wat teweeg kunnen brengen bij iemand ook al is het grappig bedoeld.

Dus denk altijd over wat je tegen iemand zegt omdat wat grappig voor jou is kan bij andere kwetsen zijn en sluit niemand uit zelf als hij/zij anders uitziet.

Dia 11: Bedankt voor jullie aandacht, zijn er nog vragen?

Eert ontmoeting

Zoals ik hierboven schreef, heb ik van Annunciatie Veurne snel een antwoord gekregen. Ik moest mijn infosessie eerst mondeling gaan toelichten.

Hiervoor heb ik een PowerPoint gemaakt om hen een duidelijk beeld te geven van wat ik wil bereiken. Tijdens deze ontmoeting was de directrice, adjunct-directrice en pedagogische directrice aanwezig. Aan de hand van de PowerPoint heb ik hen overtuigd dat deze infosessie een meerwaarde kan zijn. Ze vonden het ook een interessant onderwerp en ook de uitwerking daarvan. Ze vonden ook dat mijn infosessie niet alleen bij inclusie, maar bij diverse onderwerpen gebruikt kan worden, zoals een goede klassfeer creëren.

Dit uitgewerkte idee is als basisidee. Als men dit project wil organiseren op een andere school of klas, kan men de PowerPoint en de tekst hieronder een beetje aanpassen op basis van de specifieke school. Deze basisidee zal ik ook gebruiken om dezelfde infosessie te geven in Lodewijk Makeblijde college Poperinge.

6.3 Uitvoering

Testpubliek

Ik heb deze infosessie eerst thuis voor een imaginair publiek voorgesteld, daar ging alles goed.

Tijdens deze voorstelling oefening heb ik sommige zaken aangepast. Bijvoorbeeld na dia 3 merkte ik dat ik daar iets kan vragen of mijn publiek vriendschappelijke relaties heeft met jongeren met een beperking.

Hier heb ik de vraag gesteld “Wie van jullie heeft een vriend of vriendin met een beperking?”

Achteraf heb ik deze presentatie voorgesteld aan één iemand van 21 jaar. Hieruit merkte ik dat ik mijn tekst helemaal ging aflezen en daardoor minder interactie had met het publiek. Daarom ben ik begonnen met alleen de kern uit de tekst te halen. Zo had ik ook ruimte om door te vragen in plaats van alles letterlijk af te lezen. Tijdens deze testfase merkte ik ook dat er minder interactie was, maar dit kan liggen aan het feit dat het voor één iemand was. Maar ik nam mee dat het ook zou kunnen dat er bij geen van de jongeren interactie zou zijn. Om dit te voorkomen heb ik geprobeerd om de ruimte van de klas te gebruiken. Op die manier is de ruimte tussen hen en mij klein, waardoor ze niet het gevoel hebben dat ik boven hen sta.

Voorstelling in Veurne.

Mijn eerste infosessie ging door in Annuntiata Veurne bij het 4de middelbaar. Om de presentatie te openen heb ik mij eerst voorgesteld. Ik heb hen gevraagd of ze weten wat Orthopedagogie is. Ze wisten niet wat het was. Ik heb dit kort uitgelegd en een voorbeeld genoemd van waar je terecht kan als je Orthopedagogie gestudeerd hebt.

Ik heb geprobeerd op een goede manier de jongeren te betrekken zodat er een vorm van wederzijdse communicatie is. Ik gaf hen positieve feedback. Tijdens de infosessie was er een interactie tussen mij en de jongeren en ze antwoordden altijd op de vragen, stelden tussendoor vragen terug en ze reageerden op een goede manier op elkaars inbreng.

In het begin van deze sessie merkte ik dat het onderwerp inclusie geen onbekend thema is, maar ik merkte wel dat ze niet helemaal wisten wat het inhoudt, waardoor deze infosessie van waarde was. Ik merkte ook dat mijn filmpje van waarde was want ze konden alle moeilijkheden eruit halen.

Op het einde van de sessie merkte ik dat de jongeren er iets van geleerd hebben, want ik vroeg hen "Wat heb jullie nu onthouden van deze sessie?". Ze antwoordden dat ze bewust zijn dat niet iedereen hetzelfde is, dat men moet opletten met wat ze zeggen en dat iedereen gelijk is.

Na mijn infosessie vroeg de leerkracht: "Wat denken jullie dat nodig is om inclusie te laten slagen?". Ze gaven het antwoord dat de infrastructuur beter moet en ze gaven een voorbeeld dat hun school wel aangepast was, maar dat dat niet voldoende is. Dat open communicatie belangrijk is. Hier bedoelden ze dat als bijvoorbeeld een leerling met een beperking in de klas komt, dat dat gecommuniceerd moet worden, zodat er begrip ontstaat tussen elkaar. Achteraf heb ik feedback gekregen van de leerkracht (zie bijlage 4).

Aandachtspunten

Ik had een vraag via Kahoot voorbereid. Thuis op mijn laptop lukte het, maar daar moest ik mijn PowerPoint op de stick plaatsen omdat ik via een andere computer moest presenteren. Via de andere computer kon ik mijn Kahoot niet openen, omdat ik het wachtwoord niet meer wist, waardoor ik deze vraag anders moest aanbrengen. De volgende keer zal ik zorgen dat ik het wachtwoord van mijn Kahoot meeneem.

Ik heb ook mijn presentatie op mijn computer meegenomen, met de gedachte dat ik wifi zou kunnen gebruiken en via mijn laptopverbinding maak met hun beamer, maar ze hadden geen wifiwachtwoord voor de gast. Waardoor dat ik de usb-stick van de leerkracht moest gebruiken. Volgende keer zorg ik dat ik mijn presentatie zowel op mijn laptop heb als op usb-stick voor het geval dat het internet niet werkt.

Ik kreeg ook feedback dat mijn tekst op PowerPoint niet altijd gemakkelijk was om te lezen, vooral voor mensen die achteraan zitten, omdat het lettertype iets kleiner was. De volgende keer zorg ik dat het lettertype iets groter is, zodat het voor iedereen duidelijk leesbaar is.

Voortelling in Poperinge

Mijn tweede voorstelling is doorgedaan in Lodewijk Makeblijde College Poperinge ook in het 4^e middelbaar. Ik begon door mijzelf weer voor te stellen en mijn studie uit te leggen. Ik merkte wel dat er in deze groep iets minder interactie was. Inclusie was ook bij hen geen bekend onderwerp. Ik heb dit ook bij hen uitgelegd.

Ondanks dat er weinig interactie was, kon ik wel zien dat ze het een interessant onderwerp vonden, omdat deze jongeren aandachtiger luisterden, ze knikten met hun hoofd. Ik probeerde ze te stimuleren om te antwoorden en na een paar vragen zag ik dat er een paar jongeren durfden te antwoorden.

Na het filmpje vroeg ik: "Wat hebben jullie gezien?"

Ze konden gemakkelijk antwoorden en vertelden dat ze zagen dat Ward gepest werd vanwege zijn beperking. Ze konden ook het gevolg van het pestgedrag aangeven. Hieruit merkte ik dat dit filmpje van meerwaarde was.

Ik heb ook bij hen gevraagd wat ze zouden doen, moesten ze dergelijk pestgedrag of negatieve zaken opmerken in hun vriendengroepen. De meesten zeiden dat ze zouden meelachen tot een bepaald punt. Anderen zeiden dat ze direct iets zouden zeggen. We zijn samen in gesprek gegaan, waarin ik tips gaf hoe ze dit beter konden aanpakken. Tenslotte heb ik de kern van de gehele presentatie gegeven.

Aandachtspunt

Ook hier kon ik geen vraag stellen via Kahoot, omdat ik niet kon verbinden met internet. Ik zou dit kunnen oplossen door één dag op voorhand daarheen te gaan om alle praktische zaken te bespreken.

Tijdens het openingsmoment zag ik direct dat er geen interactie was, waardoor het begin vooral éénrichtingsverkeer was. Omdat ik dit had meegemaakt tijdens mijn testmoment, wist ik hoe ik ermee moest omgaan, maar ik denk dat dit bij sommige mensen een ander effect zou kunnen veroorzaken.

6.4 Besluit

Door deze infosessie te organiseren merkte ik op dat middelbare jongeren meestal niet weten wat inclusie inhoudt.

Ik merkte dat jongeren het verschil met het buitengewoon onderwijs niet kennen. Naar mijn mening er is minder aandacht voor buitengewoon onderwijs. Ze zijn wel bewust dat niet alle jongeren met een beperking in het buitengewoon onderwijs behoren, dat er ook jongeren met een beperking zijn die perfect gewoon onderwijs aan kunnen.

Ik merkte dat deze jongeren weten dat gewoon onderwijs positief is voor jongeren met een beperking, bijvoorbeeld op het vlak van sociaal-emotionele ontwikkeling en integratie. Ze zijn ook bewust dat jongeren met een beperking het in het onderwijs niet altijd gemakkelijk hebben.

Ik merkte ook dat jongeren wel bewust zijn dat in hun vriendengroepen ongepaste opmerkingen kunnen zijn en dat ze zouden opkomen voor de slachtoffers. Ik merkte wel dat ze niet altijd weten hoe ze het best kunnen opkomen.

Tijdens mijn infosessie merkte ik dat zij blij waren omdat ze iets hadden geleerd. Naar mijn mening zet het onderwijs het thema inclusie bij jongeren met een beperking niet voldoende in de kijker. Door dit te minimaliseren en door er niet over te praten, wordt het moeilijk voor zowel jongeren met en zonder beperking, als ze elkaar ontmoeten. Want men weet weinig over elkaar. Naar mijn mening is een project als deze zeer noodzakelijk om jongeren hun blik en hun denken te verruimen. Hoe meer projecten zoals deze, hoe meer begrip er ontstaat tussen elkaar en hoe verdraagzamer men wordt.

7. Algemene conclusie, aanbevelingen en evaluatie

7.1 Suggesties vervolgonderzoek

Ik ben eerst op zoek gegaan naar cijfers van jongeren met een IAC-verslag in het gewoon onderwijs. Als vervolgonderzoek kan men hier ook onderzoeken hoeveel jongeren er een IAC-verslag, gemotiveerd verslag of gewoon verslag gekregen hebben. Als we de totale omvang hebben, kunnen we kijken hoeveel jongeren uiteindelijk in het gewoon onderwijs gestart zijn en wie er voor buitengewoon onderwijs heeft gekozen.

Uit mijn interview blijkt dat de ouders het gevoel hebben dat CLB-medewerkers jongeren met een beperking naar het buitengewoon onderwijs proberen te sturen. Moest er een onderzoek uitgevoerd worden rond de samenwerking tussen CLB en ouders en school, zou dit een meerwaarde zijn voor de maatschappij.

In het tweede deel van mijn onderzoek, waarin ik kijk hoe tevreden de jongeren en ouders met een IAC-verslag zijn met de ondersteuning die ze krijgen, heb ik mijn doelgroep beperkt tot alleen de jongeren/ouders en de ondersteuners.

Moest er een onderzoek uitgevoerd worden bij een breder publiek, zoals de leerkrachten, directeurs, CLB's om na te gaan hoe ze het ervaren om een jongere met een IAC-verslag in de les te begeleiden, wat volgens hen goed is en wat beter kan om deze jongeren een beter onderwijs te bieden, zou het ook een meerwaarde kunnen zijn voor de maatschappij.

Ik zag ook in mijn onderzoek dat sommige jongeren effectief de kans krijgen, maar zodra ze beginnen, worden ze uiteindelijk door de directie naar het buitengewoon onderwijs doorgestuurd. Moest er ook hier onderzoek uitgevoerd worden naar welke criteria deze/jongeren moeten hebben om uiteindelijk effectief te mogen inschrijven, zou dit een meerwaarde zijn voor de maatschappij.

Ik heb ook specifiek onderzoek uitgevoerd naar jongeren in het basis en middelbaar onderwijs, maar door mijn interview en literatuurstudie zag ik dat inclusie in hogescholen moeilijk verloopt. Als iemand hierover een onderzoek naar zou kunnen doen, zou dit een meerwaarde kunnen hebben.

7.2 Aanbevelingen voor praktijk

Door mijn onderzoek heen heb ik gemerkt dat de CLB's waarmee ik heb samengewerkt geen voorstander zijn van inclusie. CLB is de organisatie waarbij het allemaal start. Jongeren met een beperking die vragen hebben of gewoon onderwijs willen volgen, gaan eerst langs bij het CLB en worden bij hun keuze geadviseerd. Als CLB zelf niet in inclusie gelooft, wordt buitengewoon onderwijs meestal geadviseerd. Dus als aanbeveling zou ik zeggen dat de overheid niet alleen de scholen en leerkrachten moet overtuigen voor inclusie, maar ook dat ze hogerop moeten beginnen zoals bij CLB's moeten overtuigen, want daar begint alles.

Ik heb gemerkt dat de overheid geld heeft geïnvesteerd in buitengewoon onderwijs. Als men inclusie wil stimuleren, moet men minder in buitengewoon onderwijs investeren en in plaats daarvan extra investeren in ondersteuning in het gewoon onderwijs. Op die manier bouwt men buitengewoon onderwijs af. Want nu kiezen sommige ouders voor buitengewoon onderwijs omdat men denkt dat hun kind daar beter ondersteund zal worden. Maar als de middelen in het gewoon onderwijs aanwezig zijn, zou dit de ouders ook stimuleren om te kiezen voor gewoon onderwijs. Als aanbeveling zou ik zeggen: investeer meer in inclusie en zaken zoals infrastructuur, ondersteuners, enzovoorts om de inclusie beter te laten slagen.

Ik heb gemerkt dat CLB niet over een bestand beschikt over jongeren in het buitengewoon onderwijs of jongeren met een verslag in het gewoon onderwijs. Moest er een databank ontwikkeld zijn waar alle jongeren in het buitengewoon onderwijs en jongeren met verslag geregistreerd worden, zou dit een goed zaak zijn. Zo kan men de inclusie in de Westhoek scholen evalueren. Want om nu alle informatie te verzamelen moet iemand 5 mensen aanspreken, waardoor er soms misverstanden ontstaan bij het doorgeven van de gegevens.

Om inclusie te laten slagen is het van groot belang dat de bevolking er eerst in moet geloven. Ik heb gemerkt dat inclusie in onze maatschappij nog niet bekend is, waardoor als we plotseling verandering zien, niet goed weten hoe we ermee om kunnen gaan. Ik zou aanbevelen om jongeren meer te laten kennismaken met wat inclusie is. Dit kan men doen via infosessies aan jongeren in de klas, oudercontacten, enzovoorts. Door de jongeren te informeren op jonge leeftijd dat er ook andere jongeren zijn die anders zijn, maar die ook behoefte hebben aan hetzelfde onderwijs, zal voor begrip zorgen. Als dit op jonge leeftijd goed zit, wordt dit ook meegenomen naar de volgende generatie.

We zien ook dat het aantal kleuters fors gestegen is in het buitengewoon onderwijs. Dat is zorgwekkend, want als jongeren vanaf de kleuterklas geen kans krijgen om gewoon onderwijs te volgen, zorgt dat er ook op latere leeftijd voor dat men geen kans krijgt om over te stappen naar gewoon onderwijs. Voor hen wordt het ook moeilijk om zelf de stap te zetten, omdat ze al vertrouwd zijn met buitengewoon onderwijs. Ik zou de overheid aanbevelen om een plan te bedenken waarin kleuters met en zonder beperking op dezelfde school terechtkomen. Dit kun je organiseren door bijvoorbeeld de leerkrachten die werken met kleuters in het buitengewoon onderwijs te integreren in gewoon onderwijs.

Het schoolgebouw is hetzelfde, ze volgen dezelfde leerstof, maar jongeren met grote zorgnoden krijgen in aparte klassen en op hun tempo of niveau les.

Door dit te doen creëer je een samenleving waar begrip ontstaat tussen elkaar want jongeren leren van elkaar, omdat ze samen spelen en soms les volgen en dat maakt ook dat jongeren met een beperking gemotiveerd blijven.

Ik denk dat dit de ouders beter zal overtuigen, omdat ze weten dat hun kinderen nog altijd dezelfde begeleiding krijgen als in het buitengewoon onderwijs. Hier verandert de begeleiding niet, maar wel de omgeving en de manier waarop.

Ik weet niet hoe het zit bij de lerarenopleiding, maar ik denk dat het ook beter zou zijn om de toekomstige leerkrachten ook kennis te laten maken met inclusie. Want ik merkte in mijn literatuurstudie dat de meeste leerkrachten tegen het M-decreet waren, aangaven dat ze niet voldoende opgeleid zijn om jongeren met een beperking beter te begeleiden. Als aanbeveling zou ik investeren in de opleiding van toekomstige leerkrachten, want als de toekomstige leerkrachten voldoende kennis opdoen, zullen ze hier ook meer open voor staan.

Ik ben voorstander van buitengewoon en regulier onderwijs, want ik denk dat het inderdaad voor sommige jongeren beter is om op maat begeleiding te krijgen. Maar ik denk wel dat de overheid de organisatie anders kan aanpakken. Bijvoorbeeld jongeren met een beperking, zoals type 9 en het basisaanbod, kunnen prima mee in het gewoon onderwijs, waar ze ook de kans krijgen om sommige lessen mee te volgen met andere leerlingen. Hier krijgen de leerlingen nog altijd zorg op maat, maar wel in een andere omgeving waar ze ook leren omgaan met andere jongeren. En tegelijkertijd bouw je buitengewoon onderwijs af.

Ik heb tijdens de interviews gemerkt dat ouders en jongeren met beperkingen ontevreden zijn over de manier waarop ze ondersteuningsmiddelen krijgen. Dus op vlak van tegemoetkoming en ondersteuningsmiddelen is er veel aanwezig, maar om dit te verkrijgen is niet gemakkelijk. Bijvoorbeeld door lange wachtlijsten, veel administratiewerk, enzovoorts. Als aanbeveling zou ik zeggen dat de overheid een manier moet vinden om vooral het administratiewerk te ontlasten. In plaats van dat ouders alle documenten moeten verzamelen, dat er nu een systeem is waar alle artsen, knies, logo's, enzovoorts hun behandeling en rapporten kunnen ingeven. Als de ouder de aanvraag doet bij de overheid, hoeft diegene alleen maar de naam in te tikken en alle documenten zijn hierin makkelijk terug te vinden. Op deze manier is er minder stress voor de ouders en kunnen zij zich focussen op het bijstaan van hun kind bij de sociaal-emotionele ontwikkeling.

In mijn interviews merk ik ook dat ondersteuners kampen met een hoge werkdruk. Ik kan de overheid adviseren om in plaats van geld in het buitengewoon onderwijs te investeren, dat ze met dat geld in meer ondersteuners investeren. Zo wordt de werkdruk voor ondersteuners verminderd, waardoor ze ook meer uren door kunnen brengen met de jongeren.

Door infosessies te geven op de middelbare school heb ik gemerkt dat het thema inclusie niet bekend is, vooral inclusie bij jongeren met een beperking. Als aanbeveling zou ik zeggen dat projecten als deze meer gedaan moeten worden in ons onderwijs. Met andere woorden: jongeren met een beperking moeten meer in een positief daglicht geplaatst worden.

Door projecten als deze te organiseren geven we de boodschap dat jongeren met een beperking ook van meerwaarde kunnen zijn in onze maatschappij en dat ze ook dezelfde rechten als anderen hebben. Hierdoor ontstaat er ook begrip tussen jongeren met en zonder beperking, waardoor zij later in hun leven op een respectvolle manier met elkaar kunnen omgaan. Door dit laagdrempelig aan te pakken, zoals in het onderwijs, creëert men een verdraagzame samenleving.

Door dit onderzoek merk ik dat de cijfers in het buitengewoon onderwijs de laatste jaren fors aan het stijgen zijn, vooral in de kleuterklas. Ik vraag mij af: wat doet een kleuter in het buitengewoon onderwijs? Naar mijn mening moet dit dringend aangepakt worden.

Ik merk dat in Vlaanderen weinig mensen in inclusie geloven. Met andere woorden: het is mooi in theorie, maar er is nog een lange weg te gaan om dit in de praktijk te realiseren. Door de forse groei in het buitengewoon onderwijs kunnen we zeggen dat de meeste ouders die recht hebben op buitengewoon onderwijs hier ook effectief voor kiezen en dat er weinig zijn die voor inclusief onderwijs kiezen, omdat men denkt dat buitengewoon onderwijs beter is voor begeleiding, enzovoorts. We zien ook dat de scholen niet echt te springen staan om jongeren met een beperking op te nemen, omdat deze jongeren meestal extra zorg nodig hebben. Dit maakt dat de meeste scholen deze jongeren gemakkelijk naar het buitengewoon onderwijs doorsturen. Mijn aanbeveling om dit probleem aan te pakken is de criteria om recht te hebben tot buitengewoon onderwijs te herzien. Ik denk dat door deze criteria te verscherpen, de scholen en ouders ook minder snel kiezen voor buitengewoon onderwijs. Als zij dit dan toch doen, zou ik wel een financieel budget vrijmaken om te investeren in de begeleiding.

8. Evaluatie van het onderzoek

Na veel slapeloze nachten en hard werken is mijn onderzoeksrapport bijna afgerond. Maar hoe is het proces verlopen? In dit onderdeel ga ik terugkijken op het gehele proces. Ik ga kijken wat ik goed gedaan heb en wat ik beter kon doen.

8.1 Sterke punten

Voordat ik begon met deze bachelor proef met het thema “Inclusie in het onderwijs bij jongeren met een beperking”, merkte ik dat dit geen gemakkelijk onderwerp is. Zoals ik schreef in mijn inleiding ben ik naar verschillende scholen gegaan met de vraag of ik met hen kon samenwerken, maar ik kreeg telkens hetzelfde antwoord, namelijk: “We hebben heel weinig leerlingen met een beperking en vinden het te delicaat om deze leerling te laten interviewen, maar we wensen je veel succes verder in je studie. Het feit dat ik niet opgegeven heb en telkens naar de oplossing zocht, vond ik een positief sterk punt. Tijdens mijn literatuurstudies heb ik talloze artikelen gevonden die iets te zeggen hadden over mijn onderwerp. Ik vind dat ik daar een goede selectie heb gemaakt van artikelen die relevant waren. Dat vind ik ook een sterk punt.

Voor mijn eerste onderzoeksvraag moest ik cijfers opvragen bij verschillende ondersteuningsnetwerken. Op dat moment werd ik doorverwezen en dan moest ik opnieuw een e-mail sturen. Sommige mensen antwoordden niet op mijn e-mail, waardoor ik moest bellen. Als ik cijfers kreeg, waren deze soms niet correct, waardoor ik weer opnieuw moest mailen of bellen. Ik bleef ook feedback vragen aan het CLB en als het voor hen niet goed was, moest ik weer contact zoeken met de ondersteuningsnetwerken. Ik vind het sterk dat ik dit bleef doen tot ik het gewenste resultaat bereikte.

Ik vind dat de interviews goed gelukt zijn, ondanks dat de omvang zeer klein is, heb ik antwoorden op mijn vragen en de inhoud van de interviews zijn relevant. Ik ben in gesprek gegaan met de mensen, waardoor ze zich op hun gemak voelden en mij alle informatie vertelden.

In mijn enquête heb ik verschillende soorten vragen gesteld, waardoor mensen verschillende mogelijkheden hadden om te antwoorden.

Bij de dataverzameling heb ik gebruik gemaakt van zowel enquêtes als van interviews. De vragen die ik hier stelde waren diepgaande vragen, waardoor de informatie niet te oppervlakkig bleef. Ik heb zowel gefocust op de kwaliteit als de kwantiteit van het onderzoek. De data-analyse verliep vlot en werd concreet uitgewerkt.

Ik heb een goed antwoord kunnen formuleren op alle onderzoeksvragen. Ik verzamelde voldoende gegevens via verschillende bronnen.

Het project is ook zeer goed gelukt. Ik heb het gevoel dat de jongeren de boodschap begrepen hebben. Het was ook heel goed dat ik in mijn project gewerkt heb met een zelfgemaakt filmpje, want ik heb het gevoel dat als jongeren het filmpje zien, dat dit hun ogen opent.

Ik heb gezorgd voor een goede afbakening van doelgroep, waardoor ik het onderzoek goed kon starten en uitvoeren. Het was duidelijk op welke populatie ik mij wilde toespitsen. Ik heb constant feedback gevraagd van zowel CLB als mijn mentor.

8.2 Zwakke punten

Zoals ik eerder schreef: voor mijn eerste onderzoeksvraag moest ik cijfers verzamelen. Ik heb dit via e-mail gedaan, waardoor de communicatie soms slecht verliep en ik op die manier geen correcte cijfers kreeg, wat invloed kan hebben op de betrouwbaarheid van mijn onderzoek. Dit kon ik oplossen door met ieder ondersteuningsnetwerk af te spreken en daarheen te gaan en de cijfers te bekijken en op te schrijven. Maar dit was niet haalbaar voor mij, omdat dit veel tijd vergt.

Ik heb deze mensen gezocht via de ondersteuningsnetwerken. Met andere woorden: Het hing vooral af van de ondersteuners. Zij moesten eerst de brief aan de jongeren/ouders geven. Doordat de omvang van het aantal geïnterviewden niet genoeg is, kan ik de resultaten van dit onderzoek niet veralgemenen.

Bij mijn enquête heb ik te veel open vragen gesteld, wat ervoor zorgde dat ik verschillende antwoordmogelijkheden kreeg. Dit is een zwak punt omdat het aantal respondenten voor zowel de interviews en enquête is redelijk laag ligt.

Ik heb verschillende partijen onderzocht om een geheel beeld te krijgen. Door een gebrek aan tijd kon ik niet de gehele doelgroep betrekken. Daarom heb ik keuzes moeten maken. Dit is een van zwakke punt omdat hierdoor deze onderzoek niet kan veralgemenen.

Zoals ik eerder schreef is het project goed gelukt. Maar het kan ook niet veralgemeend worden, omdat ik dit slechts op twee scholen uitgevoerd heb. Met meer tijd kon dit bij verschillende scholen in de Westhoek uitgevoerd worden om een vergelijking te kunnen maken en op die manier te veralgemenen.

9. Bibliografie

Actua-Commissie, (2017): *Studenten met handicap in hoger onderwijs*. Geraadpleegd op 06 oktober 2022, van

<https://www.actua.tv/studenten-handicap-hoger-onderwijs-2>

Beel, V. (2018): *Vlaams onderwijs moet inclusiever, zegt Europa*. De standaard.be. Geraadpleegd op 15 oktober 2022, via

https://www.standaard.be/cnt/dmf20180329_03437157

Belgische Federale Overheidsdiensten. (2022): *Buitengewoon onderwijs in Vlaanderen*.

Geraadpleegd op 10 oktober 2022, via

https://www.belgium.be/nl/Leren/onderwijs/buitengewoon_onderwijs

Dataloep. (2022): *Inschrijvingen basis- en secundair onderwijs*. Vlaamse overheid. Geraadpleegd op 12 november 2022, via

<https://dataloep-publiek.vlaanderen.be/QvAJAXZfc/notoolbar.htm?document=LP->

[Publiek/Publiek Inschrijvingen leerplicht.qvw](#)

De Blicck, E. (z.d): *VN-verdrag voor personen met een handicap*. Go-ouders. be. Geraadpleegd op 10 oktober via

<https://go-ouders.be/informatie-over/onderwijs-op-maat/vn-verdrag-voor-personen-met-een-handicap>

Defraire, F. (2022): *België, een slechte leerling voor inclusie?* Autonomia. Geraadpleegd op 07 oktober via

<https://www.autonomia.org/nl/article/belgie-een-slechte-leerling-voor-inclusie>

Devos, P. (2015): *Integratie in het onderwijs*. Kimbols.be. Geraadpleegd op 07 oktober via

<https://www.kimbols.be/handicap-integratie/archief-handicap-integratie/integratie-in-het-onderwijs.html>

Goeman, H. (2021): *Schriftelijke vraag: Leersteun - Individueel aangepast curriculum (IAC)*. Vlaams Parlement. Geraadpleegd op 14 oktober 2022, via

<https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/schriftelijke-vragen/1548775>

Hart voor Kinderen. (2022): *literatuuronderzoek effecten van inclusief-onderwijs*. Geraadpleegd op 06 oktober 2022, van

<https://www.defenceforchildren.nl/media/3540/literatuuronderzoek-effecten-van-inclusief-onderwijs.pdf>

Houbrechts, F (2022): *Nieuw Leersteundecreet is lapmiddel voor inclusief onderwijs*. *Opinie*.

Geraadpleegd op 13 oktober 2022, via

<https://sociaal.net/opinie/nieuw-leersteundecreet-lapmiddel-voor-inclusief-onderwijs/>

Kimbols. (2017): *Mensen met handicap blijven ondervertegenwoordigd in hoger onderwijs*. Kimbols .be. Geraadpleegd op 07 oktober 2022, van

<https://www.kimbols.be/onderwijs/archief-onderwijs/mensen-met-handicap-blijven-ondervertegenwoordigd-in-hoger-onderwijs.html>

Knack. (2021): *'Mensen met handicap blijven ondervertegenwoordigd in hoger onderwijs*. Knack.be.

Geraadpleegd op 7 oktober 2022 van

<https://www.knack.be/nieuws/mensen-met-handicap-blijven-ondervertegenwoordigd-in-hoger-onderwijs/>

Maenhout, K. (2022): *Klein kleutertje, wat doe je in het buitengewoon onderwijs?* De standaard.be.

Geraadpleegd op 14 oktober 2022, via

<https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/10/04/buitengewoon-onderwijs-cijfers/?deliveryName=DM309761>

Maymarx, C (2021). *Het M-decreet: georganiseerde schande*: Knack. Geraadpleegd op 12 Oktober 2022 via

<https://maymarx.be/2021/10/16/het-m-decreet-georganiseerde-schande/>

Ouders voor inclusie (z.d): *Inclusieve ondervijervaring in België 2013 – 2020*. Getuigenis.

Geraadpleegd op 13 oktober 2022, via

<https://oudersvoorinclusie.be/inclusieve-onderwijservaring-in-belgie-2013-2020/>

Pattaylorhomes, (2022, 29 mei): *Voor- en nadelen van inclusief onderwijs*. Geraadpleegd op

06 oktober 2022, van

<https://www.knack.be/nieuws/mensen-met-handicap-blijven-ondervertegenwoordigd-in-hoger-onderwijs/>

Redactie. (2019): *Leerkrachten uiten forse kritiek op M-decreet*. Demorgen.be. Geraadpleegd op 13 oktober 2022, via

<https://www.demorgen.be/nieuws/leerkrachten-uiten-forse-kritiek-op-m-decreet~b16fbe58/>

ROELANDT, A (2019): *M-decreet in het onderwijs wordt afgeschaft en vervangen door 'begeleidingsdecreet'*. Demorgen.be. Geraadpleegd op 12 oktober 2022 via

<https://www.demorgen.be/politiek/m-decreet-in-het-onderwijs-wordt-afgeschaft-en-vervangen-door-begeleidingsdecreet~b7afa2d1/>

Santens, T. (2022): *België heeft meeste leerlingen in buitengewoon onderwijs van heel Europa: hoe komt dat?* Vrtnews.be Geraadpleegd op 14 oktober 2022, via

<https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2022/10/04/buitengewoon-onderwijs-cijfers/?deliveryName=DM309761>

Schillewaert, N. (2022): *Groen licht voor Leersteundecreet, dat vanaf september 2023 M-decreet moet vervangen*. vrtnews.be. Geraadpleegd op 13 oktober 2022, via

<https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2022/07/10/vlaamse-regering-zet-licht-op-groen-voor-leersteundecreet/>

Schraepen, B. (2009): *Geen inclusief onderwijs voor Vlaanderen*. Sampol. Geraadpleegd op 15 oktober 2022, via

<https://www.sampol.be/2009/12/geen-inclusief-onderwijs-voor-vlaanderen>

Sensotec. (z.d): *Van M-Decreet naar begeleidingsdecreet*. Sensotec. be. Geraadpleegd op 10 oktober via

<https://sensotec.be/van-m-decreet-naar-begeleidingsdecreet/>

Somers, S (2019): *Inclusie, ervaring uit het buitenland*. Grip. Geraadpleegd op 14 oktober 2022, via

<https://www.gripvzw.be/nl/artikel/310/inclusie-ervaring-uit-het-buitenland>

Somers, S. (2018): *Stijging aantal leerlingen buitengewoon onderwijs?* Grip. Geraadpleegd op 12 oktober 2022, via

<https://www.gripvzw.be/nl/artikel/227/stijging-aantal-leerlingen-buitengewoon-onderwijs>

Standaard. (2022): *Aantal kleuters in buitengewoon onderwijs stijgt fors*. Geraadpleegd op 14 oktober via

https://www.standaard.be/cnt/dmf20221004_97828499

Terzake. (202): *“Wat als Stephen Hawking geen ondersteuning had gekregen?” Blijft inclusie voor velen een illusie? Onderwijstopman Lieven Boeve reageert*. Vrtnews.be. Geraadpleegd op 14 oktober via

https://www.vrt.be/vrtnews/nl/kijk/2022/03/30/tz-select-inclusie-arvato_47833169/?fbclid=IwAR09n8LVpyqHEGCwRm38dsUQIauUclu46Zg41-si0EPZWXSIrKLidFjpr4

UNIA. (z.d). *Met een handicap naar de school van je keuze*. Brochure. Geraadpleegd op 15 oktober 2022, via

https://www.onderwijsnetwerkantwerpen.be/sites/default/files/2018-05/UNIA_brochure_Handicap-NL_2016.pdf

Universiteit Gent. (2012): *De rechtspositie van kinderen met een handicap in het gewoon onderwijs: De Vlaamse Scriptie Bank*. Geraadpleegd op 10 oktober 2022, via <https://www.scriptiebank.be/scriptie/2012/de-rechtspositie-van-kinderen-met-een-handicap-het-gewoon-onderwijs>

Versteeg, L. (2022). *Beperking heeft invloed op deelname hoger onderwijs*. Trajectum. Geraadpleegd op 07 oktober 2022 van

<https://www.kimbols.be/onderwijs/archief-onderwijs/mensen-met-handicap-blijven-ondervertegenwoordigd-in-hoger-onderwijs.html>

Vlaamse Parlement. (2022): *Het M-decreet is uitgedraaid op een fiasco*" - Kim De Witte.

Geraadpleegd op 13 oktober 2022, via

<https://www.vlaamsparlement.be/nl/actueel/nieuws-uit-het-vlaams-parlement/het-m-decreet-uitgedraaid-op-een-fiasco-kim-de-witte>

Weyts, B. (2022): *Leersteundecreet vervangt M-decreet: Vlaamse Parlement. Geraadpleegd op 13 oktober via*

<https://www.benweyts.be/nieuws/leersteundecreet-vervangt-m-decreet-0>

10. Bijlagen

Bijlage 1: brief naar ouders met de vraag of ze willen deelnemen aan het interview.

Vrij CLB Westhoek – Ieper
Bukkersstraat 38
8900 Ieper
057 21 60 48 - info.ieper@vrijclbwesthoek.be

Ieper, 3/11/2022

Beste ouder(s),

Ik ben Eric Manishime en ben student Bachelor Orthopedagogie aan de Vives-hogeschool. Voor mijn eindwerk onderzoek ik de inclusie in ons onderwijs. Met inclusie bedoelen we dat kinderen met zorgnoden het gewone onderwijs kunnen volgen. Ik werk hiervoor samen met de vestigingscoördinator van Vrij CLB Westhoek-Ieper.

Ik onderzoek de tevredenheid van kinderen/ jongeren en hun ouders over de ondersteuning die zij krijgen in het gewoon onderwijs. Dit doe ik aan de hand van een gesprek (interview).

Via de ondersteuners vernam ik dat uw kind beschikt over een Verslag (M-decreet). Dit verslag geeft u het recht op toegang tot het buitengewoon onderwijs, maar ook op intensieve ondersteuning in de gewone school.

Graag zouden we de toestemming willen vragen om een interview te mogen afleggen bij U als ouder en bij uw kind.

Indien u bereid bent om hieraan mee te werken, vragen we om een kort antwoordje te sturen naar dit mailadres: eric.manishime@student.vives.be.

U mag een SMS-je sturen naar mijn nr : 0486 32 06 15. Ik contacteer u dan voor een verdere afspraak.

Alvast bedankt voor uw medewerking,

[Eric Manishime](#)

Student Vives

Hans Vandenbroucke

Vestigingscoördinator **Bijlag 2:**

Bijlage 2: brief voor ondersteuners met de vraag om de enquête in te vullen.

Vrij CLB Westhoek – Ieper
Bukkersstraat 38
8900 Ieper
057 21 60 48 - info.iever@vrijclbwesthoek.be

Ieper, 3/11/2022

Beste Ondersteuner,

Ik ben [Eric Manishime](#) en ben student Bachelor Orthopedagogie aan de Vives-hogeschool. Voor mijn eindwerk onderzoek ik de inclusie in ons onderwijs. Met inclusie bedoelen we dat kinderen met zorgnoden het gewone onderwijs kunnen volgen. Ik werk hiervoor samen met de vestigingscoördinator van Vrij CLB Westhoek-Ieper.

Ik onderzoek de tevredenheid van kinderen/ jongeren en hun ouders over de ondersteuning die zij krijgen in het gewoon onderwijs. Dit doe ik aan de hand van een gesprek (interview).

Daarnaast organiseer ik ook een bevraging bij de ondersteuners. Ik ben benieuwd naar jullie mening over het huidige systeem en wat er eventueel kan verbeteren.

Graag zou ik u willen vragen om onderstaande anonieme enquête in te vullen. Het duurt niet langer dan 10 minuten en ik bezorg later de resultaten terug aan jullie coördinator.

Link: <https://www.surveymonkey.com/survey/d/J9I6W9D9A1D6Q9I5Q>

Alvast bedankt voor uw medewerking,

[Eric Manishime](#)
Student Vives

Hans Vandenbroucke
Vestigingscoördinator

Bijlage 3: Feedback na infosessie

Infosessie

Zoals afgesproken hierbij dus wat feedback bij de infosessie rond je bachelorproef.

Positief:

- goede opbouw van de info: wat is het? meerwaarde? ...
- goed dat je de leerlingen vragen stelde en hen zo betrok
- je kon ook goed anticiperen op hun antwoorden, gaf hen op een authentieke manier positieve feedback.
- de kahoot wilde niet helemaal mee, toch blokkeerde je hierdoor niet, je kon makkelijk schakelen en improviseerde waardoor de leerlingen de denkoefening toch konden doen
- ook positief is dat je durft benoemen dat je zenuwen hebt --> ikzelf vind het een meerwaarde dat we ons als lesgevers eerlijk opstellen met ook kleine onvolmaaktheden (en zeggen dat je zenuwen hebt hoort hierbij, toont dat het des mensen is)

Tip:

- inhoudelijk: je vroeg of ze mensen kennen met een beperking --> hierop kwam geen respons.

Tip: je kan hierbij doorvragen: wat versta je onder een beperking? (want ze kennen wel degelijk mensen met ADHD, ASS...)

- powerpoint: bepaalde tekst stond erg klein waardoor het tot achterin het lokaal wellicht niet zo zichtbaar was (vb. de info naast de afbeelding 'wat is inclusie?')

Het was een aangenaam bezoek! De leerlingen en ikzelf hebben er zeker iets aan gehad en we zullen er zeker nog op terug kunnen blikken in de loop van het schooljaar.

Bijlage 4: e-mail naar ondersteuningscoördinatoren met de vraag of ze deze twee brieven aan hun ondersteuners wilden geven.

Beste,

Zoals u al weet ben ik bezig met een onderzoek naar de inclusie in het onderwijs. Ik heb ondertussen gewerkt aan de cijfers (kwantitatief onderzoek) en die is als het goed is klaar.

In de volgende fase zal ik nagaan hoe tevreden de ouders en de jongeren zijn met de ondersteuning die ze krijgen (kwalitatief onderzoek). Ik zou dit willen bevragen in de vorm van een face-to-face interview.

Omdat dit een delicaat onderwerp is en de respondenten moeilijk te vinden zijn, vroeg ik mij af of jullie mij hierbij kunnen helpen.

Ik weet dat jullie vanwege de privacywet mij geen namen mogen/kunnen geven. Daarom heb ik een brief gemaakt (zie bijlage brief ouders).

Zouden jullie aub deze brief willen geven aan de ouders en kinderen/jongeren die in het gewoon onderwijs zitten met ondersteuning? Ze zijn vrij om me al dan niet te contacteren. Hopelijk staan ze open voor een interview.

Mijn tweede vraag is:

In mijn kwalitatief onderzoek zou ik ook graag de tevredenheid bij de ondersteuners nagaan.

Hiervoor heb ik een vragenlijst opgesteld in de vorm van een enquête. Ik vroeg mij af of het mogelijk is om deze enquête te verspreiden bij uw ondersteuners die in contact komen met leerlingen in het gewoon onderwijs met een IAC-verslag. Op deze manier kan ik ook hun mening leren kennen voor een representatief onderzoek.

De link van de enquête vindt u terug in de brief gericht aan de ondersteuners in (zie bijlage brief ondersteuners).

Alvast bedankt voor uw moeite en tijd.

Met vriendelijk groeten

Eric Manishime

Student Vives Kortrijk

Bachelor orthopedagogie

r0793065

Bijlage 5: Voorbeeld email naar de ondersteuners coördinatoren met vraag of ze de cijfers van alle leerlingen met IAC-verslag wilden meedelen.

Beste,

Mijn naam is Eric Manishime, ik zit in mijn derde jaar (laatste semester) Orthopedagogie in Vives Kortrijk.

Om af te studeren moet ik een bachelorproef maken.

Ik heb gekozen voor het actueel thema 'Inclusie in het onderwijs bij jongeren met beperking'.

Samen met CLB Westhoek zijn wij aan het kijken hoe het zit met de inclusie in de Westhoek scholen. Om beter inzicht te kunnen krijgen op deze vraag moeten we eerst de jongeren die in het gewoon onderwijs met IAC-verslag zitten in beeld brengen.

Bij deze vroeg ik mij af of het mogelijk zou zijn om van jullie cijfers te verkrijgen van jongeren met een beperking type 7 die op een gewone school les volgen in de Westhoek (jongeren die in het gewoon onderwijs les volgen met een IAC-verslag).

Zouden jullie eventueel ook cijfers hebben van West-Vlaanderen aub?

Indien er geen cijfers aanwezig zijn van dit jaar, zou het mogelijk zijn om de cijfers van vorig jaar door te sturen? Hiermee zou ik ook al aan de slag kunnen.

Alvast bedankt!

Met vriendelijk groeten

Eric Manishime

Student Vives Kortrijk

Bachelor orthopedagogie

r0793065

PS: in de bijlage kunt u een voorbeeld van cijfers die ik al gekregen heb van andere groepen.

Uitgeschreven interviews

Bijlage 6: uitgeschreven interview K.

E: Goedemorgen ik ben Eric, ik studeer Orthopedagogie in Vives Kortrijk. Voor mijn eindwerk doe ik een onderzoek over inclusie in het onderwijs.

Ik wil jullie ten eerste bedanken dat jullie openstaan voor dit interview.

Kunnen jullie misschien beginnen met jezelf voor te stellen, en uw kind ook natuurlijk?

P: Ja, oké dus ik ben P en ik ben B. we hebben dochter K die wordt 3 jaar in januari volgend jaar.

E: dus K heeft een beperking. Zouden jullie misschien iets meer daarover kunnen vertellen?

P: Het noemt Central core disease. Maar blijkbaar is dit nog een vrij algemene term en dat typeert vooral in haar ledematen, maar ja eigenlijk over heel haar lichaam. Het is eigenlijk dat ze vrij slappe spieren heeft.

Momenteel is het ergste wat zij heeft, of hoe moet ik zeggen, het ergste dat zichtbaar is, is dat zij niet kan stappen. Als je bijvoorbeeld haar onder de armen zou opnemen, heeft zij ook niet de neiging om haar voetjes op de grond te zetten, het lijkt alsof zij dat niet begrijpt en zij heeft de krachten niet om haar voeten op de grond te zetten. Zij krijgt daarvoor nu al 3 jaar 2 keer per week knie. Voor ons, wij kijken elke dag op haar en we kunnen niet merken of zij vooruitgaat of niet maar ze (dokters) kunnen niet zeggen of zij ooit gaat stappen of niet. Normaal mensen met die beperking zouden met de tijd kunnen stappen, maar natuurlijk de meeste, maar natuurlijk als je net in de groep zit die het net mist... maar volgens de knie en de kinderarts gaat zij vooruit. Zij heeft alle stijfheid in haar romp en haar armen. Maar zij zit sinds dat de school gestart is in een rolstoel en natuurlijk gaat zij meer kracht krijgen, en we hopen dat het volgende haar benen gaat zijn die meer kracht gaat ontwikkelen, maar we zien ook dat zij vooruitgaat.

E: ik hoop mee.

E: dus zij gaat sinds september naar de kleuterschool veronderstel ik?

P: zij gaat naar school maar in de peuterklas, in peuter gewoon onderwijs zit zij.

E: Ik heb dit interview in twee delen gesplitst. Het eerste deel is voor de start en tweede deel gaat over na de start van school.

E: Welk weg hebben jullie afgelegd om uiteindelijk te mogen inschrijven in het regulier onderwijs en wat heeft jullie geholpen om de weg af te leggen, of wat belemmerde jullie?

P: ja we hebben gewoon ingeschreven, we kenden mensen daar en we zijn gewoon naar de open dag geweest en hebben haar ingeschreven.

B: we zijn ook naar de CLB geweest.

P: maar dat was erna. We zijn eerst naar school gegaan, haar ingeschreven en daarna is de CLB er pas bijgekomen. Dan gaan we naar het tweede puntje want eigenlijk de enige, ja hoe moet ik zeggen, beperking of hindernis waar we opgestoten zijn was inderdaad CLB. Die zei van “we moeten een verslag maken of een gemotiveerd verslag”.

Dus eigenlijk hebben we heel snel kunnen inschrijven. De school was heel enthousiast en toen hebben we CLB gecontacteerd en daar was het wat minder.

E: kun je daar iets over vertellen?

P: ja de vrouw van CLB, die arts. Dus K moest eerst testen gaan doen, die waren redelijk goed. Ook een vragenlijst ingevuld maar dat was zo vrij van... allez de communicatie verliep redelijk slecht met CLB. We kregen een verslag, die we moesten lezen binnen een korte tijd dat je zegt van “allez”. We hebben ook met de directrice gesproken, zij probeerde altijd ons te boycotten. Zij belde naar school, die van CLB, met de vraag “Zijn jullie zeker wat jullie gaan doen?” Om school te doen twijfelen, van: zijn jullie zeker? Jullie weten niet wat dat gaat inhouden”. Allez constant zo een stuk in het wiel willen steken om toch ons naar buitengewoon onderwijs te doen gaan.

B: Zij raadde ook ons aan om naar het buitengewoon onderwijs te gaan.

E: Dus met andere woorden: er was geen steun vanuit CLB zelf?

P en B: Nee, maar we zijn blijven zitten, de directie ook en de juffen moeten ook natuurlijk voor K zorgen, maar ze zeiden “We zijn volledige zitten” en we zijn blijven doorzitten. Ja, zeer slecht, ons niet op de hoogte brengen van vergadering... zo constant te weinig communiceren.

E: Om jullie toch te doen kiezen voor buitengewoon onderwijs?

P en B: Ja, zij raadde ons aan om naar twee scholen in het buitengewoon onderwijs te gaan kijken. We zijn naar Dominiek Savio en naar de Bevertjes in Oedelgem geweest om gewoon een keer te gaan informeren. Dat was in de loop van het schooljaar, in de loop van september. Maar ja, waar ons K in behandeling was, de kinderarts, de knies zeiden van: “K is mentaal goed en ik zou het echt proberen in normaal onderwijs.” Daarom zijn we verder gedaan.

E: Ja dat was ook mijn volgende vraag: waarom hebben jullie uiteindelijk voor het regulier onderwijs gekozen en niet voor bijvoorbeeld buitengewoon onderwijs?

P: Ja, omdat de kinesist, de artsen in ziekenhuis zeiden dat “ja K, kan echt en ik zou het echt niet doen in het buitengewoon onderwijs”. Ja ik moet wel zeggen dat de arts die een stuk in het wiel stak nu is veranderd van leeftijd en we hebben nu een andere arts en die blijkt vlotter te gaan.

B: Ook het enthousiasme van school zelf heeft ook ons gemotiveerd om te kiezen voor regulier onderwijs. De school zelf zei: “Ja, we gaan het hier proberen, we houden een open communicatie als er iets van jullie kant of onze kant is gaan we dat direct zeggen”. Ja, we hebben denk ik ingeschreven in april en we hebben dan een paar vergaderingen. We hebben ook thuisbegeleiding van Het Spoor, die valt onder Dominiek Savio. De twee begeleidsters zeiden: “Ja we gaan het proberen, we gaan ze hierbij ondersteunen”. De twee begeleidsters zijn één kinesiste en één pedagoog. Maar die kinesiste geeft wel geen knie aan K, want we hebben een eigen kinesist. Maar zij helpt ons wel bijvoorbeeld als we een rolstoel moeten gaan kiezen. Zij biedt meer hulp bij hulpmiddelen.

E: Vind je dat de school alles doet om je kind te begeleiden zodat hij/zij beter mee kan draaien met andere kinderen/jongeren?

P: Ja, maar... het ligt misschien ook deels aan ons, we waren overeengekomen van: “Kijk we gaan eerst zorgen dat zij gestart is, dat de ondersteuning in orde is, dat de papieren in orde zijn en dat zij mee kan draaien”. Maar wat nu momenteel nog niet is, zijn de aanpassingen voor de rolstoel, zoals drempels en dat blijft heel lange aanslepen. Ze is vorige week ook gevallen. Zij was met haar rolstoel afgereden en op haar gezicht gevallen. Het was onderling besproken om eerst te kijken voor begeleiding en ondersteuning wat ervoor zorgt dat de aanpassing van de drempels op de lange baan geschoven wordt.

Onze kinesist komt ook één keer naar de school om knie te geven, dan moeten we geen 2 dagen een uur onderweg zijn om naar de kinesist te gaan. Daarom heeft de school gezegd van: “De kinesiste mag ook hier komen”. Dus ze staan voor alles open eigenlijk.

E: dus om samen te vatten: de school doet veel, maar de praktische dingen missen een beetje?

P: Maar ja, ik zeg de drempels. Maar het wordt bekeken, ze hebben opgemeten wat er helemaal moet gebeuren. Maar het is het enige wat is blijven liggen. Maar we zijn heel content. Allez dat is heel zeker!

E: Nu over de ondersteuner: Ben je in het algemeen tevreden over de samenwerking met de ondersteuners?

P: We hebben 2 ondersteuners, één van Gio. Het komt vanuit welzijn en het is 30 uur per kalenderjaar om de inclusie te bevorderen. Het is eigenlijk, nu dat K nieuw is of bij de overgang, daar wordt ons kinesiste van het Spoor ook ingezet, ook omdat K de persoon al kent.

En dan hebben we de ondersteuning die vanuit buitengewoon onderwijs type 4 komt en dat is 2x 100 minuten per week. Dat is op woensdag en vrijdag voormiddag en daar zijn we heel tevreden over. Natuurlijk zijn de 100 minuten heel belangrijk en daar zijn we heel tevreden over.

B: We krijgen wekelijks verslag met foto's wat er in de 100 minuten gedaan is.

P: Deze ondersteuner heeft het verslag opgevraagd van de CLB om te zien wat de punten zijn, zodat zij daar ondersteuning kan bieden. Dat is op zich heel goed dat zij ondersteuning kan bieden.

E: Dus in het algemeen tevreden?

P en B: Ja, heel tevreden.

E: Welke positieve/ negatieve elementen ervaar je in het gewoon onderwijs? We gaan beginnen misschien eerst met positieve, bijvoorbeeld: vind je dat K haar welbevinden positief veranderd is door onderwijs of juist niet?

B: Zij gaat graag naar school. De eerste week was iets minder, wat logisch is voor kleine kindjes. Maar nu gaat zij graag naar school, ook als zij daar toekomen staan de kindjes klaar om te helpen, om haar te helpen met de rolstoel.

In het begin was het misschien iets te, de kindjes waren enthousiast maar K zelf vond dit niet leuk.

E: Blijven de kindjes hulp geven? Is het niet dat ze in het begin verwonderd waren en met de rolstoel wilden rijden, maar dat naarmate ze haar beter leren kennen, afhaken?

B: Nee momenteel helpen ze nog altijd.

E: En negatieve elementen?

B: Buiten het accident niks. We hebben niks.

E: Dat is echt goed dat er geen negatief element zijn.

E: Voelt jullie kind zich goed op school?

B: Ja, dat zien we omdat zij echt graag naar school gaat. Bijvoorbeeld als we haar wakker maken en zeggen "Ga je naar de klas?" is ze direct van: "Jaja". Zij neemt ook veel liedjes die ze leert naar huis en ze vertelt veel wat zij gedaan heeft.

E: Worden jullie betrokken bij de begeleiding van jullie kind, bijvoorbeeld welke ondersteuning zij krijgt?

B: Ja, soms wordt ook een spel namiddag georganiseerd en dan ga ik meespelen met de kindjes en dan zien we hoe iedereen omgaat met K. Dat is echt mooi.

E: Dus ze betrekken jullie bij haar begeleiding? Het is niet van: “We doen ons ding en jullie ook jullie ding”. Met andere woorden: de begeleiding is transparant?

B: Ja, zelf als er uitstap is mogen we altijd mee. Maar de andere ouders mogen ook altijd mee, maar bij ons benadrukken ze extra van: jullie mogen altijd mee. En moesten we input hebben mogen we dat ook inbrengen. Er is een zeer open communicatie.

E: Er zijn voldoende middelen vanuit de overheid om kinderen/jongeren te begeleiden?

B: Dat weten we niet zo goed. Maar wat we nu krijgen is de zorgtoeslag. Maar het heeft heel lang geduurd omdat er zoveel wachtlijsten zijn. Waarschijnlijk zit de overheid wel ergens tussen, maar dat weten we zelf niet.

E: Als laatste vraag: is er iets dat je wilt mededelen?

B: ja, Als je kind het mentaal kan en zelf zie je ook dat het haalbaar is, moet je zeker de gewone school proberen en je niet laten overtuigen door CLB voor buitengewoon onderwijs. Ik zeg ook natuurlijk niet dat CLB overal zo is. Het zou jammer zijn moesten we het niet geprobeerd hebben. We hebben het geprobeerd en we zijn blij dat we het gedaan hebben. Het lukt en we denken dat we zeker proberen tot zeker de 3e kleuterklas, en tot alles goed gaat. Maar we weten niet natuurlijk of zij genoeg kracht gaat hebben om te schrijven, maar we denken dat zij zeker tot 3de kleuter gaat kunnen.

E: Maar zelfs als zij niet kan schrijven, maar nog mentaal goed is, kun je zorgondersteuning vragen die ook helpt om te schrijven in de klas.

B: K is zeker mentaal oké, want toen we het buitengewoon onderwijs gingen bezoeken zagen we in type 4 kinderen die mentaal slechter waren en we dachten “K hoort niet thuis in deze groep”. Dat was ook de bevestiging van:

“We hebben goed gedaan om het te proberen in gewoon onderwijs”.

E: Dank u wel, en als laatst wil ik jullie bedanken.

B en P: Graag gedaan.

Bijlage 7: interview met X, een meisje van 19 jaar die slechtziend en slechthorend is.

E: Hallo, ik ben Eric, ik studeer Orthopedagogie in Vives Kortrijk. Voor mijn eindwerk doe ik een onderzoek over inclusie in het onderwijs.

Ik wil je allereerst bedanken voor dit interview.

Kun je misschien eerst beginnen met jezelf voor te stellen?

X: Ja, ik ben X en ik ben 19 jaar. Ik heb op de middelbare in Spes Nostra in Kuurne gezeten en ik heb daar economie moderne talen gestudeerd en dan ben ik naar het hoger gegaan. Nu zit ik in het Howest in Kortrijk en studeer ik sociaal werk. In het tweede jaar. Nu moet je een keuze traject kiezen. Ik heb andere vakken nu dan anderen, maar het is niet bindend dus ik krijg altijd het diploma van sociaal werk.

E: Aahh oké, dus het is met een verslag van CLB zeker?

X: Jaa, het is een paar vakken dat ik anders heb. Ik doe welzijn en gezondheid, dat is meer gefocust op sociaal werk binnen de zorg zoals OCMW, CLW, zo'n dingen.

E: En welke beperking heb je?

X: Ik heb het syndroom van.... Dat is een combinatie van slechthorend en slechtziend en ja, ik heb gehoorapparaten in beide oren en dat maakt het moeilijk om in de les te volgen wat de docent zegt. Daardoor heb ik normaal gezien een microfoontje, dus dat lukt wel beter. Ik ben ook slechtziend, dus ik wandel rond met een witte stok. Dat is omdat mijn gezichtsveld opzij heel slecht is. Dus opzij zie ik niks, maar ik kan wel heel diep voor mij zien.

E: Ik heb dit interview in twee delen gesplitst. Het eerste deel is voor de start van het middelbare en het tweede deel gaat over jouw schoolcarrière.

E: Welk weg heb je afgelegd om uiteindelijk te mogen inschrijven in het regulier onderwijs. Met weg bedoel ik: hoe ben je ben daar terecht gekomen, welke documenten moest je mee hebben, enzovoorts, en wat heeft jullie geholpen om deze weg af te leggen, of wat belemmerde jullie?

X: Ja, mijn slechte zicht hebben ze ontdekt in het vijfde leerjaar, dus dat is redelijk laat, maar ik kon altijd goed mee in de les. Dus alles wat in het lager gegeven werd ik kon heel goed aan. Hiervoor hebben ze mij aangeraden om naar ASO te gaan en dat heb ik ook gedaan omdat mij dat aangeraden werd en het lukte mij wel in de les. Dus voor mij was het niet nodig om buitengewoon onderwijs te doen. We zijn naar Spes Nostra in Kuurne gegaan omdat dat ook dicht bij mij thuis was, dus dat was gemakkelijk.

Daar hebben we een gesprek gehad met de zorg coördinator gehad om te zeggen van: "Ik heb een beperking maar we weten niet zo goed, gaat het lukken voor jullie?" En die zei: "Jaja we gaan ons best doen om dat te doen lukken."

Toen hebben we alle papieren in orde gebracht, maar ik weet eigenlijk niet meer zo goed wat alles was. Ik heb mij denk ik moeten inschrijven, maar ik moest denk ik een bewijs leveren van doctoren van wat ik heb.

E: Dus je hoefde niet altijd naar CLB te gaan voor testen?

X: Nee, een bewijs van de dokter was voldoende.

E: De tweede vraag was: wat heeft je daar geholpen en belemmerd? Als ik het goed begrijp heb je geen belemmering ondervonden, en wat heeft je geholpen, de begeleiding van de zorg coördinator?

X: Ja, dus ik ben het oudste kind thuis. Het oudste kind van 3, dus er was niemand voor mij naar het middelbare gegaan, dus we wisten niet goed hoe alles precies zat. Dus de zorgcoördinator heeft ons daarin super goed geholpen.

E: maar zijn er dingen waarvan je zegt dat beter kon?

X: ja, in het middelbare was echt van ja, we wisten niet zo goed of ze het zouden zien zitten om mij op te nemen op die school, omdat dit misschien een beetje eng was, omdat ze er niks van wisten en ja, dus we waren een beetje bang. Maar die zorg coördinator heeft ons met open armen ontvangen, in het begin heeft hij geluisterd wat mijn beperking was, voordat hij begon met dingen voor te stellen omtrent aanpassingen. Toen we zeiden van: "Ik ben slechtiend en slechthorend, maar het lukt mij wel op school". Zei hij "Jaja, kijk dat is geen probleem en we gaan alles doen wat nodig is voor jou van aanpassing en jij moet dit altijd aangeven". Dus hij was erg positief en heeft mij met open armen ontvangen, ondanks mijn beperking. En dat vond ik wel mooi. Dat blijft mij altijd bij, omdat ik niet had verwacht dat het zo gemakkelijk zou gaan. Ik had niet verwacht dat ze zo direct enthousiast gingen zijn.

E: Dat is wel mooi! En Hoewest hoe heb je het daar ervaren?

X: Het middelbare kan ik heel positief over zijn, ik ben daar goed ontvangen, ik kan daar alleen maar positief over zijn. Ik kreeg het gevoel van oké ze doen er niet super moeilijk over, ze vinden dit ook normaal.

In Howest voor dat ik mij inschreef, zijn we in juni naar daar gegaan en we hebben gezegd van: "Ik zou graag sociaal werk volgen, maar ik heb een beperking dus ik zou graag een gesprek hebben met een studietoestel. Dat is een beetje de leerlingenbegeleider. Er zat ook nog iemand van de studierichting Sociaal Werk bij en nog een docent. Twee docenten en dan de studietoestel en dan ik. We hebben een gesprek gehad van: 'Kijk dit is mijn beperking'. Het is niet dat ze niet enthousiast waren. Ze waren vriendelijk en ze bleven open. Het was wel wat meer van 'oei'. Ik voelde wel aan dat ze wat twijfelachtig waren en dat ze precies dachten van: "Wat gaat er dan wel lukken?". Ik kan wel veel en ik kan het wel aangeven als er iets niet lukt en ik zou dat ook op tijd doen. Maar ik denk dat zij mij wel een beetje onderschat hebben in het begin.

Ze dachten dat ik minder ging kunnen dan dat ik eigenlijk kan, maar dat is wel snel bijgedraaid. Toen ben ik gestart en toen hebben ze ook een uitleg gegeven voor de klas over mijn beperking en de docenten waren ook gerustgesteld toen ik mijn uitleg gedaan had voor heel de klas. En de docenten zijn nu ook super vriendelijk en open-minded. Ik ervaar geen problemen met de docenten, maar met de studietoelichting is meer van het principe 'Doe het maar zelf en trek maar je plan, je moet dat leren'.

Ik heb nu papieren moeten aanvragen voor pedagogische begeleiding. En mensen met een beperking kunnen dat aanvragen bij het VAPH en dan krijgen zij een budget om een soort hulp in te kopen. Bijvoorbeeld als je niet goed mee kunt in de les, dan kan je iemand betalen per uur, bijvoorbeeld om eens de les met je na te lopen en ervoor te zorgen dat je alles snapt en goed meekan. En ik wilde dat dus aanvragen en ik wist niet goed waar ik daarmee naartoe moest, dus ik heb dat gevraagd aan de studietoelichting en die zei dat ze daar voor ging kijken. En dat duurde super lang voordat ik daar iets van terug hoorde. Hij nam toen contact op en zei dat hij dat had opgezocht en zei "Ik zal dat aan jou overlaten". En ik weet het ook niet.

E: En jouw ondersteuner, weet zij dat?

X: Ja, zij is daarvoor gaan kijken, maar zij zei dat dit iets is waar school normaal gezien voor kijkt. Het is een heel gedoe. Het is misschien wel erger aan het hoger onderwijs. Dat ze zeggen: "Je bent nu groot genoeg om dat te kunnen, doe het maar zelf". Maar ik weet daar ook niks van, dus ik had daarvoor graag wat meer begeleiding gekregen.

E: Dus als ik even samenvat: In het middelbaar heb je veel steun gekregen van de leerlingenbegeleider en in het hoger onderwijs zijn ze wel betrokken, maar eerder op de achtergrond?

X: Ja, ze stonden in het hoger wel heel open om mij te ontvangen met mijn beperking, maar het papierwerk eromheen moest ik vooral zelf doen.

E: Oké dank u wel. De volgende vraag gaat eerder over het middelbaar onderwijs. Wat heeft ervoor gezorgd dat jij voor het gewoon onderwijs hebt gekozen en niet voor het buitengewoon onderwijs?

X: Ik heb daar eigenlijk niet zoveel bij stilgestaan. Vroeger kon ik goed mee in school en ik was een goede leerling, ik studeerde en had goede punten dus ik heb er nooit over nagedacht om naar het buitengewoon onderwijs te gaan. Ik ging er gewoon van uit dat ik naar het gewoon onderwijs zou gaan.

E: Vind je dat de school zelf veel gedaan heeft om jou de nodige begeleiding te geven zodat je kan meedraaien met iedereen?

E: Ja, in het middelbaar zeker weten. Op het moment dat ik me heb ingeschreven hebben we onmiddellijk een afspraak gemaakt naar de vakantie toe, toen ik naar het eerste van de middelbare moest. Toen hebben we samengezeten en gezegd van, 'Kijk wat is er nu moeilijk voor jou'. Dan zei ik bijvoorbeeld dat ik niet goed zie in het donker. Ik mocht kiezen welk klaslokaal voor mij het best gelegen was qua afstand. Het waren redelijk donkere gangen, dus ik mocht het klaslokaal kiezen dat het dichtstbij was. Ze hebben toen in dat stukje gang de lichten vervangen zodat ik beter kon zien. Ik mocht ook altijd vooraan zitten in de klas zodat ik het bord goed kon zien. Ik heb ook een microfoon dat verbonden is met mijn gehoorapparaat, zodat ik de leerkrachten goed kan horen. De leerkrachten deden daar niet moeilijk over. Kleurverschil is wel soms moeilijk. Bijvoorbeeld geel op wit. Gele letters op een witte achtergrond is heel moeilijk leesbaar.

Wanneer nodig, hebben ze dat aangepast naar beter zichtbare letters. Dus alles wat ik zei was geen probleem. Ik kan ook niet goed balsporten doen, omdat ik de bal niet goed zie. Als ik dit vertelde aan de leerkrachten hoefde ik ook niet mee te doen. Ze zijn onmiddellijk in actie gekomen.

E: En in het hoger?

X: Ik weet niet of je een beeld hebt van de Howest, maar dat is dus een nieuw gebouw en het is daar heel fel belicht. Het zijn nieuwe lampen en een nieuwe vloer. Daarom is het gemakkelijk om daar mijn weg te vinden. Het is ook handig om met mijn stok te lopen. Ideaal. In het gebouw hoefden er niet veel aanpassingen te komen, maar dat hebben we in het begin wel besproken over later naar stage toe, hoe dat zal zitten en of dat zal lukken. Ik zei dat ik nog nooit een stage gedaan heb, ik weet het niet zo goed. Ze zeiden dat ze wel zullen zien als het zover is. Nu heb ik stage en daarvoor heb ik nog eens samengezeten met de docent en de leerlingenbegeleider om te bespreken wat er nodig was voor mij om goed op stage te kunnen gaan. We mochten niet vrij kiezen naar welke organisatie. Ze zeiden sowieso dat ze mij mijn eerste keuze zouden geven en we kijken goed op voorhand naar het openbaar vervoer en zo. Er zat iets bij met een stage rond media, wat heel veel op zicht en gehoor gericht is en dat was niet haalbaar. Ze hebben toen rekening gehouden met mijn keuze. We hebben ook samen contact gelegd met de organisatie. Mijn docent en ik en de ondersteunster, om af te spreken en om eens uitleg te gaan geven aan de organisatie en te vertellen dat ik slechtziend en slechthorend ben. Daarin hebben ze mij wel goed begeleid. Het zijn natuurlijke andere dingen die ik nodig heb dan in het middelbaar. We hebben geen sportlessen meer in het hoger.

E: En de les zelf, houden ze daar ook rekening met jou?

X: Het werkt natuurlijk niet met vaste plaatsen in het hoger, je komt binnen en je gaat ergens zitten, maar ik heb altijd plaats op de voorste rijen waar ik het bord goed kan zien. Ze sluiten ook altijd de microfoon aan. Als er iets niet duidelijk is op de PowerPoint, mag ik het ook altijd vragen.

E: Dus het is wel oké op dat vlak. Nu over de ondersteuners, ben jij in het algemeen tevreden met de ondersteuners?

X: Ik ben daar wel tevreden over. Ik denk dat ik dat nu vijf jaar heb. Wat wel al lang is. Ik ben daar heel tevreden over. Aan haar kan ik dingen vragen waarvan ik niet goed weet waar ik het anders kan vragen. Bijvoorbeeld op mijn laptop. Hoe kan ik ervoor zorgen dat mijn muis groter staat zodat ik dat kan zien. Of sneltoetsen om makkelijk van het ene naar het andere te gaan.

E: Dus daar bent u in het algemeen tevreden ook tevreden over?

X: Ja

E: In het middelbaar, welke positieve ervaringen heb je daaruit gehaald (vb. met andere kinderen)

X: Toen ik naar het eerste middelbaar ging, gingen er een paar vriendinnen mee uit het lager. Dus ik kende wel een paar mensen en later in het middelbaar zijn die dan veranderd van klas en toen heb ik nieuwe vrienden gemaakt.

E: Dus de jongeren stonden er open voor?

X: Ik zat in economie en dat is misschien een beetje stereotyperend, maar die zijn niet zo gefocust op andere mensen. Iemand die bezig is met economie, het is geen sociale richting. Dat is ook niet echt hun doel om te leren rekening te houden met de medemens. Ik had niet echt het gevoel dat er mensen daarvoor open stonden om mij te leren kennen. Wel sommige en daarmee ben ik dan ook bevriend geraakt.

E: En negatieve dingen op vlak van werk?

X: Ja, toch een beetje maar dan op het vlak van leerlingen. In het eerste middelbaar was er iemand die mij passeerde en die wist dat ik slechthorend was en zij 'wablief wablief'? Maar de leerlingenbegeleiding heeft daar dan op gesproken. Het was eigenlijk vooral in het eerste en tweede middelbaar. Het was geen leuk moment, maar ik zit er niet te veel mee in.

E: En voelde jij je in het algemeen goed op school in het middelbaar?

X: Ja en nee. Ik had een paar vriendinnen en daarmee kwam ik super goed overeen en daar voelde ik mij echt goed, en de leerlingenbegeleiding was goed. De school was super goed, maar de richting lag mij niet. Ik moest in het derde jaar kiezen tussen economie of wetenschappen. Dit waren de enige twee richtingen die werden aangeboden en het lag me allebei niet, maar economie wel iets meer. In het vijfde jaar moest je dan kiezen tussen economie-talen, economie wetenschappen of economie-wiskunde. En ik heb dan moderne talen gekozen, omdat ik geen wiskunde kan en geen wetenschappen. Dus ik heb dan voor talen gekozen en de economie en wiskunde vond ik echt niet leuk, maar mijn taalvakken vond ik wel heel leuk en dat interesseerde mij wel, maar ik denk moest ik echt iets gekozen hebben wat mij echt interesseerde, zou ik mij toch beter gevoeld hebben. Bijvoorbeeld humane wetenschappen.

E: Wat maakte dat je niet kon veranderen naar humane wetenschappen of stw?

X: Ik zag het niet zitten om van school te veranderen. Dan moest ik een nieuwe vriendengroep maken. Ik amuseerde me wel en economie viel mee, maar de laatste twee jaren was het toch niet gemakkelijk. Nu zit ik in een sociale richting en dat interesseert me wel. En daardoor let ik ook heel goed op.

E: Toen je het moeilijk had met leerstof, kon je wel terecht bij andere vrienden?

X: Ja, ik kon wel om hulp vragen, maar die wisten het ook niet altijd. Maar ik durfde het niet altijd te vragen aan de leerkrachten. Ik ben redelijk verlegen en snap het niet genoeg om concrete vragen te kunnen stellen.

E: Worden de ouders voldoende betrokken bij jouw ondersteuning?

X: Ik weet nog in het middelbaar dat mijn ondersteuner af en toe eens belde met mijn mama om ze te vertellen waar we mee bezig waren tijdens de ondersteuning. Maar nu ik 18 jaar ben geworden, heb ik niet meer de indruk dat dit wordt meegedeeld aan mijn ouders en ik denk dat dit ligt aan het feit dat ik 18 jaar ben geworden.

E: In het middelbaar was er dus wel overleg tussen ondersteuners, ouders en school?

X: Ja, bijvoorbeeld na mijn examens. Eens in januari en d in juni, zaten mijn mama, mijn leerlingenbegeleider en ik samen om te evalueren hoe het gegaan is. Dit waren momenten om eens contact te leggen met alle partijen en om te evalueren hoe de ondersteuning ging.

E: Nu totaal iets anders. Vanuit de overheid, is er ondersteuning genoeg om jou beter te kunnen ondersteunen? Zijn er middelen genoeg?

X: Ook op vlak van tegemoetkomingen en zo?

E: Ja

X: Ik vind ja en nee. Ik weet dat er bepaalde dingen bestaan, zoals verhoogde kinderbijslag, verhoogde tegemoetkoming. Ik heb nu inkomen vervangende- en integratie tegemoetkoming. Dat zijn allemaal verschillende dingen, maar de weg er naar toe.... Zonder mijn ondersteuner had ik dat nooit gevonden. Er zijn soms wachtlijsten van 5, 10 of 15 jaar. Dit vind ik echt niet normaal. Ik weet dat dit komt omdat de sociale zekerheid het steeds moeilijker krijgt om dit allemaal te kunnen vragen, maar dat is heel frustrerend. Want je hebt er recht op en je krijgt het dan zo lang niet. Ik kan mij daar super hard in opjagen. Ik denk dus dat er wel genoeg dingen bestaan, maar de wachtlijsten en de wirwar van informatie. Het is moeilijk om je weg te vinden daarin. Zonder mijn ondersteuner zou dat nooit gelukt zijn.

E: Nu komen we aan de laatste vraag. Zijn er dingen die je graag nog zou willen meedelen?

X: Ik denk het wel. Ik heb ook vrienden die ook slechtziend zijn, maar ik merk dat het bij mij wel vlotjes loopt. Als ik mezelf vergelijk met hen, is mijn schoolbaan misschien iets vlotter dan bij hen. Ik dat ik het voordeel heb dat ik wel meekan in het gewoon onderwijs. Ik kan gewoon studeren. Ik kan niet zeggen dat het voor mij gemakkelijk was. Ik kan niet zeggen dat ik slimmer was, maar ik kan wel studeren, waardoor ik goede punten kan halen en dat maakt het voor mij iets gemakkelijker om toch in het gewoon onderwijs mijn weg te vinden.

E: Maar voelde je je anders of voelde je je als X, zoals iedere jongere op die leeftijd zich zou voelen?

X: Ik denk dat ik me anders voel in de zin van, ik moet meer hulp vragen, ik heb meer aanpassing nodig. Dus ik voelde mij een beetje ambetant dat ik hulp en aanpassing moest vragen. Maar aan de andere kant dacht ik van "Ik heb ook evenveel recht als een ander voor ondersteuning in mijn schoolcarrière". Voor mij op een andere manier dat ze ondersteuning moeten bieden, maar het komt erop neer dat ik ook evenveel recht heb op onderwijs. Dus dat ik mij daarom niet anders zou moeten voelen.

E: Natuurlijk, dat is ook niet nodig.

X: Ja. Maar over het algemeen kan ik zeggen dat ik een positieve ervaring heb gehad in het onderwijs. Maar ik denk dat ik van geluk mag spreken dat het voor mij nog vlotjes is gegaan, dat ik op de juiste school zat in het middelbare en dat daar een goede ondersteuning was. Want als ik om mij heen verhalen hoor, is dat zeker niet het geval bij iedereen.

E: Het rest mij om je te bedanken voor dit uitgebreide interview.

X: Ik hoop dat ik je kon helpen, en als er nog iets van vragen zijn, mag je dat gerust nog laten weten.

E: Zeker, ik wens je nog een fijne avond.

Bijlage 8: interview met Y.

E: Dus, goedemiddag, mijn naam is Eric. Ik studeer Orthopedagogie in Vives Kortrijk. Voor mijn eindwerk ben bezig met een onderzoek, namelijk hoe de inclusie in het onderwijs zit. Ik bedoel: ik wil nagaan hoe de jongeren met een beperking die in het gewoon onderwijs zitten, zich voelen. Eerst en vooral dank u wel dat u mij hierbij wilt helpen.

T: Geen probleem.

E. Misschien kunnen we beginnen met uzelf te voorstellen en uw kind.

T: Ik ben T, ik ben getrouwd met Y en onze dochter is F. Zij is nu 4 jaar geworden in juli en zij gaat naar de gewone school.

E: Welke beperking heeft zij?

T: Zij heeft het syndroom Aicardi goutieres. Het is zeldzaam, ze kennen maar een paar gevallen over de hele wereld.

E: Hoe uit haar beperking zich?

T: Dus zij heeft een kalkdeeltje in haar hersenen en enorme spanningen in haar spieren. Dus zij kan haar benen niet goed bewegen en haar armen kan zij bewegen, maar niet fijn motorisch. Het is grof.

E: Ik heb het interview in twee delen gedeeld. Dus een deel voor dat zij start met school en daarna gaat het over het moment dat zij al gestart is.

E: Welke weg hebben jullie afgelegd om uiteindelijk te kunnen inschrijven in het onderwijs?

Met weg bedoel ik: welke papieren, opmaak van verslagen, enzovoorts.

T: We worden begeleid door verschillende organisaties. We worden begeleid door t 'Spoor, COWS en RSP in Gent. Maar hier in Merkem zijn we gewoon rechtstreeks naar school geweest en hebben het hen uitgelegd. Zo hebben ze contact gelegd met CLB en zo is CLB bij Dominiek Savio gekomen en toen is het begonnen met de begeleiding.

E: Dus, om in te schrijven zijn jullie alleen naar daar gegaan en ingeschreven?

T: ja, we zijn gewoon naar daar gegaan en hebben de situatie uitgelegd en gevraagd of ze open stonden. Ze hebben contact opgenomen met CLB en ze hebben alles geregeld.

E: In dit proces, wat vond je positief, dus de hulpmiddelen en wat vond je minder, dus de belemmering?

T: Het was goed dat we begeleid werden. Dus bij Dominiek Savio hebben ze alles geregeld, qua papieren enzovoorts, qua begeleiding zodanig dat we zelf minder hoefden te doen. Anders was het wel ingewikkeld denk ik.

E: zijn er dingen die beter konden?

T: We zijn over het algemeen tevreden. Van Dominiek Savio was het altijd mooi uitgelegd, ook omdat alles via school gegaan is, dus we hebben ook een ondersteunster die op school een paar keer per week gaat helpen. Maar het is vlotjes gegaan.

E: Oké. Nu gaan we naar de tweede deel.

E: Waarom hebben jullie uiteindelijk gekozen voor gewoon onderwijs en niet voor buitengewoon onderwijs?

T: Omdat we alle kansen wilden geven. Dus we wilden haar niet direct in buitengewoon onderwijs duwen. We willen dat zij een zo normaal mogelijk opvoeding heeft. Een normaal leven, dus hebben we besproken van: zolang het gaat voor school, zolang zij dit zelf aankan en leuk vindt en zolang het voor de school en klasgenootjes geen belemmering is, willen we haar de kans geven om verder te groeien in het gewoon onderwijs.

E: Oké, en vind je dat de school alles doet om jouw kind te begeleiden zodat zij mee kan draaien met anderen?

T: Ja, van de school uit wordt zij heel goed opgevolgd.

E: Is zij de enige die daar zit met een beperking of zijn er ook anderen kinderen met beperking?

T: Nee, zij is het enige kindje met beperkingen.

E: En welke concrete dingen doet de school om uw kind te begeleiden?

T: Elke twee maanden ongeveer zitten we samen. Dus met de directrice, de zorgcoördinator, de leerkrachten van Y en de buitenschoolse opvang en meestal is het mijn vrouw die daar naartoe gaat. Dan 2 keer per jaar ook een overleg met hen, maar dan met logopedisten, kinesisten allemaal erbij.

De school is nu met een verbouwing bezig en ze laten sowieso een aangepast toilet installeren, kleine dingen zoals aangepaste leuning komen er ook aan. Er is ook aangepast potlood. Ja de school doet echt zijn best voor een betere begeleiding.

E: Oké, en de samenwerking met ondersteuners, bijvoorbeeld Dominiek Savio, maar ook alle anderen, hoe tevreden bent u daarover?

T: Ja, daar zijn we wel tevreden over. We krijgen alle begeleiding die we willen krijgen. Onze dochter volgt ook Knie, dat is ook een ondersteunster die ook in Dominiek Savio zit.

Zij is een heel goede kinesiste die dicht bij ons staat en zo worden we goed opgevolgd. Ook van Spoor hebben we een ergotherapeut en kinesiste, die we ieder moment kunnen contacteren van: “Kijk, kom eens naar ons thuis, dit is het probleem”. En dan komen ze helpen.

E: En de kinesisten zijn allemaal voor lichamelijk contact?

T: Het is om oefeningen te doen. Zij moet 3 keer in de week naar de kinesist voor bobath-therapie.

E: Dus, als ik het mag samenvatten. De samenwerking met ondersteuners verloopt goed?

T: Ja, persoonlijk hebben we hier geen negatieve ervaring mee.

E: Welke positieve ervaring ervaart uw dochter in het gewoon onderwijs en hoe merk je dat op?

T: Ja, we wonen in een klein dorp. Daarom gaat zij naar de plaatselijke school. Dus als hier iets te doen is in het weekend, kent ze iedereen hier. Zij is heel sociaal, dus ze is er ook altijd graag bij.

Op school, de oudere kindjes bekommeren zich ook om haar. Ze willen een beetje voor haar zorgen. Ook als we hierbuiten komen, komt iemand spelen of zij gaat naar iemand anders om te spelen. En heel het dorp kent de situatie ook, omdat het hier heel klein is en iedereen houdt er rekening mee.

E: En je denkt, moest zij in buitengewoon onderwijs zitten, dan zou zij minder vriendjes hebben uit dezelfde regio?

T: Ja, zij zou sowieso minder vriendjes hebben om te spelen. Haar school is hier 100 meter vandaan. Anders moest zij de bus nemen naar Dominiek Savio. We hebben ook geïnformeerd bij Dominiek Savio.

E: En wat vonden jullie daarvan?

T: Awel, het is ook een interessante werking. Ze hebben het helemaal uitgelegd, met alle tussenklasjes. Moest dat de enige oplossing zijn, dan zullen we dat zeker doen, maar zolang het gaat blijft zij in het gewoon onderwijs. Voor ons is het ook gemakkelijker en voor haar is het ook gemakkelijker.

E: Natuurlijk, het is ook dichtbij thuis. En ik ga nog keer samenvatten voor deze vraag.

Dus, een positieve ervaring in het onderwijs is vriendjes maken, het is niet ver van thuis, hier kent iedereen elkaar, waardoor zij sneller met vriendjes gaat spelen en de begeleiding die zij krijgt van de school is goed. Is dat goed samengevat?

T: Ja, maar zij krijgt ook een speciaal traject. Dus zij krijgt een andere eindterm als de andere kindjes. En zij zit bij kindjes die 1 jaar jonger zijn. Omdat zij halverwege is ingestapt is de helft peuter bij haar leeftijd, maar zij had het een beetje moeilijk en heeft het jaar opnieuw gedaan. Nu is ze meegegaan met de kindjes van 1 jaar jonger naar 1ste kleuter. En daar zit ze wel op haar plaats.

E: Dus, als ik het goed begrijp gaat jouw kind graag naar school.

T: Ja, zij gaat graag.

E: Hoe merk je dat zij graag gaat?

T: Ja, zij huult nooit, zij is altijd blij als zij gaat en als we zeggen van “Je gaat naar school”, is ze enthousiast en altijd leuk en opgewekt. Zelfs als het vakantie is vraagt zij naar de school.

E: Dat is wel mooi. En worden jullie betrokken bij de begeleiding van jullie dochter?

T: Ja.

E: Dus, school en de ondersteuners betrekken jullie bij de begeleiding. Het is niet dat ze iets doen en dan weken later komen jullie dit te weten. Met andere woorden: er is een open communicatie?

T: Ja, voor school hebben we heen en weer schriftjes en voor ondersteuning van Dominiek Savio hebben we een extra schriftje waar zij ook haar bevindingen in zet. Dus er is wel communicatie, we bellen ook en we zitten ook elke maand samen om te bespreken wat er moet worden gedaan, door wie enzovoorts.

E: En heb je het gevoel dat jullie wensen ook serieus genomen worden?

T: Ja, we hebben eigenlijk een heel positieve ervaring tot nu toe.

E: En vanuit de overheid, zijn er voldoende middelen om je kind beter begeleiding te kunnen geven?

T: Over het algemeen kunnen we niet klagen. Sommige dingen zijn niet helemaal goed geregeld.

E: Kunt u daar iets meer over zeggen?

T: Ja natuurlijk. Bijvoorbeeld, om de 3 jaar hebben we recht op een nieuwe rolstoel en ik vind dat aan deze leeftijd een beetje lang. De rest gaat hé, zoals een aangepaste school. Hier hebben we recht op een nieuwe om de 2 jaar, dat is allemaal perfect, maar 3 jaar voor een rolstoel vind ik te lang, want op die leeftijd krijg je snel douw, enzovoorts.

Het groeipakket: de verhoogde kinderbijslag, dat is ook een grapje.

E: Oei, bent u daar niet content over?

T: Ach ja content, alles wat je krijgt is welkom hé. Maar het is vastgesteld dat we recht hebben, we hebben de hele papierwinkel doorstaan. Na anderhalf jaar hebben we goedkeuring gekregen voor 3 jaar, maar je bent dan al anderhalf jaar verder. Dus binnen anderhalf jaar moeten we terug. Dus nu in juni hebben we nog eens de hele papierwinkel gedaan, in de hoop er volgend jaar misschien iets van te horen.

E: Het is een lange wachttijd eigenlijk?

T: Ja, ja.

E: Dus als ik deze vraag mag samenvatten: bij de overheid is het lang wachten, er zit veel papierwerk in om uiteindelijk iets te krijgen, wat ook niet wauw is.

T: Awel ja, dat volgt bepaald gradaties. Daar ga ik mij niet over uitspreken, want ik ken daar te weinig van. Persoonlijk vind ik dat ze niet loyaal zijn geweest. Volgens mij konden we meer punten krijgen, maar ze hebben niet met alles rekening gehouden. Maar daar ga ik mij niet over uitspreken, hier heb ik niet genoeg kennis over, maar dat zou allemaal veel gemakkelijker kunnen zijn.

E: Qua administraties?

T: Ja, qua administraties, want voor alles moet je apart kijken. Er moest een systeem bestaan, waar je alle verslagen van het ziekenhuis direct kan krijgen. Er moet toch een oplossing zijn om dat gemakkelijker te maken.

E: Ik hoop dat het in de toekomst beter kan.

T: Ja, nu moet je alles bij elk ziekenhuis apart opvragen, van de kinesisten, logopedisten, ergo, moet je allemaal verzamelen. Tegenwoordig zou er een manier moeten zijn waar dit allemaal gemakkelijk verzameld kan worden.

E: Ideaal zou zijn dat er een site is waar alle documenten te vinden zijn.

T: Ja, een online platform met een ID, dat iedere bevoegde instantie de persoon aanklikt en alle document direct ziet.

E: Dus als ik het goed begrijp moet je alle document per post opsturen?

T: Je kan zowel per post als online opsturen, maar je moet het wel allemaal zelf verzamelen. Want als je het vergeet te vragen. Bijvoorbeeld als je denkt van "In september moet ik weer mijn aanvraag indienen" en je moet in juli naar UZ Gent, moet je al in juni beginnen te denken over wat je moet vragen. Want anders is het mailen naar de kliniek en dat is nog maanden wachten tot je antwoord hebt.

E: We zijn bij de laatste vraag aangekomen. Zijn er dingen die je met ons zou willen delen?

T: Moest er een systeem zijn om alles aan te geven en vlotter opgevolgd te kunnen worden, dat je geen jaar en half moet wachten. Want je moet ook weten dat onze dochter 3 keer per week naar de knie, 1 keer naar logo en 1 keer naar de ergo moet, dus ja dat moet allemaal betaald worden hé. Dus als je anderhalf jaar later pas geld ziet, is dat moeilijk.

E: Het rest mij u te bedanken voor uw tijd en hier gaan we het interview afsluiten.

T: Graag gedaan, ik hoop dat ik een beetje geholpen heb.

Bijlag 9: Interview met B

Welk weg hebben jullie afgelegd om uiteindelijk te mogen inschrijven in het regulier onderwijs en wat heeft jullie geholpen om de weg af te leggen, of wat belemmerde jullie?

Wij hebben er in eerste instantie voor gezorgd dat we goede contacten hadden met de directeur en de leerkrachten van het lager onderwijs. De oudere broer van B zat daar al op school.

Daarnaast is het zo dat we het geluk hebben dat B een assistente heeft in de klas. Dat zorgt ervoor dat er op elk moment een extra volwassene in de klas zit bij de leerkracht en de leerlingen. Wij hebben vooral de leerkrachten daarvan moeten overtuigen. Want die zagen die persoon eerder als pottenkijker. Maar we hebben hen kunnen overtuigen van hun meerwaarde. Hiervoor hebben wij een hele presentatie gegeven voor de directeur en de leerkrachten van de lagere graad. Daarin hebben wij aangegeven wat het belang was voor B om gewoon onderwijs te kunnen volgen. En wat de meerwaarde kon zijn voor de leerkrachten en kinderen.

Eens die hindernis was genomen liep alles heel erg vlot. Er was een heel positieve werking en de leerkrachten waren overtuigd.

Om naar het middelbaar onderwijs te gaan hebben we al 1.5 jaar voor haar komst B gaan voorstellen aan de school op de opendeurdagen. Daar hebben we al de vraag eens gesteld of zij welkom zou zijn. Het jaar nadien hebben we dat nog eens gedaan. De school stond daar heel open voor. Het is wel zo dat we al elk jaar in het begin van het schooljaar voor de klassenraad even kort B en haar gebreken/ talenten gaan voorstellen. Op die manier weten ze wat ze wel en niet mogen verwachten van haar. De school stond er trouwens altijd heel positief tegenover dat B in hun school les zou lopen.

Het heeft zeker ook geholpen dat er al 1 andere leerling was op de school die ook met een persoonlijk assistent in klas zit. Ook rolstoel gebonden.

Wat vond je positief?

Het is positief dat je vooraf moet nadenken over je kind in het onderwijs en uitgebreider, in de maatschappij. Je creëert ook meteen een relatie met de directie, leerkrachten, verantwoordelijken, ...

Waarom hebben jullie uiteindelijk voor het regulier onderwijs gekozen en niet voor bijvoorbeeld buitengewoon onderwijs?

In eerste instantie omdat er een vrij negatieve connotatie gegeven wordt aan het buitengewoon onderwijs. Nochtans weet ik uit ervaring dat dit een verkeerd beeld is. Voor heel veel kinderen met een beperking is dit gewoon de beste manier om naar school te gaan.

Maar voor onze dochter was dat niet het geval: B wou vooral opgroeien in een omgeving die een reflectie was van de wereld. Inclusie was voor ons en B heel belangrijk.

We hebben B ook nooit beschermend opgevoed. Ze mag alles proberen, net zoals onze andere kinderen. En we zijn ervan overtuigd dat heeft meegespeeld in haar keuze.

Tot slot is het zo dat het buitengewoon onderwijs waar B naartoe zou moeten ook gewoon vrij ver is (35 minuten) terwijl haar huidige school op 5 minuten ligt. Vanuit praktisch oogpunt ook belangrijk.

Vind je dat de school alles doet om je kind te begeleiden zodat hij/zij beter mee kan draaien met andere kinderen/jongeren?

De school waar B nu zit (Don Bosco Kortrijk) doet er echt alles aan. Ze zijn heel open-minded op dat vlak. We hebben veel dialoog en ze doen ook zelf goede voorstellen om het voor B werkbaar te maken.

Ben je in het algemeen tevreden met de samenwerking met de ondersteuners?

De ondersteuners in het geval van B zijn enerzijds haar persoonlijk assistente, de zorgverantwoordelijken en de graadcoördinatoren op school. Van allen zijn we ontzettend tevreden.

Welke positieve/ negatieve elementen ervaar je in het gewoon onderwijs?

Het is eigen aan ons onderwijssysteem dat alles rond punten draait. Dat zal in het buitengewoon onderwijs minder zijn. Dat belast kinderen voor een stuk mentaal. Anderen worden hierdoor uitgedaagd. Ook voor B is dat zo. Dat vind ik negatief.

Maar het feit dat B met andere kinderen overweg kan, dat ze uitgenodigd wordt, dat ze betrokken wordt, zorgt voor een veel betere inclusie en veel betere aanvaarding van mensen met een beperking bij de leerlingen die met B omgaan.

Vermoedelijk zal onze dochter beter voorbereid zijn om haar ambities te realiseren.

Voel je/ voelt je kind goed op school?

Ja, ze voelt zich goed op school.

Ja, waarom

Er zijn mooie vriendschappen, ze volgt een richting die haar enorm ligt en waar ze veel bijleert. Ze wordt goed gevormd. En ze is heel goed geïntegreerd.

Worden jullie betrokken bij de begeleiding van uw kind, bijvoorbeeld welke ondersteuning hij/zij krijgt?

Er is ruim voldoende contact met de zorgverantwoordelijken en dat onderhoud is zeer constructief. De dialoog is goed en we komen altijd tot een oplossing.

Er zijn voldoende middelen vanuit de overheid om kinderen/jongeren te begeleiden?

Wij hebben geluk met het PAB-budget. Velen hebben dat geluk niet. Dat is fout. Iedereen zou dezelfde kansen moeten krijgen.

Hoe tevreden ben je met de ondersteuning die je/je kind krijgt?

Gemiddeld.

Is er iets die je wilt medelen?

Inclusie is een voortdurende strijd voor iemand met een beperking. Maar je moet de strijd aangaan voor jezelf. Uiteindelijk zie je dat het stap voor stap en meer en meer tot stand komt.

We mogen ook niet iedereen over dezelfde kam scheren: sommige kinderen/ gezinnen met kinderen met een beperking hebben daar geen nood of behoefte aan. We moeten ieders keuze respecteren en bij iedereen proberen om ten volle zijn/haar capaciteiten te vinden en te benutten.

Bijlage 10: interview met N een meisje van 15 jaar met downsyndroom

E: Goedemorgen ik ben Eric, ik studeer Orthopedagogie in Vives Kortrijk. Voor mijn eindwerk doe ik een onderzoek over inclusie in het onderwijs.

Ik wil u ten eerste bedanken dat jullie openstaan voor dit interview.

Misschien kunt u beginnen met uzelf voor te stellen, en uw kind ook natuurlijk?

M: ja ok, ik ben M en ik ben lang getrouwd met B en we hebben samen 5 kinderen.

N is ons jongste kind en die is nu net 15 jaar geworden. Zij heeft downsyndroom en zij is van peuter naar de gewone school geweest. Zij doet inclusief traject.

E: en in hoeveelste zit zij nu?

M: nu zit zij... Normaal zou zij in het derde middelbare moeten zitten, maar zit zij in eerste middelbare.

E: In Brugge?

M: In Brugge ja.

E: Ik heb dit interview in twee delen gesplitst. Het eerste deel is voor de start en tweede deel gaat over na de start van school.

E: Welk weg hebben jullie afgelegd om uiteindelijk te mogen inschrijven in het regulier onderwijs en wat heeft jullie geholpen om de weg af te leggen, of wat belemmerde jullie?

M: Bedoel je als zij klein was?

E: ja, Welk documenten hadden jullie nodig, moest u eerst naar CLB gaan of zijn jullie zelf gaan inschrijven op een school, enzovoorts?

M: We zijn eigenlijk zelf naar school... N is eigenlijk gestart als peutertje waar haar broers en zussen altijd naar school geweest zijn op de basisschool. Eigenlijk begreep zij daar niet zo goed wat inclusie was. En we wisten het ook niet zo heel goed en zij bleef altijd in die peuterklas zitten. Omdat leerkracht zei van "ja, zij kan niet genoeg om naar eerste kleuterklas te gaan". Nu, er waren veel problemen in de kleuterklas. Het was een hele grote klas, de juf was langdurig afwezig dus we vonden het ook zelf niet zo'n goed idee om haar in die grote groep te zetten. Maar er zijn altijd nieuw kindjes in haar klas blijven komen en dan doorschuiven en zij kon geen vriendschappen sluiten en zij begon moeilijk te gedragen. Zij begon kindjes pijn te doen omdat zij dingen niet snapte. En dan is een incident gebeurd met een grote moeder van kind en dan moest zij weg van die school en dan moest zij naar buitengewoon onderwijs.

We wilden dat niet en we hebben via iemand die we vroeger kenden van dienst onderwijs waar we vroeger woonden. En die is in gesprek met ons en school gegaan en we hebben dan onderhandeling gemaakt en zij mocht dan van de juf die we ook goed kenden ineens springen van peuterklasje naar tweede kleuterklasje, maar zij mocht niet op de speelplaats komen met andere kinderen. We moesten haar na de eerst speeltijd brengen tot namiddag en in de namiddag haar gaan terug halen om thuis te eten. Dus het was eigenlijk in korte blokjes naar school en we konden dat gelukkig doen omdat we thuis werkten, dus was eigenlijk geen probleem. Maar dit was gewoon als tussen oplossing. Zo hadden we tijd om een andere school te zoeken.

Dan hebben we CLB ingeschakeld we zijn ook in gesprek gegaan met school voor buitengewoon onderwijs van waar zij ondersteuning kreeg en die directeur had ons aan de Groeiboom aangeraden, omdat de directeur die daar pas werkte ook wat inclusie ondersteuning gedaan had.

We zijn met die man in gesprek gegaan en het voelde goed en dan hebben we eigenlijk niet veel moeten doen. Omdat hij zei “we gaan ervoor”, is zij dan gestart in de tweede peuterklas en hij had ons beloofd om het tot het 6de leerjaar vol te houden. Ze hebben ook maatregelen voorgetrokken. We hebben natuurlijk ook verslag van CLB.

E: en hoe verliep het bij het maken van het verslag?

M: uuhhhh het is lang geleden, ik weet het niet meer.

E: heb je hier een positieve ervaring bij?

M: ja, de mensen wisten wat ze moesten doen en we waren op ons gemak.

E: dus je voelde je goed ondersteund?

M: ja.

E: Wat vond je positief aan het hele proces?

M: awel, wat we soms zeggen is van: “Het is goed dat het misgelopen is in die ene school waar ze inclusie niet goed begreep”, want daardoor zijn we naar een andere school waar zij een heel mooi traject heeft afgemaakt.

Als we wat hadden aangemodderd in die ene school, was ze misschien gebleven omdat we ook de leerkrachten kenden enz. Maar nu is er iets veel beters uit gekomen. Ik weet niet meer hoe ze haar verslag noemde in peuterklas, maar die is omgezet naar verslag type 2, om naar het eerste leerjaar te gaan. Het was ook om andere ondersteuning te krijgen.

E: Ik hoor dat jullie een grote weg hebben afgelegd. Wat vond je dat anders aangepakt kon worden in het proces?

M: als ik nu terugkijk, maar het is nu omdat we al een heel stuk verder staan en ook een nieuwe ondersteuner hebben. Alléé, wat ik heel jammer vond in N haar traject is dat de ondersteuners die we kregen eigenlijk zelf nog geen goed beeld hadden over inclusief onderwijs en N heeft veel wisselende ondersteuners gehad.

N is een heel sociaal meisje, dus zij maakt daar geen probleem van om nieuwe mensen te leren kennen, maar we vonden dat het te moeilijk was om de leerlijn door te zetten.

E: door telkens afwisseling van ondersteuners?

M: ja. Want het was elk jaar iemand anders.

E: nu gaan we gaan we naar het tweede deel. Waarom hebben jullie uiteindelijk voor het regulier onderwijs gekozen en niet voor bijvoorbeeld buitengewoon onderwijs?

M: in het begin was dit op gevoel, maar ondertussen zie ik het allemaal veel breder en het werkt, ook vanuit N. Ik vind het niet zo fijn dat mensen met een beperking afgezonderd worden in onze maatschappij, ik wil dat zij daar ook deel van uitmaakt. Dat is voor mij heel belangrijk, maar ik denk ook dat zij veel meer leert in het gewoon onderwijs dan in het buitengewoon onderwijs.

Ik weet natuurlijk niet wat men specifiek in buitengewoon onderwijs aanbiedt, maar om een voorbeeld te geven. Toen zij in het 2e leerjaar zat, leerde zij de plattegrond van de klas (maar heel eenvoudig). Ze zaten op de tweede verdieping, dus de leerkracht toonde het vanuit het raam. Ik herinner mij dat de leerkracht een beetje gefrustreerd was en zei: "Oh het is te moeilijk voor haar, zij snapt het niet" een beetje het gevoel van wat doet zij hier eigenlijk? Maar ik liet het werkboek altijd in de kast liggen thuis en N haalde ze er soms in de vakantie uit. Op bepaalde momenten was zij zo met het boekje bezig en haalde ze tekeningen naar boven en zei: "Kijk mama, hier is mijn stoel, hier is juf...." Dus zij had gewoon meer tijd nodig om het te begrijpen.

En nu, onze oudste dochter en haar man gaan een nieuwbouwwoning kopen en zij kwam hier met het plan en N zei "Ik wil kijken". Ze begon alles op te sommen, zoals hier is jullie huis, hier is de keuken, enzovoorts. Dus zij kon heel het plan lezen. Dit is maar één voorbeeldje, maar er zijn er nog zo veel meer.

Er wordt in gewoon onderwijs heel veel aangeboden aan kinderen en zij kan daaruit pikken (het lijkt op een snoep pot). Terwijl in het buitengewoon onderwijs ze veel meer richten op zichzelf verzorgen en we vinden dat we dat thuis wel genoeg doen.

We zijn een keer gaan kijken in zo'n school van buitengewoon onderwijs, toen zat ze in de kleuterklas en daar was het tandjes poetsen, handjes wassen. Het is natuurlijk ook nodig, maar ik vind dat we dat thuis kunnen doen, want het kost minder tijd en moeite. In het gewoon onderwijs ontwikkelt de taal ook beter, omdat zij met kinderen zit die goed kunnen spreken, en in gewoon onderwijs ontstaat vriendschap, enzovoorts.

E: Vind je dat de school waar zij zit voldoende doet om haar te begeleiden?

M: ja, Zij is al gestart in het secundaire twee jaar geleden. Misschien moet ik daarover praten, is dat interessant voor jou?

E: ja, zeker!

M: waar we vroeger woonden, ik kende daar een paar directies van school en ik was ook daar voorzitter. Dus ik was ergens op de receptie geweest voor een nieuw gebouw te openen en ik was in gesprek met die directeurs van scholen waar ik N zou laten gaan. Het was een methode school, dus meer praktijk gericht. Maar de directeurs duwden ons echt weg, die zei zo: "Nee, het gaat niet, onze leerkrachten hebben het veel te druk, ze kunnen haar daar niet bij nemen".

Dus we werden weerhoudend om daar niet in te schrijven van de directie uit. We zijn naar die school gegaan op de open dag en de leerkrachten stonden er wel open voor. Ze zeiden "Ja laat haar maar komen", maar ik vond het wel moeilijk als de directie er zelf niet achter stond. We hadden wel ook een gesprek met de zorgcoördinator bij andere (middenschool) school. Dit was een kleine school voor alleen 1ste en 2de middelbare. We kenden die zorgcoördinator ook goed. Ze stond ervoor open, maar ze hadden nooit aan inclusie gedaan.

Ik wist wel dat in KTA, waar onze zoon vroeger woonde, ze wel al aan inclusie doen. We hebben contact opgenomen met de coördinator met de vraag of ze de middenschool wilde gaan voorbereiden op de komst van N.

Toen is er iets vanuit de overheid veranderd, namelijk dat kinderen met getuigschrift van het lager verplicht werd om naar A-stroom te gaan, en kinderen die geen getuigschrift hebben moeten naar B-stroom en N zou ook naar B-stroom moeten gaan.

De coördinator van de middenschool kreeg een beetje schrik, omdat kinderen uit B-stroom ook gedragsproblemen hadden en het geen goed idee was om N daar te plaatsen. Ik begreep het wel, maar we stonden daar he!

In samenspraak met de zorgcoördinator, hebben we een beetje onvoorbereid haar ingeschreven in de kta.

Maar in die kta is het niet goed verlopen. Want zij werd ingeschreven met een verslag van M-decreet en dat is met onderbindende voorwaarde. Dit wil zeggen dat ze 60 dagen (dat is twee maanden) de tijd hebben om te kijken welke aanpassingen nodig zijn en of dit haalbaar is voor hen of niet. Maar het verliep heel moeilijk.

E: het gesprek met de directie bedoel je?

M: We hebben eigenlijk niet met directie gesproken, maar het traject van N. Zij had geluk met stagiairs, er waren veel stagiairs op school en dit is heel waardevol geweest. Dus een stagiair van het 6de leerjaar is ook meegegaan naar kta, want ze deed twee jaar na elkaar stage.

In kta is zij gestart in het corona jaar, dus de ondersteuners, stagiairs en de leerkrachten moesten mondklappers dragen en N ook. Dit zorgde dat zij de mensen moeilijk verstond en zij haar ook niet. Ze waren in het eerste jaar opgestart met Columbus, maar ik hoorde van de logopediste dat het constant mis ging met technische problemen. Waardoor dat de leerkrachten op de top van hun tenen gingen lopen en ze ook gefrustreerd raakten, omdat ze niet goed in communicatie konden gaan met N. En we denken achteraf dat N niet echt klaar was.

E: met secundaire onderwijs?

M: ja, allé met die situatie. Dus we voelden de bui al hangen en we werden door de directie opgeroepen voor overleg. We hadden iemand van het steunpunt meegenomen om ons daarin te ondersteunen, maar daardoor zijn ze een beetje in klap geschoten. Bij de directie merkten we dat er eigenlijk niks te ondersteunen viel, want het was heel hard wat de vrouw zei.

E: het was eigenlijk al beslist?

M: het was eigenlijk al beslist, zij zei: "Het is hier geen kinderopvang", en ja het was beetje grof wat zij zei. Ondertussen waren we verhuisd naar Brugge, daardoor hadden we ook een andere logopedist. Iemand met heel veel ervaring met inclusie en met het downsyndroom, een echte top madame.

Samen met die logopediste en met die ondersteuners zijn we gaan nadenken van: "Ja, wat kunnen we nog doen?". Want we wilden dat zij echt veel zou leren, zij was goed bezig met haar leerlijn. En gaan we thuis onderwijs doen? Zij heeft wel het sociale contact nodig.

Toen kwam ineens de ondersteuner met het voorstel van, waarom laten we haar niet naar Freinet school gaan?

We dachten, het is in het lager en het is geen Freinet school in het middelbaar, dus we wisten het niet zo goed. Maar het heeft ons in contact gebracht met de directeur van Freinet school hier. Zijn school staat vol, maar ook met andere kinderen met extra zorgnoden, maar daar was ook een zuster begonnen.

E: andere school apart?

M: het was eigenlijk een school van het gemeenschappelijk onderwijs, een wijkschool, een heel tof gebouw. Maar die school was leeggelopen en hij heeft daar een Freinet school van gemaakt en sommige leerkrachten vonden het tof en zijn gebleven en sommige zijn weggegaan.

N heeft daar 2 keer het 6de leerjaar moeten doen. Omdat zij van November is, is ze 14 jaar geworden vorig jaar en ze mogen in het lager blijven tot het jaar dat ze 14 jaar worden. Daarom heeft zij daar 2 jaar mogen blijven en het is zalig geweest.

Er waren twee super leerkrachten die daar co-teaching deden en N heeft daar leren praten, haar plaats vinden in de groep, enzovoorts. In het begin leek het van: "Oei, zij gaat terug naar het lager", maar eigenlijk heeft het haar geholpen in haar groeien. En dan hebben we wel steunpunt ingeschakeld om te zoeken naar een middelbare school, want dat is niet zo eenvoudig. Niet iedere school staat daarvoor open.

E: en waar zit zij nu?

M: nu zit zij in Stamina, ik weet niet of je Stamina kent? Het is ook een methode school, het is als Freinet, maar het is wel A-stroom.

Wat ik merk ook is dat kinderen in A-stroom extra reserve hebben om voor het kind als N te zorgen en met haar een vriendschap te sluiten. Ik merkte dat dat in kta ook zo was.

E: maar de school waar zij nu zit, merk je dat ze daar voldoende ondersteuning krijgt bijvoorbeeld van leerkracht zodat zij mee kan?

M: ja, het is een apart systeem. Zij zitten met 40 leerlingen in de klas, in leerhuis noemen ze het. De leerkrachten zijn coaches en elke leerkracht heeft 8 of 9 kinderen die ze apart moeten coachen. Ze geven met veel leerkrachten les, waardoor er een extra leerkracht is die kan kijken naar N. Die leerkrachten zijn ook constant op school aanwezig, dus als er een probleem is, kunnen ze naar de leraarskamer gaan en hun coach aanspreken.

Om haar te kunnen inschrijven hebben we wel wat moeten doen. We hebben eigenlijk een PowerPoint gemaakt waar we N hebben voorgesteld als persoon.

E: moesten jullie eerst de leerkrachten gaan overtuigen?

M: ja, het was een tip van ondersteunpunt en het helpt wel. Omdat je dan even over dat vooroordeel gaat. Dus we belden naar de school en zeiden: "We hebben een kind met extra zorgnoden en we willen in gesprek gaan met jullie". We hebben dan de PowerPoint gemaakt met daarin een voorbeeldfilmpje als ze aan het fietsen is hier in de straat. Dan zien ze van: "Zij kan fietsen" en wat foto's van haar sport. We hebben haar zoveel mogelijk getoond. De directie heeft gevraagd of ik bij het team dezelfde PowerPoint wilde voorstellen.

Er waren twijfels bij sommige leerkrachten, maar er was heel veel openheid, want het was iets nieuw voor die school, dus het was ook voor hen zoeken.

We zijn ook van ondersteunernetwerk veranderd. De vorige ondersteuner was echt niet oké. Die zat alles wat die leerkrachten goed deden af te breken, bijvoorbeeld dat sommige leerstof veel te moeilijk was voor N. Bijvoorbeeld dat zij niet moest weten waar haar hart is, haar longen, enzovoorts. En de nieuwe ondersteuner is echt ongelooflijk goed.

E: dus als ik mag samenvatten, ben je over het algemeen tevreden over de ondersteuning die zij krijgt op haar nieuwe school?

M: ja, zeker van de leerkrachten. De directie hebben we minder contact mee. De hoofd coördinator is vooral waakzaam voor het welbevinden van zijn leerkrachten. Het mag ook niet te veel worden voor hen. Maar ik merk wel dat leerkrachten zelf zoekende zijn, maar we krijgen daar de tijd voor.

E: ben je tevreden met het ondersteunersnetwerk?

M: nu wel, nu ben ik heel tevreden. Vroeger waren er goede intenties, maar mensen hadden ook geen inclusieve bril op. De ondersteuners die we in het 5de leerjaar hadden, die vroegen zelf van: "Moet zij nu niet naar buitengewoon onderwijs gaan?" en dat is voor mij geen inclusieve ondersteuner.

De mevrouw die we nu hebben is een jongedame die er echt voor gaat. Bijvoorbeeld, leerkrachten hebben elke maandag teamvergadering en zij sluit ook soms aan om te horen wat er nodig is. Zij is ook maar 5,5 uur aanwezig voor ondersteuning, dus de stagairs zijn er meer dan zij. Maar zij neemt het werk uit handen, dingen die ik vroeger zelf moest opvolgen, probeert zij op zich te nemen. Bijvoorbeeld, ze gaan zwemmen na de kerstvakantie en zij vroeg: "Heb je graag dat ik meega?". En daar denk ik van: "Wauw, dat is wat een ondersteuner doet".

E: Welke positieve elementen ervaar je in het gewoon onderwijs?

M: ja, de vriendschappen, alhoewel ik nu merk dat dat moeilijk is. Ik denk dat N moeilijk kan aangeven als het moeilijk wordt voor haar. Maar de school zoekt altijd een oplossing als het moeilijk gaat.

E: het welbevinden van N wordt uitdagend en dat is positief?

M: ja.

E: hoe voelt zij zich in het gewoon onderwijs?

M: dat is in barometers. Er zijn perioden geweest waarvan zij zei: “Ik wil niet naar school”, dan wist ik dat er iets was. Nu weet ik dat er ook dingen zijn, want het gaat snel.

Op de nieuwe school werkt men projectmatig. Ze krijgen de eerst periode theorie, dan gaan ze in praktijk en dat wordt afgetoetst. Ik merk dat de creatieve kant voor haar heel plezant is, maar de theoretische kant juist heel moeilijk is.

Ik heb ook de inhoud gekregen om thuis te oefenen met N, maar dan zeg ik: “Wauw, is dat eerst middelbare”? Ik verschot wel van wat er allemaal in het pakket staat. Maar ik hoor wel van haar coach dat het voor alle kinderen zoeken is.

Dus zij heeft de bril op om te zien van: “Het is voor alle kinderen ook zoeken en moeilijk, dus voor N is het extra moeilijk, en we moeten haar dus extra tijd voor geven.

E: worden jullie betrokken bij haar begeleiding?

M: ja zeker, er is een open communicatie, zowel nu als in het lager.

E: vind je dat er vanuit de overheid voldoende middelen zijn om N beter te begeleiden?

M: ik denk dat het beter kan, ik bedoel ik ben blij met wat er is. Maar 5,5 uur per week is eigenlijk te weinig, we hebben eigenlijk geluk met de stagairs die komen, maar de mensen moeten hiervoor kiezen hé. Maar wat ze doen is van waarde.

Ik denk dat er nog veel werk is vanuit Vlaanderen om de inclusie te laten slagen. Ik hoor dat ook van andere mensen die PAB vragen. We zijn ook een hele tijd bezig geweest met het aanvragen en het is telkens de deksel op de neus van: “Ja, je komt in aanmerking, maar er is geen budget”. Misschien zou het voor N ook gemakkelijker zijn moest zij een persoonlijke assistent hebben. Persoonlijke assistenten mogen geen schoolstaken doen, ze mogen geen lesgeven ofzo, maar om haar te ondersteunen bij sociale contacten of bijvoorbeeld om haar tussen de middag apart te nemen, enzovoorts. Ik denk ook dat de 5,5 uur ondersteuning van de overheid niet voldoende is. Dit is hoe ik het zie en ik denk dat de meeste mensen daar hetzelfde over denken.

Ben Weyts zegt van: “Elk kind op de juiste plaats.” Eigenlijk bedoelt hij dat N in het buitengewoon onderwijs moet zitten. Dat is voor hem wat de juiste plaats inhoudt. In het buitengewoon onderwijs is heel veel ondersteuning. Bijvoorbeeld, we hebben nu logo apart, knie apart en we betalen dat zelf. In het buitengewoon onderwijs zit dit erbij in het pakket.

E: dus ik hoor van: “Als men kiest voor inclusie, moet je ook heel veel zelf doen als ouder?”

M: We doen heel veel zelf ja, maar nu wat minder, omdat we heel goede ondersteuners hebben. Maar de vrouw doet ook meer dan zij zou moeten doen. Zij doet ook veel meer uren dan die we krijgen. Bijvoorbeeld als zij aanwezig is bij schoolvergaderingen, zit dit niet bij die 5,5 uren die we krijgen. Dat is wat zij extra doet.

Het is heel goed dat zij het doet, maar eigenlijk is dat niet oké. Ik bedoel, als ik in de fabriek zou werken, en ik blijf een uur langer, dan verwacht ik dat ik betaald word.

E: Als laatste vraag: is er iets dat je wilt mededelen?

M: ik heb het al een beetje gezegd hé. Ik ben heel groot fan van de inclusie.

E: denk u dat inclusie kans heeft om te slagen?

M: natuurlijk, het zou ook beter slagen moest de overheid daar wat meer budget voor vrijmaken en wat meer in geloven. Ik zie dat we nu veel tijd en energie erin steken en dat is mogelijk voor ouders die tijd en middelen hebben. En dit is waar ik het heel moeilijk mee heb. Dit wil zeggen dat als je geen middelen en tijd hebt, dat je jouw kind met beperking geen inclusief onderwijs kunt laten volgen.

E: Dank u wel, en als laatst wil ik jullie bedanken.

B en P: Graag gedaan.

Bijlage 11: Gebruikt PowerPoint bij infosessie

Dia 1.

INCLUSIE IN HET ONDERWIJS
ERIC MANISHIME

INTRODUCTIE: Hallo iedereen, ik ben Eric. Ik ben student orthopedagogie.

Wet jullie wat orthopedagogie is? (Uitleggen wat dat is) Ik zit nu in het laatste jaar. In het laatste jaar moeten wij een bachelorproef maken. Dat is een soort eindwerk waarbij je een onderwerp mag kiezen en rond dat onderwerp moeten wij dan onderzoeken uitvoeren. Ik heb gekozen voor het onderwerp 'Inclusie in het onderwijs bij jongeren met een beperking.

Dia 2

De minderheidsgroepen

↓

Mensen met een beperking, arme mensen, mensen met een andere huidskleur

↓

Betrokken worden in de maatschappij en niet uitgesloten worden

Wat is inclusie?

Inclusie betekent eigenlijk dat mensen uit de minderheidsgroepen zoals mensen met een beperking, arme mensen, mensen met een andere huidskleur betrokken worden in de maatschappij en niet uitgesloten worden. Ik onderzoek specifiek inclusie bij mensen met een beperking maar dan in het gewoon onderwijs.

Dia 3

Inderdaad/dus buitengewoon onderwijs is onderwijs voor kinderen of jongeren met een of verschillende beperkingen die het gewone onderwijs niet kunnen volgen. In het buitengewoon onderwijs wordt gewerkt op maat van de leerling. Misschien kennen jullie De Ast in Poperinge. Dat is dus een voorbeeld van buitengewoon onderwijs en jullie school is regulier onderwijs. Dus jongeren met een beperking worden doorgestuurd naar buitengewoon onderwijs, maar er zijn jongeren met een beperking die het gewone onderwijs aan kunnen. Deze jongeren krijgen ook de kans om effectief les te volgen in het gewone onderwijs, met of zonder extra ondersteuning en dat is wat we inclusie noemen.

Ik gebruikte een PowerPoint om de infosessie aan te bieden. Dit heb ik gedaan in twee verschillende scholen. Bij dia 3 heb ik de informatie veranderd naar een specifieke school. Hieronder zien de dezelfde dia maar dan toegepast op Veurne. Dia 4

Inderdaad/dus buitengewoon onderwijs is onderwijs voor kinderen of jongeren met een of verschillende beperkingen die het gewone onderwijs niet kunnen volgen. In het buitengewoon onderwijs wordt gewerkt op maat van de leerling. Misschien kennen jullie t'Brugje in Veurne. Dat is dus een voorbeeld van buitengewoon onderwijs en jullie school is regulier onderwijs. Dus jongeren met een beperking worden doorgestuurd naar buitengewoon onderwijs, maar er zijn jongeren met een beperking die het gewone onderwijs aan kunnen. Deze jongeren krijgen ook de kans om effectief les te volgen in het gewone onderwijs, met of zonder extra ondersteuning en dat is wat we inclusie noemen.

Dia 5

Wat is de meerwaarde van gewoon onderwijs voor jongeren met een beperking ?

Blijvende vriendschappen
Beter voorbereid naar later toe
Blijven in hun eigen omgeving

↓

Meer motivatie

Ik ga eerst zeggen hoe het zit in het buitengewoon onderwijs: Dus buitengewoon onderwijs wordt georganiseerd speciaal voor jongeren met een beperking, dus dat wil zeggen dat deze jongeren niet in contact komen met jongeren zonder een beperking.
Meestal moeten deze jongeren ook urenlang in de bus zitten van en naar school, omdat deze scholen ver van huis zijn. Dat wil ook zeggen dat alle leerlingen vanuit verschillende hoeken komen. Als men vrienden maakt, zijn dit ook geen blijvende vriendschappen, omdat ze meestal ver van elkaar wonen.
Omdat deze jongeren altijd alleen maar omgaan met jongeren met een beperking, wordt het ook moeilijk naar later toe, als ze op de leeftijd komen om te participeren in de samenleving, zoals gaan werken.
Dus de meerwaarde van gewoon onderwijs is dat jongeren met een beperking blijvende vriendschappen kunnen ontwikkelen, ze worden beter voorbereid naar later toe en ze blijven in hun eigen omgeving, waardoor ze niet urenlang in de bus moeten zitten, waardoor ze ook beter gemotiveerd blijven.

Dia 6

WELKE MOEILJKHEDEN ONDERVINDEN JONGEREN MET EEN BEPERKING IN HET REGULIER ONDERWIJS?

Leerstof is moeilijk
Uitsluiting
Pestgedrag
Ongepaste opmerkingen,.....

Jammer genoeg als jongere met een beperking in een gewone school zoals deze zitten is het niet altijd even gemakkelijk omdat ze zich vaak anders voelen dan de rest en daar zou ik het vandaag eens met jullie willen over hebben.

Is er iemand die kan bedenken waarmee deze jongeren het soms moeilijk mee zouden kunnen hebben in het gewoon onderwijs?

Dia 7

Ik heb een filmpje in elkaar gezet. We gaan eerst naar kijken.

Welke moeilijkheden die we daarmee hebben opgesomd hebben jullie teruggevonden in het filmpje?

Ik heb dus interviews gedaan met jongeren met een beperking en hun ouders en hieruit bleek dus dat deze problemen nog steeds aanwezig zijn.

Dia 8

Hoe zou je omgaan met dit gedrag ?

KAHOOT: [MODUS KIEZEN - KAHOOT!](#)

Dus stel dat je dergelijke opmerkingen, pesterijen of andere negatieve zaken in jouw vriendengroep zou opmerken hoe zou je daarmee omgaan? Je mag echt eerlijk zijn.... Het is anoniem.

Zoals jullie zagen in het filmpje kwam er niemand op voor de persoon en lachte iedereen mee maar voor Ward komt dat heel kwetsend over waardoor Ward elke avond huilend naar huis kwam en naar school gaan een hele opgave werd.

Dia 9

Dus als boodschap wil ik jullie meegeven dat iedereen gelijk is ook al ziet iemand er anders uit en sommige opmerkingen heel wat teweeg kunnen brengen bij iemand ook al is het grappig bedoeld.

Dus denk altijd over wat je tegen iemand zegt omdat wat grappig voor jou is kan bij andere kwetsen zijn en sluit niemand uit zelf als hij/zij anders uitziet.

Dia 10

Bedankt voor jullie aandacht, zijn er nog vragen?